

Iz don Mirkove torbe

Don Mirko Validžić
IZ DON MIRKOVE TORBE
Narodne pobožne pjesme iz Promine

Nakladnik:

Udruga - Promilje

Urednik:

Fra Ivan Maletić

Priredio:

Prof. dr. Marko Dragić

Lektura:

Ana Fruk, prof.

Grafičko oblikovanje:

Zvonko Bare

Tisak:

PRINTERA GRUPA d.o.o., Sveta Nedjelja

ISBN 978-953-46526-0-2

Zagreb, 2025.

Don Mirko Validžić
IZ DON MIRKOVE TORBE
Narodne pobožne pjesme iz Promine

Zagreb, 2025.

Kazalo

Uvodnik	11
Napomene uz zbirku	
„Narodne pobožne pjesme iz Promine (kod Knina)“	15
S pobožnim narodnim pjesmama „Iz don Mirkove torbe“	19
I. Gospodnje	45
Oj Isuse, uspomena	47
Stvoritelju moj	48
Govori sudac pravedni	49
O Isuse, blagi Kriste	50
O Isuse uspomena	52
Krst - Jezus, kijabet Božji	53
Ja pristupi k stolu svetom	54
Ja pristupan svetom stolu	55
Ja pristupam Božjem stolu	56
Usliš Bože Stvoritelju	57
O Isuse moj, ufanje	58
O Isuse moj, uzdanje	59
O Isuse Gospodine	60
Ti abete Bože moj	61
Isus kleče, Misu reče	62
O Isuse Gospodine	63
Kiabete	64
Kiabete moj	65
Sveti Ante, kiabete	66
Isus prid nami	67
Kiabete, ufanje moje	68
II. Marijanske	69
Pozdravljenje drage Gospe	71
Oj Betleme, Betleme	72
Pozdravit ću Gospu	74
Kad je stigla tužna Majka	75
Sveti Šime, kruno sveta	76
Leti voda rujica	77
Nediljice, nedilj-dan	78
Oj, ti Gospe uslišena	79

O Gospojo uzvišena	80
Oj Marijo, Marijo	81
Zvonce zveknu, Gospa kleknu	82
Izvor vode izvira	83
Gabrijele arkandele	84
Isusova draga Mati	85
O prislava sveta Mati	86
O prislavna Božja Mati	87
O Marijo milostiva	88
Oj, ružice znamenita	89
Ide Gospa pokraj grada	90
O Marijo, slavna Mati	91
O Marijo, Marijo	92
O Gospojo uzvišena	93
Jel' daleko putovati	94
Križ se diže u nebo	95
Gospa kleči nasrid grada	96
Nediljice, nedilj-dan	97
Gospine lamentacije	98
Kad se kamen zemljom združi	98
Ide Gospa bilim putim	100
Sinoć Juda Meštra izda	102
Gospa kleči ispod križa	104
Gospa kroči posrid grada	105
Crkvica se gradi	106
Grozne suze roniš	108
Gospa grede Božjim gradom	110
Gospa kleči, suze roni	111
Ćaća sina sinom ne dozivlje	112
Iz dna srca ječala	114
Kuda j' krvca kapijala	116
O nediljo, daj nediljo	118
Sa svim srcem ječi	120
Tute slavna krvca pade	122
Tu se krvca prolivaše	124
III. Anđeoske	125
Arkandele Gabrijele	127
Sadoše anđeli	128

Anđel Gospu pozdravljaše	130
Anđele moj dragi	131
Bog se diže na nebesa	132
Onde ćete Gospu naći	134
O, anđele Gabrijele	136
Kad se sunce krilom krili	138
Svićica sviće	139
Lipo li je gor' u raj	140
Dino gori male skale	141
IV. Svetačke	143
Sv. Ivan Krstitelj	145
Krsti, Ive, i mene	145
Ivan Boga krstio	146
Anđeo krilutić	147
Sveti Ive misu reče	148
Leti tić pivutić	150
Sveti Josip	151
Čuj nam, oče, molbu vruću	151
O Josipe, oče sveti	152
Čuvaj nas i našu kuću	153
Sv. Niko	154
Sveti Niko spavaše	154
Ustaj gori, sveti Niko	155
Sveti Šime	156
Sveti Šime Zadranine	156
Sveti Šime milost dili	158
Sveti Šime, kruno sveta	160
Kad se sunce krilom krili	161
Sv. Katarina, mučenica	162
Kraj pomrča, kraj Koščica	162
Kad tamnicu otvoriše	167
Kaja mala divojčica	172
Osta Kaja sirotica	176
Kad je prošlo devet godinica	179
Sv. Klara	182
Sveta Klaro, moli za nas	182

Sv. Frano	183
O nevoljo na sve strane	183
V. Molitve u Svetom trodnevlju	185
Molitve na Veliki četvrtak	187
Oj, dušice grišna	187
Bud' u viri kripna	188
Jesi l' moja il' Božija?	189
Nisam tvoja, neg' Božija!	190
Sto Jezusa, sto amena	191
Kada budeš putovati	192
Molitve na Veliki petak	193
Božji pivci zapivaše	193
Isusa provedoše	194
Tute slavna krvca pade	195
Krvca curkom tecijaše	196
Crna krvca tu kapaše	197
Vruće čavle pokovaše	198
Božji pivac zapiva	199
Anđeli je u vince je uviniše	200
Dva anđela s neba sađoše	201
Ti se smiluj, ti nam prosti	202
Gospa kleči na srid grada	203
Gospa kleči na vr' grada	204
Kad to Gospa začudila	205
Molitve na Veliku subotu	206
Tri Marije gredom gredu	206
Kad dođoše nasrid groba	207
Šetale su tri divice	208
Mi gledamo svetog greba	209
Nije ovde, uskrsa je	210
Ne plaš'te se, tri Marije	211
VI. Molitve pred spavanje	213
Evo ligam u ložnicu	215
Ligajući	216
S križem se križam	217
Križem se križam	218

Križem se križam u vr' glave	219
Pod križ ligam	220
Draga Gospe, krili me	221
Svi anđeli oko mene	222
Čuvajte me i za ovu noć	223
Ajmo spati, Boga zvati	224
Lego spati, Boga zvati	225
Bog će nama dobro dati	226
Spasi, Bože, duše naše	227
Ajmo spati, Boga zvati	228
Pođo spati, Boga zvati	229
Lipa Gospa uzvišena	230
'Ude stvari bižt' od mene!	231
Križem ligam i ustajem	232
Lego' spati, Boga zvati	233
Pođo' spati, Boga zvati	234
Svi molimo Spasitelja	235
Evo ligam	236
Gospe moja	237
VII. Prenja	239
Grišnik leži na postelji	241
Ne čini se, čovče, veći	242
O čoviče, tužan brate	243
Oj čoviče, jadni brate	244
A ja plačem plačna dila	245
Sveti Pere u raj grede	246
Otrže se tanka dlaka	248
Zato ne moš' u raj gresti	250
Tri duše grišne bile	252
A ja plačem plačno milo	254
Sveto slavno podne zvoni	255
S narodom je zlo živila	256
S pukom se je zavađala	258
Grišna duša divojku skudila	260
Dušice same sebe oborile	261
Nediljice plemenita	262
Avaj, moje gnjilo tilo	264
Ajme tilo, jedno bilo	265

VIII. Molitve svetoj nedjelji	267
Nediljice, sveti dane	269
Nediljice, molim ti se svaku noć	270
Nedilja je, braćo, danas	271
Nedilja je, braćo, danas	272
Danas nam je nedilja	273
Nedilja je nami danas	274
Boga moli, a ne leži	275
Danas nam je nedilja	276
Nediljice sveta i prisveta	277
IX. Molitve pri ustajanju, dolasku i odlasku iz Crkve	279
Ustajući	281
Faljen Isus, dvor nebeski	282
Zbogom ostaj, dvor nebeski	283
Lujo Plepel, Dalmatinske narodne pobožne pjesme i legende, Šibenik 1930.	284
Pogledajte gori, doli	285
Isus kleče i promače	286
Ide Ivan priko grada	287
Sveti Mijo Mijovio	291
Sveta crkvice	292
Sveti Ivo prvovrsti	293
Mirna se u gorici crkvica gradi	294
Kijabete Božji	296
Sv. Roko priblašeni	297
Pokajnik prosi milosrđe	298
Danak petak, bili dan	299
Nedilja je, braćo, danas	300
Krstom se krstim	301
Idem leći, Boga reći	302
Nepoznate ili manje poznate riječi	303
Narodne pobožne pjesme iz Promine - Recenzija	307
Don Mirko Validžić Čelkanović	311
From Don Mirko's Bag (Devotional Folk Poems from Promina)	321

Uvodnik

Da je život uistinu pun iznenađenja osjetio sam, po tko zna koji put, i sam prije nepunih pola godine. Naime, tada je do mene konačno stigla vijest da je don Mirko Validžić Ćelkanović (r. 1920.), koji je preminuo prije skoro trideset godina, meni u „amanet“ ostavio svoje dvije torbe. S neskrivenim oduševljenjem preuzeo sam don Mirkov neočekivani poklon i ubrzo otkrio da se radi o pravome „blagu“: u njima se nalazilo gotovo sve ono što je don Mirko kroz duži niz godina skupljao o našoj Promini. Ostalo mi je jedino „rudarski“ zaroniti u „blago“ don Mirkovih torbi. Stoga ova zbirka i nosi naslov „Iz don Mirkove torbe“ te je i naslovna stranica, rad akademske slikarice Cvite Bojić Šarić, oblikovana u tom duhu.

Već i letimičnim pregledavanjem sadržaja don Mirkovih torbi ostao sam zatečen njegovom urednošću: sve je bilo uredno složeno i razvrstano po temama. Za oko mi je odmah zapeo fascikla s natpisom „Narodne pobožne pjesme iz Promine (kod Knina)“. Gotovo da je suvišno i spominjati koliko sam se obradovao pronađenom. Dok sam prelistavao pobožne pjesme iz moga kraja u sjećanje mi je došla moja susjeda i rodica Milka (Đuka) Maletić koja bi, po samom buđenju, otvarala prozor svoje spavaće sobe i, ne obazirući se ni na koga, na sav glas izgovarala pobožnu pjesmu koje se i danas živo sjećam:

Evot' sunca svitlosti,
i u Boga milosti,
od Isusa radosti
od Marije pomoći.
'oću vati virovati,
da će mi se smilovati
i graciju darovati,
koju želim i vapijem
za ovaj svit i onaj,
u sve vike vikova, amen.

Dok sam studirao teologiju u Makarskoj u meni je još intenzivnije oživjela želja da sakupim pobožne pjesme, odnosno molitvice koje su

se još po Promini molile i da ih na taj način otrgnem zaboravu. Bilo bi važno, smatrao sam, sačuvati ono čime su nas duhovno odgajali naši roditelji, bake i djedovi, dok je još to moguće, odnosno dok su još uvijek živi kazivači, odnosno kazivačice pobožnih pjesama. Međutim, moja je tad nanovo probuđena želja ostala neostvarenom, budući da me svećenički i franjevački život „odnio“ na druge strane i u druge posle, kako tako običavamo reći.

Došavši, konačno, u posjed don Mirkovih torbi, i otkrivši njihove sadržaje, shvatio sam da je sada pravo vrijeme tj. *kairos* za barem djelomično ostvarenje moje dječake i nadasve studentske želje: otrgnuti zaboravu blago molitvica prominskoga kraja. Don Mirko je u određenom smislu taj posao uradio umjesto mene i meni je ostalo „samo“ da od njega pronađene pobožne pjesme priredim za objavljivanje i konačno ih objavim i tako se i ja i on bar malo odužimo svom rodnom kraju kako don Mirko napisa na početku ove zbirke. Zahvaljujem Božjoj providnosti što je mene dopala ova slatka briga da ovo djelo ugleda svjetlo dana.

Dodatni poticaj za objavljivanje don Mirkovih skupljenih molitvica dobio sam od svoje majke. Naime, budući da sam još kao dijete često od svoje bake Maše i majke Ane slušao razne pobožne pjesme, nazvao sam svoju majku Anu i upitao je sjeća li se još tih pobožnih pjesama, na što mi je ona, uz nemalo čuđenje kako je nešto takvo mogu uopće upitati, naizust odgovorila:

Dvanaest Božji apostola,
jedanaest sudi i presudi,
deset Božji zapovidi,
devet kora anđeoski,
osam diva umiljeni,
umiljeni ucviljeni,
sedam je Gospini žalosti,
šest kamena vodeni,
pet je rana na Isusu,
četiri jesu vandělisa:

Ivan, Luka, Matej, Marko,
a tri jesu patrijara:
Abram, Ižak i Jakov,
dvi su tajne Božje slavne,
jedinstvo je Bog jedini,
i križ sveti i preslavni
koji nas čuva od zla i brani, amen!

Don Mirko je još kao gimnazijalac u Sinju skupio nekoliko pobožnih pjesama za svog profesora fra Mirka Čovića¹, kako sam don Mirko navodi, a najveći dio skupljene građe plod je njegovog boravak u Promini 1958. i 1960. godine. Zacijelo da ova zbirka lirske narodne duhovne poezije ne obuhvaća sve narodne molitvice, odnosno pobožne pjesme prominskoga kraja, tim više što je skupljana u vremenu kada su se mnogi plašili svećeniku bilo što govoriti odnosno recitirati.

Prepisujući ove narodne pobožne pjesme iz Promine zapitao sam se zašto ih don Mirko nije objavio, a odgovor sam ubrzo i pronašao: don Mirko je sačuvao i zatraženu recenziju za svoje pobožne pjesme, a u njoj je, između ostaloga, navedeno da „ovo nema smisla objavljivati“. Zbog toga sam tražio stručno mišljenje naše Prominke prof. dr. sc. Marice Čilaš Mikulić, koja radi na Odsjeku za kroatistiku na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Ona mi je rekla da ovo djelo zavrjeđuje objavljivanje i za dodatne konzultacije preporučila naše vrsne jezikoslovce, dobre poznavatelje usmene književnosti: prof. emer. Stipu Boticu, prof. emer. Marka Dragića i izv. prof. dr. sc. Davora Nikolića, a oni su, svi odreda, potvrdili da ovo djelo treba objaviti. Profesor Nikolić zbog već ranijih obveza nije mogao sudjelovati u daljnjem tijeku objavljivanja ovoga djela, dok je profesor Botica napisao opširnu i hvalevrijednu recenziju ovoga djela, a profesor Dragić

¹ Fra Mirko Čović rođen je u Tučepima 26. 12. 1908., a umro u Beču 8. 5. 1980. Tijelo mu je iz Beča preneseno u franjevačku grobnicu u Makarsku. Prilikom otvaranja njegovoga groba u Beču njegovo je tijelo bilo u potpunosti neraspadnuto, što je svima nama prisutnima bilo iznenađujuće i to smo vidjeli kao Božje djelo i Božji znak zahvale čovjeku koji je cijeli svoj život posvetio dobru drugoga.

se zdušno prihvatio da priredi ovo djelo za izdavanje. Svima njima od srca hvala na svesrdnoj podršci i stručnoj pomoći. Iskreno hvala i mom subratu izv. prof. dr. sc. fra Stipi Kljajiću, koji mi je svesrdno pomagao u ostvarenju ovoga djela.

Zahvalan sam dragom Bogu što onomad don Mirka negativna recenzija nije nagnala da skupljeno baci, nego je sačuvao za bolja vremena. Dodatna vrijednost don Mirkovog djela nalazi se u činjenici da je uz svaku molitvicu naveo i ime kazivača, odnosno kazivačice, što će, zasigurno, potomke istih obradovati kad vide da su im pređi bili dio don Mirkovog istraživačkog "tima".

Po izlasku iz tiska ove don Mirkove lirske poezije narodnih pobožnih pjesama nadam se da će se netko od mlađih generacija prihvatiti posla i napraviti terensko istraživanje da se vidi koliko su one još prisutne u Promini. Ima li još možda nekih koje nisu obuhvaćene don Mirkovim prikupljanjem kao i to jesu li ove doživjele kakvu promjenu s obzirom da je od don Mirkova prikupljanja prošlo gotovo šezdeset i pet godina. Don Mirkovo „blago“ je čekalo trideset godina da dođe do mene. Ovim njegovim objavljivanjem nadam se da će trebati mnogo manje čekati da ono urodi novim „blagom“.

Fra Ivan Maletić

Napomene uz zbirku

„Narodne pobožne pjesme iz Promine (kod Knina)“

Moram priznati da me na prikupljanje narodnih pobožnih pjesama u mom rodnom mjestu nije navela neka posebna ljubav prema narodnoj poeziji. Time nije rečeno da ne cijenim i ne volim hrvatske narodne pjesme uopće, a dosljedno i pjesmice nabožnog ili molitvenog sadržaja. Dvije, ne baš izvanredne, prigode potakle su me da zabilježim nešto od narodnog blaga u mjestu Promini kod Knina.

Kad sam 1934., kao gimnazijalac IV. r., pošao kući za božićne blagdane, tadanji naš profesor hrvatskog jezika dr. sc. Mirko Čović potakao je i mene i moje kolege, da nastojimo iskoristiti slobodno vrijeme u prikupljanju narodnih pobožnih pjesmica u našim rodnim selima. Na povratku u gimnaziju i ja sam predao nekoliko pjesama spomenutom profesoru. Kad je za II. svjetskog rata dr. sc. Čović napustio svoju domovinu, njegova je zbirka došla u ruke dr. sc. Šetki, koji je sve te pjesme pridružio u “Zbornik hrvatskih narodnih pobožnih pjesama” s oznakom Č (Čovićeva zbirka) i predao Institutu za narodnu umjetnost u Zagrebu. Taj se Zbornik čuva u knjižnici Instituta pod br. 210/56.

U zbirci pobožnih narodnih pjesama dr. sc. Čovića nalaze se sve pjesme koje sam ja skupio o Božiću 1934., a predao ih početkom 1935.

Druga prigoda za skupljanje narodnih pobožnih pjesama pružila mi se u jesen 1958. Nalazio sam se zbog ozbiljnije bolesti gotovo dva i po mjeseca u rodnom mjestu. Da skratim vrijeme i dosadu, odlučio sam zabilježiti koju od narodnih pobožnih pjesama. To mi je nekako neočekivano došlo u volju. S druge strane, računao sam da će i onako naskoro naša mjesna narodna poezija pasti u zaborav, pa sam pomislio da je najbolje zabilježiti što se može i dade. Tako je nastala ova zbirčica narodnih pobožnih pjesama iz Promine. (Htio sam ujedno na taj način opravdati bar malo i svoju ljubav prema rodnoj grudi, iz koje sam izrastao.)

Pobožne narodne pjesme u mome kraju još prije mene sakupljao je Lujo Plepel, koji je tamo župnikovao tri godine. On je u svoju zbirku

“Dalmatinske narodne pobožne pjesme i legende”, koja je tiskana u Šibeniku 1930., uključio 13, odnosno 14 pjesmica iz Promine.

Moja je nakana da u jednoj maloj zbirci skupim sve do sada zapisane narodne pobožne pjesme iz moga rodnog mjesta Promine. Stoga sam k pjesmama, koje sam skupio 1958., pridružio i one iz g. 1934. (uz oznaku signature, broja i stranice iz Zbornika dr. sc. Šetke), a dodao sam i svih 14 pjesama iz zbirke L. Plepela. Tako je kompletno zaokružena narodna pobožna poezija iz moga rodnog mjesta, koja je dosada zapisana. Opravdano sam, dakle, okrstio ovu zbirku naslovom: “Narodne pobožne pjesme iz Promine (kod Knina)”.

Smatram da je nužno dati još neke sitne tehničke opaske uz ovu zbirku.

G. 1934. upisivao sam pjesmice iz usta kazivatelja, i to neposredno i bez ikakvih razjašnjenja. Vjerovao sam da sam magnetofonski vjerno upisao svaki glas. Kad sam definitivno sređivao ovu zbirku, potražio sam svoj rukopis iz g. 1934. i ustanovio da to nije tako. Gimnazijalac nije se nekako mogao poistovjetiti sa seljankom, pa je tu i tamo bilo sitnijih razlika, posebno u pitanju ikavice, ispuštanja pojedinih vokala na kraju riječi ili konsonanata u vremenskim radnjama, kako sam na licu mjesta provjerio 1958.

Još više “udaljavanje” (da se tako izrazim) zbililo se na drugoj strani. Pri provjeravanju 1958. kod onih istih lica, od kojih sam zapisao pjesmice 1934., ustanovio sam da sam ponegdje spojio nehotice dvije ili tri pjesmice, koje ne sačinjavaju jednu homogenu cjelinu. Poticaj za provjeravanje dao mi je upravo nelogični sadržaj odnosnih pjesama. Kazivatelj je vjerojatno kao dijete naučio dvije-tri pjesmice odjednom, pa kasnije to moli kao da je jedna. To je i mene uvelo u nepravilno spajanje heterogenih pjesmica. (Stoga se ne slažem u načelu s onim navodno principijelnim mišljenjem, da treba biti suhi magnetofon pri registraciji narodne poezije i ništa više. Kad bi se pri zapisivanju malo više ušlo u kontakt s kazivateljem, bilo bi manje čudnovatosti i nerazumljivosti u prikupljenim narodnim pjesmama.)

Dr. sc. Šetka je u svome Zborniku jednostavno prepisao sve pjesme iz moga rodnog mjesta, iako su sastavljene od dvije i više pjesmica.

Međutim, ja sam ih nakon provjere oblikovao u iskonskom ruhu i takve dodao ciklusima moje zbirke. To je očito iz oznaka ispod svake pjesmice, koje nose signaturu Č.

Pri sakupljanju 1958. upotrijebio sam "posebnu" metodu. Pošto sam i pri prvom i pri drugom sakupljanju ustanovio da se naš čovjek neobično uozbilji kad od njega tražimo da nam izrecitira koju pjesmicu, molio sam svoje seljane da sami napišu poznate pobožne pjesmice. Ako ne znaju pisati, zamolio sam ih nek ih izdiktiraju nekome iz svoje kuće ili susjedstva. Takve tekstove također sam kasnije kontrolirao s kazivateljima na taj način, što su oni govorili, a ja sam pratio upisani tekst. Nekad je bilo grešaka i praznina.

Mjesto, ili još bolje rečeno skup sela, koja zajednički nose ime PROMINA, jest blizu Knina (Dalmacija). Prostire se na zapad od istoimenog brda. To je visoravan koju s jugoistoka okružuje spomenuta planina, a sa sjeverozapada rijeka Krka. Na sjeveru graniči s Vrbnikom, a na jugu s Miljevcima. U promjeru ima oko 15 km. To je od potkraj XIX. st. samostalna općina (koja se po središnjem selu zove Oklaj), a od pamtivijeka samostalna župa. Žiteljstvo je u pretežnoj većini hrvatsko i katoličko (oko 7.000), a osmi dio sačinjavaju Srbi i pravoslavci. Narodnog blaga ni u kojem pogledu nije mnogo sačuvano. Ipak bi se još koješta moglo pronaći i sačuvati.

Don Mirko Validžić Čelkanović

S pobožnim narodnim pjesmama „Iz don Mirkove torbe“

1. Uvod

Zbirka „Iz don Mirkove torbe“ sadrži 174 narodne pobožne pjesme. Don Mirko Validžić Čelkanović klasificirao je pjesme na: Gospodnje, Marijine, Anđeoske, Svetačke i Razne pobožne molitvice.

Prema motivima pjesme su u zbirci klasificirane na: I. Gospodnje (22); II. Marijanske (26) te 1. Gospine lamentacije (16); III. Anđeoske (11); IV. Svetačke (28) 1. Sv. Ivan Krstitelj (5), 2. Sv. Josip (4), 3. Sv. Niko (2), 4. Sv. Šime (4), 5. Sv. Katarina, mučenica (5), 6. Sv. Klara (2), 7. Sv. Frano (1); V. Molitve u Svetom trodnevlju, 1. Molitve na Veliki četvrtak (6), 2. Molitve na Veliki petak (9), 3. Molitve na Veliku subotu (8); VI. Molitve pred spavanje (23); VII. Prenja (18); VIII. Molitve svetoj nedjelji (9); IX. Molitve pri ustajanju, dolasku i odlasku iz Crkve (3).

U don Mirkovu rukopisu pjesme nemaju naslov niti su označene brojevima. Stoga su naslovi pjesmama određeni po prvim stihovima, a gdje je bilo više istih prvih stihova naslovi su određeni po nekom drugom stihu.

Don Mirko je iz zbirke „Dalmatinske narodne pobožne pjesme i legende“, koju je u Šibeniku 1930. godine objavio Lujo Plepel, svom rukopisu dodao 14 narodnih pobožnih pjesama iz Promine. Te pjesme su umjesto naslova bile označene brojevima. Kao i pjesmama koje je zapisao don Mirko, i tim pjesmama prvi stihovi su određeni kao naslovi.

U mnogim narodnim pobožnim pjesmama motivi se prepleću.

2. Osvrt na povijest hrvatske vjerske usmene lirike

Povijesni, arheološki, arhivski i drugi izvori svjedoče da su Hrvati pod utjecajem Rimljana već u VII. st. prihvatili kršćanstvo i europsku kulturu. Po Konstantinu VII. Porfirogenetu, Heraklije je iz Rima doveo svećenike i od njih proizveo biskupe, nadbiskupe, prezbitere i đakone koji su pokrstili Hrvate. Hrvatska vjerska usmena lirika može se pratiti od XIII. st. do naših dana.

Koliko je do sada poznato hrvatska vjerska lirski pjesma *Narodil nam se kralj nebeski* seže u XIII. stoljeće. Ta se pjesma usmenom komunikacijom sačuvala do naših dana, kao i božićne pjesme: *Bog se rodi u Vitliomi* (XIV. st.). Pjesma *Va se vrime godišća* potječe iz XV. st. Povjesničar književnosti Slobodan Prosperov Novak ustvrdio je da je božićna pjesma *U se (=ovo) vrime godišća* prevedena s latinskog jezika *In hoc anni circulo*.²

Od VI. st. pripovijedaju se legende o mučeništvu sv. Jurja (Kapadocija, oko 280., Lydda, Palestina, † 23. travnja 303.). Od XII. st. pripovijeda se o čudesima koja su se dogodila po zagovoru sv. Jure, a od tada do danas u usmenoj je komunikaciji motiv sv. Jure koji je kopljem probo zmaja.³ Godine 1380. nastala je prva hrvatska lirski pjesmarica, a u njoj je prva pjesma *Pisan svetoga Jurja*. Daniele Farlati (1690.-1733.) u djelu *Illyricum sacrum* (sv. I.-VIII. Venecija, 1751.-1819.) navodi da se pokatkad običavalo prije svete mise u „Jurjevoj crkvi u Kaštel Sućurcu recitirati vrlo zbijenom mnoštvu s povišenog mjesta (...) ugodnim ritmom hrvatsku pisanu povijest o životu i mučeništvu sv. Juraja, o glasovitoj njegovoj pobjedi u kojoj je ubio zmaja“.⁴ Ta je pjesma „transkribirana i objavljena početkom“ XX. st.

Prvi tragovi *Gospina plača* sežu u XI. stoljeće u Engleskoj na latinskom jeziku *Planctus Beatae Virginis*, a pripisuje se sv. Anzelm (1033. - † 1109.). Prvi Gospini plačevi u Hrvata nalaze se u glagoljaškoj literaturi u XIV. i XV. stoljeću. Najstariji tekst *Gospina plača* nalazi se u Picićevoj (Rapskoj) pjesmarici 1471. godine. Potom se Gospin plač nalazi u glagoljskom zborniku Šimuna Klimatovića 1505. i 1514. godine. Usljedila su izdanja u *Osorsko-hvarskoj pjesmarici* (1533.), *Korčulanskoj* (1560.), drugoj *Rapskoj* (1563.) te *Budljanskoj* (1640.). Matija Divković (1563. - † 1631.) napravio je 1616. godine sažetak prethodnih izdanja *Plač blažene Divoice Marije* (668 stihova). Poslije toga fra Toma Babić

² Kombol, Novak, *Hrvatska književnost do narodnog preporoda*, Školska knjiga, Zagreb, 1996., str. 29.

³ *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva i Uvod u ikonologiju* Radovana Ivančevića, uredio Anđelko Badurina, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1990., str. 308.-310.

⁴ Miroslav Palameta, *Diljem književne baštine*, Sveučilište u Mostaru, Mostar, 1996., str. 13.-14.

(1680. – † 1750.) objavio je Gospin plač prožet Divkovićevom građom. Babićev tekst i danas je ponegdje u Dalmaciji u uporabi. Fra Petar Knežević (1702. – † 1768.) objavio je 1753. godine plač *Muka G. n. Isusa Krista i plač Majke Njegove* (1542 osmerca). Fra Marijan Jajić (1795. – † 1858.) u Budimu je objavio *Plač* koji sadrži 372 osmerca.⁵

Zapis legende o sv. Katarini (Aleksandrija, oko 287., Aleksandrija, † 25. studenog 307.) potječe iz latiničnog rukopisa časnih sestara Sv. Marije u Zadru s konca XV. st. Tu su legendu zadarske redovnice u koru recitirale na spomendan Sv. Katarine. Versificirane legende o sv. Katarini nalaze se u *Korčulanskoj pjesmarici* (XV. st.) i u *Budljangskoj pjesmarici* (XVII. st.).⁶

Na hrvatsku vjersku liriku utjecala je *Šibenska molitva* (krajem XIV. st.), „pisana u ritmičkoj, recitativnoj prozi“.⁷

U glagoljaškom *Petrisovu zborniku* iz XV. st. ima usmenih pjesama, kao i u *Rapskoj* ili *Pićićevoj pjesmarici* (1471.) te *Oxfordskom zborniku* (1486.).⁸ Za povijest hrvatske usmene lirike iznimno je važan *Zbornik Nikše Ranjine* (od 1507. i dalje). *Prekomurska pjesmarica* (*Mariborska pjesmarica*) nastala je oko 1593. godine i sadrži duhovne pjesme i desetak svjetovnih.

Brojni su primjeri hrvatske usmene lirike zabilježeni u rukopisima: *Rukopis Peraštanina Nikole Burovića* (konac XVII. st.), *Kotorski rukopis* (XVII./XVIII. st.), *Bokeljski rukopis* (prva polovica XVIII. st.), *Erlangenski rukopis* (nastao oko 1720. godine u okolici Požege), *Popievke Slovinske* (1758.), *Požeški zbornik* (Kraljevićev i Babukićev; 1796., 1798.), *Zagrebački rukopis* i dr.

Vjerski pisac i propovjednik Nikola Krajačević Sartorius (Sisak, 1582. – Zagreb, 1653.) u svome djelu *Szveti evangeliomi* (Graz, 1651.) zagovarao je duhovne pjesme.

Zagrebački biskup Maksimilijan Vrhovac (Karlovac, 23. studenog 1752. – Zagreb, † 16. prosinca 1827.) *Okružnicom* je 1813. godine pota-

⁵ Fra Slavko Topić, *Gospin plač. Sveta Cecilija 3-4*. Zagreb, 2010., str. 44.-46.

⁶ *Hrvatska književnost srednjega vijeka*, priredio Vjekoslav Štefanić i suradnici Biserka Grabar, Anica Nazor i Marija Pantelić, PSHK, knj. 1., Zagreb, 1969., str. 274.-277.

⁷ Ivo Frangeš, *Povijest hrvatske književnosti*, MH, Zagreb, Ljubljana, 1987., str. 27.

⁸ Dubravko Jelčić, *Povijest hrvatske književnosti*, (drugo znatno prošireno izdanje), Naklada Pok. I. Pok. Pavičić, Zagreb, 2004., str. 23.

knuo zapisivanje i sakupljanje usmene književnosti i starih rukopisa. I zbog njegova poticaja u Hrvatskom narodnom preporodu dolazi do procvata hrvatske usmene književnosti i u izvedbi i u zapisima.

Godine 1877. Matica hrvatska uputila je Poziv za sabiranje hrvatskih narodnih pjesama. Matica hrvatska je do prosinca 1896. godine sabrala 157 zbornika s preko 24.500 pjesama.⁹

Dr. sc. fra Jeronim Šetka (Desne kraj Metkovića, 6. listopada 1909. – Beč, † 22. srpnja 1980.) sa subraćom: dr. sc. fra Mirkom Stjepanom Čovićem (Tučepi, 28. prosinca 1908. – Beč, † 8. svibnja 1980.), dr. sc. fra Stankom Petrovim (Metković, 29. rujna 1887. – Sinj, † 13. ožujka 1963.) i prof. fra Franjom Stjepanom Nimcem zapisao 1231 molitvu koje se čuvaju se rukopisnoj *Zbirci hrvatskih narodnih pobožnih pjesama* u arhivu Instituta za etnologiju i folkloristiku HAZU-a.

U knjizi autora ovih redaka, *Duša tilu besidila* (1997.) 120 je suvremenih zapisa starinskih usmenih molitvenih pjesama iz Bosne i Hercegovine. U knjizi *Molitvice* (2001.) Ante Jurić Arambašić (Kijevo, 1949. – Zagreb, 2013.) navodi molitvene pjesme iz Kijeva i uspoređuje ih s molitvama iz knjige *Duša tilu besidila*.

3. Narodne pobožne pjesme „Iz don Mirkove torbe“

Don Mirko Validžić Čelkanović je na nagovor svoga profesora dr. sc. Mirka Čovića 1934. godine počeo zapisivati narodne pobožne pjesme. Uz pjesme je don Mirko naveo mjesto zapisa te kazivačice i kazivače.

3.1. Gospodnje

U Gospodnjim pjesmama vjernici se mole Isusu, koji je radost u žalosti, sunce u tamnici, ufanje, spasenje, dika, uzdanje, podbočište, utočište... Nekoliko je dijaloških pjesama u kojima majka Marija moli sina Isusa da joj dade nositi križ. Uz Isusa se u pjesmama spominju: sv. Frano, sv. Pere, sv. Ante.

⁹ *Zlatna knjiga hrvatske narodne lirike*, sastavio Krešimir Mlač, MH, Zagreb, 1972., str. 11.

3.2. Marijanske

U Marijanskoj pjesmi *O Betleme, Betleme* stihovi su o Djevici Mariji koja je tražila konaka od jutra do mraka:

Tu u polje odlazi,
tu štalicu opazi;
tu Marija noćila,
Spasitelja rodila.

U pjesmi *Kad je stigla tužna Majka* kad je Gospa izašla iz Betlehema:
eto čuda neviđena,
njoj izađe kolibica
i priprosta štaličica,
di će ona prinočiti
i Isusa poroditi.
Na po noći to se zgodi,
kad Marija Majka rodi
svoga svetog Stvoritelja,
našeg dragog Spasitelja.

3.2.1. Gospine lamentacije

U svim *Gospinim plačevima* i lamentacijama apostol i evanđelist Ivo dolazi Djevici Mariji kazati da su Isusa odveli. Tako je i u pjesmi *Kad se kamen zemljom združi*:

.....
tužnoj Majci srce puca.
Stade Mati sad plakati,
stade suze prolivati
i sestrice dozivati.
K njoj sestrice dotekoše,
nad njom kose raspletoše,
kosicom je pokrivaše,
a suzicam umivaše.

U pjesmama *Gospine lamentacije* najviše je dijaloških pjesma. Među tim pjesmama je i pjesma *Ćaća sina sinom ne doziavlja* u kojoj

sv. Pero dolazi u crkvu u kojoj Gospa kleči, u srcu ječi, grozne suze roni, bile prste lomi te Peri odgovara:

Kad sam bila na zemljici crnoj,
ćaća sina sinom ne dozivlje,
sin ćaću ćaćom ne dozivlje,
majka ćerku ćerkom ne dozivlje,
ćerka majku majkom ne dozivlje,
sestra sestru sestrom ne dozivlje,
brat brata na megdan pozivlje.

3.3. Anđeoske

Prva pjesma u ovom ciklusu pjeva o arkanděelu Gabrijelu koji je dobio *liber bili* da ga preda slavnoj Divi, da će imat Sina, Isus će mu ime biti i nad njim kralja ne će biti. U nekim pjesmama su anđeli arkanděeli sišli i našli Divu, Josipovu zaručnicu koja će se poroditi.

U pjesmi *Sađošė anđeli* ogleda se starozavjetni motiv Sodome i Gomore.¹⁰ Anđeli su došli pred Gavanove dvore tražeći od Gavanovice

¹⁰ Dva su anđela išla u Sodomu provjeriti ljudsku pobožnost i milosrđe. Došli su u Sodomu kada je Lot sjedio na vratima Sodome. Opazivši anđele, Lot se ustao i krenuo u susret anđelima, poklonivši im se do zemlje i zamolio „Molim, gospodo, svrnite u kuću svoga sluge da noć provedete i noge operete; a onda možete na put rano.“ A oni rekoše: „Ne, noć ćemo provesti na trgu.“ Ali ih on uporno navraćao, i oni su ušli u njegovu kuću. On ih je ugostio. Prije odlaska na počinak građani Sodome, mladi i stari, sav narod do posljednjeg čovjeka, opkolili su kuću. Zvali su Lota tražeći goste koji su mu došli kako bi ih se oni namilovali. Lot je izišao pred njih i za sobom zatvorio vrata. Molio ih je da odustanu od svoga nauma, te im ponudio svoje dvije čedne kćeri. Svjetina je nasrnula na Lota i navalila na vrata da ih razbiju. Međutim, ona dva anđela povukla su Lota sebi u kuću i zatvorila vrata, a svjetinu ispred kuće zablještili su tako da nisu mogli naći vrata. Anđeli su upitali Lota koga još u gradu ima i izvede ih jer će mjesto biti zatrto. Lot je izišao i svojim budućim zetovima rekao da odlaze jer će Jahve uništiti grad! U zoru su anđeli navalili na Lota govoreći mu da uzme ženu i obje kćeri kako ne bi bio zatrto kaznom grada. Lot je oklijevao, ali su ga anđeli uzeli za ruku i njegovu ženu i njegove dvije kćeri i - po smilovanju Jahvinu nad njim - odveli ih i ostavili izvan grada. Kad su ih izveli u polje, jedan anđeo mu je rekao da bježi i spasi se te da se nigdje ne obazire i ne zaustavlja. Lot je odgovorio da ne može pobjeći u brdo, moleći da pobjegne u obližnje malo mjesto. Anđeo mu je rekao: „Brzo! Bježi onamo, jer ne mogu ništa činiti dok ti onamo ne stigneš.“ Stoga se onaj grad zove Soar. Kad je sunce izlazilo i Lot ulazio u Soar, Jahve „zapljuski s neba na Sodomu i Gomoru sumpornim ognjem i uništi one gra-

da im dade nešto hrane ako znade za Boga i svetu nedjelju. Gavano-
vica im je odgovorila da ne zna ni za Boga ni za svetu nedjelju, nego
samo za svoga Gavana. Anđeli su otišli do Gavanova pastira Ivana
koji im je rekao da zna za Boga i za svetu nedjelju te im udijelio jedno
janješce. Za pola sata Gavanove dvore potopilo je sinje more, ali je
ostalo jedno čedo malo s kojim je Ivan bježao ispred sinjeg mora. S
neba je začuo glas da neće otići niti čedo odnijeti.

3.4. Svetačke

U zbirci „Iz don Mirkove torbe“ svetačke pjesme pjevaju o sv. Ivanu
Krstitelju, sv. Josipu, sv. Niki, sv. Šimi, sv. Katarini, sv. Klari i sv. Frani.

3.4.1. Sv. Ivan Krstitelj

Ivan Krstitelj rodio se pola godine prije Isusa.¹¹ Pretkazao je Kri-
stov dolazak kojega je prepoznao u osobi Isusa što je očitavao kad je
Isus došao u Jordan Ivanu da ga krsti: „Kad se krstio sav narod, kr-
stio se i Isus. I dok se molio, rastvori se nebo, siđe na nj Duh Sveti u
tjelesnom obličju, poput goluba, a glas se s neba zaori: ‘Ti si Sin moj,
Ljubljeni! U tebi mi sva milina!’“ (Mt 3,13-17; Mk 1,9-11)

Herod Antipa utamničio ga je. Herod Antipa, tetararh Galileje i Pe-
reja, uplašio se narodnog ustanka pa je Ivana dao uhititi. Osim toga
bio je ljut zato što ga je Ivan javno prekorio zbog preljubničke veze s
Herodijadom, ženom polubrata Filipa. Na proslavi Herodova rođen-
dana plesala je Herodijadina kćerka iz prvoga braka. Zadivila je He-
roda i on joj je obećao ispuniti želju. Nakon plesa Herodijadina kćerka

dove i svu onu ravnicu, sve žitelje gradske i sve raslinstvo na zemlji. Lotova žena
se obazrela i pretvorila se u stup soli. Abraham je sutradan u rano jutro požurio na
mjesto gdje je stajao pred Jahvom, i pogledao „prema Sodomi i Gomori i svoj rav-
nici u daljini: i vidje kako se diže dim nad zemljom kao dim kakve klačine.“ (Post
19, 1-29) Vidi: Marko Dragić, Starozavjetni motiv Sodome i Gomore u Bakulinom
Šematizmu i u suvremenom pripovijedanju u Hercegovini, *Zbornik o Petru Bakuli*,
Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2013., str. 75.-97.

¹¹ Rođendan Ivana Krstitelja slavi se 24. a ne 25. lipnja jer se po rimskom raču-
nanju Božić slavi 25. prosinca VIII. Kal. Lanuarii, a Ivanovo rođenje je također
VIII. Kal. lulii dakle, 24. lipnja jer lipanj ima 30 dana. Vidi: [https://www.vjera-
idjela.com/sveti-ivan-krstitelj/](https://www.vjera-
idjela.com/sveti-ivan-krstitelj/) (pristup 16. ožujka 2019.)

pitala je majku za savjet što će zatražiti od Heroda, a ona joj je rekla da traži glavu Ivana Krstitelja na pladnju. Ona je to i zatražila od Heroda koji joj je ispunio želju. Ivan Krstitelj utamničen je 29. godine i vrlo vjerojatno podnio mučeničku smrt te godine 29. kolovoza. Toga dana Katolička Crkva svetkuje Glavosijek sv. Ivana Krstitelja.¹²

Sv. Ivanu Krstitelju u don Mirkovoj zbirci posvećeno je pet pjesama. U svim tim pjesmama glavni motiv je krštenje Isusa Krista. U dijaloškoj pjesmi majka moli Ivana da oprostí trima dušama koje nisu u raj otišle jer jedna nije častila roditelja, druga nije zajam vraćala, a treća je curu skudila.

3.4.2. Sv. Josip

Sv. Josip Nazarećanin (? oko 68. pr. Kr. – oko 15. po Kr.) bio je zakonski muž Marijin iako ne i Isusov naravni otac. Zaštitnik je Austrije (1675.), Češke (1654.), Kanade (1624.), Meksika (1555.), Perua (1828.). Također je zaštitnik Belgije, Južne Koreje, Kine, Vijetnama i dr. Zaštitnik je mnogih gradova, sveučilišta, bolnica, škola, crkava i drugih institucija. Najveće svetište sv. Josipa nalazi se u Montrealu u Kanadi. U Hrvatskoj je najveće svetište sv. Josipa u Karlovcu. Red Sestre svetoga Josipa osnovan je 1650. godine i diljem svijeta broji oko 14.000 sljedbenica, a Red Oci i braća sv. Josipa osnovan je 1871., s nakanom da rade sa siromašnima. Zaštitnik je obitelji, očeva, djece, mladeži, siročadi, djevičanstva i čistoće, zaštitnik dobre smrti, konačišta i onih koji ih traže, putnika i prognanika, drvosječa, kolara, tesara, stolara, radnika i obrtnika, inženjera, doseljenika, umirućih i grobara.¹³ Svetkovine sv. Josipa su 19. ožujka i 1. svibnja.

Sv. Josipu vjernici se mole da čuva i posveti kuću, da se sva obitelj složi i ljubav Božja da se množi.

¹² Marko Dragić; Helena Dragić, *Sveti Ivan Krstitelj u hrvatskoj tradicijskoj baštini*, *Croatica et Slavica Iadertina* 15 (1). Odjel za kroatistiku i slavistiku, Sveučilište u Zadru, Zadar, 2019., str. 275-329.

¹³ Marko Dragić, *Štovanje sv. Josipa u hrvatskoj crkveno-pučkoj baštini*. Nova prisutnost: časopis za intelektualna i duhovna pitanja, 18 (1), Kršćanski akademski krug (KRAK). Zagreb, 2020., str. 145.-170.

3.4.3. Sv. Nikola

Sveti Nikola biskup rođen je u Patari u pokrajini Lyciji u Maloj Aziji. Ne zna se točna godina rođenja svetog Nikole. Godinu 343. Jakob od Voragine navodi kao godinu smrti svetog Nikole. Ante Škrobonja navodi da je sveti Nikola preminuo u 75. godini života. Ako se uzmu te godine kao relevantne onda se dolazi do zaključka da je sveti Nikola rođen 268. godine. Zaštitnik je djece, pomoraca, neudanih djevojaka, siromaha, studenata, farmaceuta, pekara, ribara, svjećara, zidara, trgovaca, tkalaca, zatvorenika, trgovaca, putnika, bolesnika, umirućih. Kult svetoga Nikole iznimno je raširen i na Zapadu i na Istoku. Glavni je zaštitnik Rusije. Sveti Nikola se u nekim zemljama ubraja među četrnaest Božjih pomoćnika kao zaštitnik pomoraca i zatvorenika.¹⁴ Svetkovina sv. Nikole biskupa je 6. prosinca.

U pjesmi *Sveti Niko spavaše* opaža se utjecaj legende po kojoj je Nikola krenuo u Svetu zemlju, ali je nastala strašna oluja te brod zamalo nije potonuo. Sveti Nikola je zaprijetio valovima i oni su se smirili. Tako je postao zaštitnikom mornara i putnika:¹⁵

Usta gori sveti Niko,
pa on vidi šta je to.
Nit je srdžba od Boga,
nit je vijar od mora,
već sotona paklena.
U'vati je za kose,
pa je baci u more.
Kuda ona ronila,
crnim paklom tonila;
kuda ona plivala,
crnim paklom rigala, amen.

¹⁴ Marko Dragić, *Sveti Nikola - biskup u hagiografskoj baštini Hrvata*, *Ethnologica Dalmatica*, 22 (1), Etnografski muzej, Split, 2015., str. 11.

¹⁵ Isto, str. 9.

3.4.4. Sv. Šime

Kad su Marija i Josip donijeli dijete Isusa da ga prikažu u hramu, dočeka ih je Šimun kojemu je Duh Sveti objavio da neće umrijeti prije nego što vidi Spasitelja. Šimun je uzeo Isusa i zapjevao hvalospjev: „(29) Sad otpuštaš slugu svojega, Gospodaru, po riječi svojoj, u miru! (30) *Ta vidješe oči moje spasenje tvoje*, (31) koje si pripremio *pred licem svih naroda*: (32) *svjetlost na prosvjetljenje naroda, slavu puka svoga izraelskoga*.“ Blažena Djevica Marija i sveti Josip iznenadili su se Šimunovim riječima i kako je on znao tajnu. Šimun ih je blagoslovio i rekao Mariji: „(34) Ovaj je evo postavljen na propast i uzdignuće mnogima u Izraelu i za znak osporavan - (35) a i tebi će samoj mač probosti dušu - da se razotkriju namisli mnogih srdaca!“ (Mt 2, 29-35)

Svetkovina sv. Šimuna Bogoprimea je 8. listopada.

Šime je odmilica imena Šimun koji se još naziva Starac, Pravednik, Bogoprimec. U pjesmi *Sveti Šimune Zadranine* sv. Šime¹⁶ poziva anđele da siđu dolje *di su dvori Lazarovi, di su kule Davidove, tu će Divu naći kako je Sinka porodila, a nije se udavala već je bila čista i prečista Josipova zaručnica*.

3.4.5. Sv. Katarina

Sveta Katarina Aleksandrijska je jedna od četrnaest Božjih pomoćnika.¹⁷ Štuje se kao svetica i mučenica u zapadnoj i istočnoj Crkvi.

¹⁶ Mumificirano tijelo sv. Šimuna počiva u srebrnoj škrinji na glavnom oltaru Svetišta sv. Šimuna u Zadru. Škrinju je naručila Elizabeta Kotromanić i darovala 250 kilograma za izradu.

¹⁷ Božji pomoćnici su: sveti Akacije, zaštitnik od tjeskobe i smrtnog straha; sveta Barbara, zaštitnica od vrućice, životne opasnosti i iznenadne smrti; sveti Blaž (Vlaho), zaštitnik od grlobolje; sveti Cirijak, zaštitnik od smrtne borbe; sveti Dionizije, zaštitnik od glavobolje i bjesnila; sveti Egidije, zaštitnik dojilja i dojenčadi, očne bolesti u djece, ženskih bolesti: neplodnosti, maternice, osobito zloćudne, padavice i gube; sveti Erazmo, zaštitnik od bolova u truhu: grčeva, crijevne upale, slijepog crijeva; sveti Eustahije, zaštitnik od životne teškoće; sveti Juraj, zaštitnik od vrućice, padavice, kuge, ugriza zmija, ljetine i domaće stoke; sveta Katarina Aleksandrijska, zaštitnica od bolesti usta i jezika, nesretnih slučajeva, pobačaja, a utječe joj se i za lagan porod; sveti Kristofor, zaštitnik od padavice, živčanih bolesti, mišićne slabosti, kuge, nepredvidive smrti; sveta Margareta, zaštitnica od porođajne muke, neplodnosti, pobačaja, bolesti i povrede lica; sveti Pantaleon, zaštitnik od grčeva u truhu, kile, hidrocele; sveti Vid, zaštitnik od koreje, padavice, drhtavice, gluhonijemosti, nesalice, ujeda otrovnih životinja, očne bolesti. (Ante Škrobonja, nav. dj. str. 13.-20.)

Štuju je i anglikanci i luterani. Poznata je i kao Katarina Sinajska. Njezin život isprepleten je činjenicama i legendama. Sveta Katarina (grč. Aikaterina - ona koja je čista) Aleksandrijska potječe iz egipatske plemićke obitelji koja je kraljevskoga podrijetla. (Po nekima bila je kći ciparskoga kralja koji je mlad umro.) Pretpostavlja se da je rođena oko 287. godine. Prema legendi Katarina je prije krštenja u snu vidjela Djevicu Mariju kako u naručju drži dijete Isusa. Djeвица je zamolila Isusa da uzme Katarinu za svoju službenicu, ali je dijete okrenulo glavu rekavši da ona nije dosta lijepa. Katarina je, međutim, na daleko bila poznata po svojoj ljepoti i učenosti. Kad se probudila pitala se kako bi se svidjela malome Isusu i do krštenja se nije smirila. Nakon krštenja Krist joj se ponovno pokazao u snu, stavio joj prsten na ruku i uzeo je za svoju nebesku zaručnicu. Kad se Katarina probudila vidjela je prsten na svojoj ruci i nosila ga je do kraja života.

U to je vrijeme car Maksimin II. Daia na vlasti naslijedio rođaka Galerija, te je vlast dijelio s Konstantinom Velikom i Licinijem. Izabrao je Aleksandriju za glavni grad svoga dijela carstva. Odlučio je iskorijeniti sve kršćane. U tom gradu živjela je ljepotica Katarina, naučena sa svih sedam lijepih i plemenitih umjetnosti.¹⁸ Katarina je odlučila posjetiti cara i odvratiti ga od njegove odluke. Car je naredio da se Katarinu utamniči.

Uzalud je car glađu i bičevima s olovnim kuglama pokušavao na pokornost prisiliti Katarinu. Rasrđeni car je tada donio smrtnu presudu za sve kršćane osim Katarine. Zanesen njezinom ljepotom ponudio joj je brak, ali je ona to s gnušanjem odbila. Očajnički je naredio da je svežu između četiri kotača optočena oštricama, te da je tako iskidaju na komade. Međutim, dok se presuda izvršavala snažan je plamen s neba uništio je kotače, pobio krvnike i vojnike koji su ih pratili, a Katarina je ostala neozlijeđena. Tada se dvije stotine vojnika obratilo na kršćanstvo. Po carevoj zapovjedi, Katarinu su oko 307. godine odveli izvan grada te joj odrubili glavu. Tada je, prema legendi, iz njezinoga tijela, umjesto krvi poteklo mlijeko, a anđeli su tijelo svete Katarine prenijeli na Sinaj i

¹⁸ Život sv. Katarine, u: *Hrvatska književnost srednjega vijeka*, priredio Vjekoslav Štefanić i suradnici Biserka Grabar, Anica Nazor i Marija Pantelić, PSHK, knj. 1., Zagreb, 1969., str. 275.

ondje ga na skrovitom mjestu sahranili. U blizini toga mjesta podignuta je znamenita bazilika svete Katarine koja i danas ondje postoji. Svetičini zemni ostatci preneseni su u tamošnju pripadajuću crkvu.

Sv. Katarina zaštitnica je filozofa, teologa, prosvjetnih djelatnika, studenata, izdavača knjiga, viših škola i knjižnica.¹⁹ Svetoj Katarini kršćani molitve upućuju: za zdravlje usta i jezika, za lak porod; te joj se molitvama utječu moleći pomoć i zaštitu od nesretnih slučajeva i po- bačaja. U hrvatskoj tradiciji sv. Katarina se osobito štuje kao zaštitnica djevojaka i žena. Katolička Crkva spomendan svete Katarine slavi 25. studenoga. Pravoslavna Crkva svetu Katarinu slavi 24. studenoga (7. prosinca po gregorijanskom kalendaru).

U šest prominskih versificiranih legendi sv. Kata, Božja *lipotica* ostala je sirotica. Njenoj majci dolazio je car moleći da za njega uda Katu. Majka je pokušavala cara odbiti govoreći da je Kata mlada. Majka je Kati rekla da je car dolazio. Kata je odlučno rekla:

- Muči, muči, moja mati,
ja se ne ću udavati,
ni čovika poznavati.
Ja sam čista i pričista
kao tica golubica,
Isusova zaručnica.
Isus me je zaručio,
zlatni prsten ukovao,
na raskršću puta dao,
po anđelu svom poslao i rekao,
da me ne će ostaviti,
ni u grije postaviti.

Kad je car to saznao poslao je sluge da uhvate Katu. Kad su došli u Katine dvore pitali su je ili voli gnjiti ili tamnicu oškuriti ili careva ljuba biti. Kata im je odgovorila da voli gnjiti i tamnicu oškuriti nego cara obljubiti. Car je zapovjedio da se Kata utamniči i muči bez hrane

¹⁹ Ante Škrobonja, *Sveti od zdravlja* (Ilustrirani leksikon svetaca zaštitnika). Kršćanska sadašnjost. Zagreb, 2004., str. 114.

i vode. Kad je prošlo devet godina Katina tamnovanja car je zapovjedio da joj iznesu kosti. Kad su sluge ušle u tamnicu vidjeli su tamnica sija kao Danica, a u njoj Kata kao kraljica, a anđeli joj svjetlom svijetle. Tada je car zapovjedio da kola opreme, nože naoštre i Katu raznesu. Sluge su jedva dočekale, ali:

Kud Katino meso vrca,
tuda Isus križem križa;
kud Katina krvca kaplje,
tude Isus križe stavlja.

3.4.6. Sv. Klara

Sv. Klara Asiška (Assisi, 16. srpnja 1194. - Assisi, † 11. kolovoza 1253.) bila je iz ugledne obitelji. U dvanaestoj godini susrela se sa sv. Franjom i postala njegovom vjernom sljedbenicom. Utemeljiteljica je Sestara klarisa. Kći je blažene Ortolane i sestra sv. Agneze Asiške. Prema legendi sv. Klara uspjela je od Asiza otjerati Saracene, tako što je bolesna ustala iz postelje u samostanu Sv. Damjana, otišla u crkvu, uzela posudu za hostije (piksida) i s njom u rukama izašla prema Saracenicima koji su se razbježali. Zaštitnica je od očnih bolesti, mucanja i vodene bolesti. Svetkovina sv. Klare je 11. kolovoza.²⁰

Vjernici u Promini mole sv. Klaru da im Bog po njezinom zagovoru dade vične dare, u milosti da žive, a u pokori da umru.

3.4.7. Sv. Franjo

Sv. Franjo (Assisi, 1182. - Assisi, † 3. listopada 1226.) bio je viteški borac, vrlo vesele ćudi. Prema legendi neki čovjek iz Asizija kad bi se god susreo sa sv. Franjom pred njim je prostirao je svoj ogrtač. Kad su Franji bile 24 godine na putu prema gradu susreo je siromašnog vojnika. Dao mu je svoju bogatu odjeću. Te noći Franji se u snu ukazao Krist. Kad je Franjo prolazio pored zapuštene crkve sv. Damjana u Asizu ušao je u crkvu pomoliti se. Glas mu je s raspela rekao da popravi kuću (crkvu) koja je sva u ruševinama. Franjo je potajno prodao nekoliko bala svile iz trgo-

²⁰ Ante Škrobonja, nav. dj., str. 116., 118.

vine svoga oca kako bi prikupio sredstva za obnovu. Otac ga je optužio za krađu. Na sudu je pred biskupom Franjo sav novac dobio ocu kao i svu svoju odjeću. Biskup ga je ogrnuo svojim ogrtačem. Sam je skupljao kamenje i proseći ostalu građu počeo je popravljati crkvu sv. Damjana. Nakon toga je nastavio popravljati benediktinsku crkvicu koja je postala prvom kućicom franjevačkog reda, a crkva sv. Damjana postala je prva crkva sestara franjevki koje je utemeljila sv. Klara. Sv. Franjo je putovao u Španjolsku, Sjevernu Afriku i Siriju. Uspio je doći u dvor sultana. Za života sv. Franje dogodila su se čudesa: istjerivanje đavla iz Arezza, čudo na božićnoj misi u Grecciju, gdje se dijete Isus ukazalo u njegovom naručju, izbijanje izvora nakon Franjine molitve.²¹ Sv. Franjo je zaštitnik od trbušnih bolesti, ulkusa, jetre, glavobolje. Svetkovina sv. Franje je 4. listopada.

U pjesmi vjernici mole sv. Franju da u nevolji i času smrti pomogne, da u pokori umru, u molitvi njegovoj se sahrane, na nebesa dođu, vide ga i s njim se vesele.

3.5. Molitve u Svetom trodnevlju

Sveto trodnevlje obuhvaća Veliki četvrtak, Veliki petak i Veliku (Bilu) subotu.

3.5.1. Veliki četvrtak

Na Veliki četvrtak Katolička Crkva ulazi u Sveto trodnevlje i sprema se na slavljenje Uskrsa. To je dan spomena na Isusovu Posljednju večeru koju je proslavio sa svojih dvanaest apostola, ostavivši im trostruki dar: euharistiju - misu i pričest, svećenstvo u Crkvi te simboličku pouku o važnosti bratske ljubavi. Za vrijeme večere Isus Krist je nagovijestio da će ga jedan od apostola izdati i obećao svog Duha protiv duha zla.

Diljem Hrvatske i Bosne i Hercegovine mladi kazivači i danas kazuju molitvu *Križići*²² koju mole na Veliki četvrtak. Starinski je običaj da

²¹ Anđelko Badurina, (prir.) *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva i Uvod u ikonologiju Radovana Ivančevića*. Kršćanska sadašnjost. Zagreb, 1990., str. 232.-234.

²² Nikola Buconjić, *Život i običaji Hrvata katoličke vjere u Bosni i Hercegovini*, pretilsak iz 1906., Matica hrvatska Mostar 1999., str. 60.-61. Buconjić navodi da se ta molitva molila u nekim krajevima po Bosni.

svaki ukućanin izmoli stotinu *Križića*. Don Mirko je zapisao takvih šest molitava u kojima se dušica grišna upozorava da bude u viri kripna, jer:

Kada pođemo,
s ovog svitka na oni,
poći ćemo dugim putim,
tisnim klancim.²³

Nadalje se dušica upozorava da će je sresti *duv nemili, duv nečisti i pitati je je li njegova il' Božija*. Duša odlučno odgovara *Nisam tvoja, neg' Božja*, jer je na blag danak rekla sto Jezusa, sto križića, sto amena i stotinu se puta prekrížila.

3.5.2. Veliki petak

Veliki petak je kršćanski spomendan Isusove muke i smrti. Oltar je bez križa, svijećnjaka, cvijeća i oltarnika, što simbolizira Isusovu muku i smrt. Na Veliki petak ne slavi se euharistijsko (misno) slavlje, već obredi Velikog petka. *Kanta* se Muka Isusova, otkriva se i ljubi križ te se pjeva *Gospin plač*. Nekoć se plač pjevao i kroz cijelu korizmu kako u crkvi, tako i po kućama uvečer. Bartol Kašić o Muci Gospodina našega Isusa Krista napisao je u Rimu 1638. godine.²⁴

²³ Morfofilemi *dugim putim, tisnim klancim* može se usporediti s Gilgamešom, koji je također išao dugim putima i prolazio kroz tijesne klance. Dužina i tjesnoća su metafora za neku poteškoću.

²⁴ Poznaše Pilat da je Gospodin čist i pravedan i da je lažno zbog zavisti optužen te ga htijaše osloboditi (bijaše običaj na Vazmeni dan osloboditi jednoga tamničara), a da bi utazió jadovita i gnjevna srca židovska; Pitao je svjetinu: Koga hoćete da vam oslobodim, ili Barabu ili Isusa? Mislio je da će svjetina tražiti da se kazni Baraba jer je mnoga zlodjela počinio. Međutim, slijepi puk prevaren od Skriba i Farizeja tražio je da se na križ razapne Stvoritelj od života i tako bi pušten Baraba. Vidjevši Pilat da nije uspio osloboditi Isusa smisli da Isusa bičevima izudaraju šestorica koji ga svukoše i privezaše na stupok. Udarali su ga i svega izranjavali "izlivaše se oda svih strana, kakono rika, krv božanstvena i neprociniva." Kažu da je na Isusu bilo pet tisuća udaraca. Najprije je bio udaran šibama od drače te bičevima od konopca koji na kraju imahu *zvizde gvozdene* i na kraju verigama od gvožđa. Izranivši tako Gospodina našega, a zbog grijeha i opačina naših, krvnici ga pregrnuše starom odrpanom kraljevskom haljinom i nabiše trnovu krunu do moždana, šamarajući ga. Pilat ga je izveo pred svjetinu i kazao da u njemu ne vidi nijednu krivicu radi koje zaslužuje smrt „Dostojno je, dakle, da se na njega smilujete, oprostivši ga.“ Svjetina je i dalje vikala: „Križu ga pribij, križu ga pribij!“ Čuvši to, Pilat reče svjetini (*pućini*) da ga oni uzmu i prikuju na

Svih devet pjesama koje je zapisao don Mirko počinju stihom *Božji pivci zapivoaše*. Pijetao u kršćanstvu simbolizira budnost. Pijetlovi su kroz goricu vapijali i Božju Majku dozivali jer su Džudije protekle, vruće čavle pronijeli i njenog Sina proveli i pod nokte mu udarali:

Kuda krvca kapijaše,
tud ružice pronicaše.
Anđel s neba salazaše
i tu ružu berijaše,
i tu krvcu kupijaše,
u kitice kitijaše,
u vinčiče vijaše,
prid Boga je odnesoš.

Arhaični imperfekti *kapijaše, pronicaše, salazaše, berijaše, kupijaše, kitijaše* i *vijaše* pjesmi daju melodičnost i smirenost. Na Veliki petak bio je običaj da se od svanuća do podne izmole trideset tri Isusove krunice. Smatralo se da onaj tko to uspije izmoliti do podne ima potpuni

križ. Pilat je pitao Isusa: Odakle si ti? Isus mu nije odgovorio te Pilat nastavi: „Meni ne odgovaraš ti? Ne znaš li da ja imam vlast prikovat te na križ? Isus mu odgovori da on (Pilat) ne bi imao nikakvu vlast da mu nije dana *odozgora*. Poslije toga Pilat je nastojao osloboditi Isusa. Kad su to začuli Židovi vikali su ako ga oslobodi bit će neprijatelj cesaru. Ženu svoju Pilat ne htjede slušati da oslobodi Isusa. Žena mu je pripovijedala da je u snu radi njega pretrpila strašna prikazanja. Pilat je sjedio i umio ruke (po židovskom običaju kako bi ukazao da on nije kriv za Isusovu smrt). Isus je osuđen i naprćen teškim križom. Budući da se razbojnicima žurilo, Isusu su dali Šimuna Cirenca da mu pomogne nositi križ. Isusa je slijedilo veliko mnoštvo koje je molilo i plakalo. Isus im je rekao da ne oplakuju njega nego sebe i svoje sinove. Među tim ženama bila je i Veronika koja je rubac s glave dala Isusu da otare s lica znoj i krv. Isus je to učinio i na rubcu ostavio svoju priliku zapečaćenu i svoju krv. Taj se rubac tijekom godine više puta pokaže svemu puku u crkvi Sv. Petra. Kad je Bogorodica Djevica Marija saznala da joj sina vođahu, s velikom je žurbom krenula. Po tragu kapljica krvavih, glasovima od trubalja i galami mnoštva slijedila je put. Došavši na Glavicu (tj. glave mrtvačke, gdje se imaše posvetilište učiniti Bogu). Na tome je mjestu Abraham od svoga sina Izaka htio učiniti posvetilište. Krvnici su Gospodinu našem dali da se napije vina pomiješanog sa žuči, a on ga ne htjede ni okusiti. Tu je Isus pribijen na križu ostao do smrti. “O grišniče, razgledaj rassetoga Isukrsta čestokrat i s pomilovanjem kajući se od griha tvojih, počni prolivati i ti riku od suza i očiju tvojih i ne pristani”. (Bartol Kašić, *Život Gospodina našega Isukrsta*, u: *Zbornik proze XVI. i XVII. stoljeća*, priredio Jakša Ravlić, PSHK, knjiga 11, Zora i Matica hrvatska Zagreb 1972., str. 202.)

oprost grijeha. Oni koji su imali namjeru činiti takav zavjet, uvijek bi se nadmetali večer prije tko će ujutro prije zore ići na ispašu s ovcama i kravama jer su jedino tamo dalje od kuće mogli naći dovoljno mira da izmole trideset tri krunice.

U evanđeljima Mateja, Luke i Ivana piše da su Isusa promatrale, pratile i posluživale mu kad je bio na Galileji i neke žene među kojima su bile Marija Magdalena, Marija (majka) Jakova Mlađega i Josipa, i (Marija) Saloma (Mt 27, 45-56; Lk 23, 44-49; Iv 19, 28-30).

Evanđelisti Matej, Marko i Luka pišu da su uz Isusov križ stajale Isusova majka i njezina sestra Marija Kleofina i Marija Magdalena. „Kad Isus vidje majku i kraj nje učenika kojeg je ljubio, reče majci: ‘Ženo! Evo ti sina!’ Zatim reče učeniku: ‘Evo ti majke!’ I od toga časa uze je učenik k sebi“ (Mt 27, 55-56; Mk 15, 40-41; Lk 23, 49).

Isus Krist je, riječima upućenim Ivanu evanđelistu, u posljednjim trenucima pokazao kako se vrši četvrta Božja zapovijed o poštivanju roditelja i brizi za njih.²⁵

3.5.3. Velika subota

Velika je subota dan Isusova počinka u grobu. To je dan mirovanja koje uskrsnim ili vazmenim bdijenjem prelazi u iznenađenje Kristova uskrsnuća. Veliku subotu narod naziva i Bijelom subotom.²⁶ U svim je hrvatskim krajevima na Veliku (Bilu) subotu bio običaj umivanja vodom koja je netom blagoslovljena u crkvama, a ako netko ne bi imao tu vodu, valjalo se umiti na vrelima, potocima, rijekama, moru. U kršćanstvu voda simbolizira pranje, čišćenje i nevinost. Cijeli se dan čuva Isusov grob, obično se izmjenjuju djeca i mladi.

U prominskim pjesmama tri Marije gredom gredu, svaka nosi bili labud, u labudu bile masti kojom će Isusu rane mazati. Kad su došli grobu:

Odvaljuju bilu škrlju,
kad pod škrljom anđel sidi,
bilim platnom ogrnjen.

²⁵ Janko Oberški, *Biblijska povijest Staroga i Novoga zavjeta*. Marjan tisak. Split, 2005., str. 193.

²⁶ Hrvati katolici u istočnoj Hercegovini (Popovo polje) Bijelu subotu nazivaju Crvenom subotom jer se jaja boje u crvenu boju koja simbolizira Kristovu krv.

Anđeo im je progovorio da se ne plaše jer zna da u grobu traže Spasitelja, ali nije u grobu, uskrsnuo je.

3.6. Molitve pred spavanje

U zbirci „Iz don Mirkove torbe“ najviše je pobožnih pjesama (molitava) pred spavanje. U tim molitvama vjernici se mole Bogu da im primi dušu ako ih smrt bez Sakramenta uhvati i bez svijeće posvećene. Moli se oprostjenje grijeha, oslobođenje duša u čistilištu i za obraćenje grješnika. U više molitava su stihovi:

S križem se križam,
s križem ligam,
s križem spavam.

Vjernici se obraćaju sv. Vidu da ih vidi, sv. Dujmu da ih obraduje, anđeli da ih čuvaju da duša ne pogine, tijelo ne propadne. U molitvama vjernici mole da anđeli budu oko njih dok spavaju, sve 'udobe da bježe kao što su bježale od porođenja Isusova. Pobožne pjesme pred spavanje sadrže i želju vjernika kad se bude duša dijelila od tijela da se lako s njim odijeli. Pred spavanje vjernici se Gospi zahvaljuju ako osvanu, a ako ne osvanu dušu joj predaju.

3.7. Prenja

Prenje je usmenoknjiževni žanr moralno-didaktičkoga dijaloškoga (pretežito) vjerskoga karaktera, a poznavale su ga najstarije civilizacije: staroegipatska²⁷, sumerska²⁸, babilonsko-asirska (akadska). U usmenoj su komunikaciji prenja bila i u antičkoj grčkoj i rimskoj

²⁷ Procvat je te književnosti bio od 2300. do 2100. g. pr. Kr. Antologijski je primjer staroegipatskog prenja *Razgovor čovjeka i njegove razočarane duše* (oko 2250. g. pr. Kr.). Čovjek se u toj pjesmi razočarao nepravdama i sudbinom te je priželjkivao smrt. Uzalud ga je duša odvrćala. Razočarani je čovjek odabrao smrt. Istovjetno je intonirana mezopotamska pjesma *Razgovor gospodara i sluga* (oko 1000. g. pr. Kr.). Nevenka Košutić Brozović, *Čitanka iz stranih književnosti I*, Školska knjiga, Zagreb 1996., str. 3-4.

²⁸ Didaktička sumerska poezija ogleda se u prenjima *Emeš i Enten*, *Inanna odabira zemljoradnika*, *Pronalazak i posvećenje trnokopa* i dr. Odjek sumerske pjesme *Čovjek i njegov bog* opaža se u biblijskoj knjizi o pravednom Jobu.

književnosti, staroj hebrejskoj, te u srednjovjekovnoj i novovjekovnoj svjetskoj književnosti.

U *Osorsko-hvarskoj pjesmarici* nalazi se pjesma *Kako se tuži duša svrhu tila*. Pjesma je dvodijelna i napisana je osmercima i zasigurno je nastala davno prije XVI. st. U toj pjesmi duša upozorava i prekora tijelo da će brzo iz njega ići te mora ispovjediti grijeh jer je uživalo u strastima, a na dušu nije mislilo. Duša tijelo upozorava da smrt nema milosti i da drage rastavlja u žalosti. U istoj pjesmarici je i pjesma *Tužen je zločestoga tila ko preminuje [s] sega svita* u kojoj tijelo govori da će pribivati u zemlji do *Sudnjega dana*. Smrt ga je zatekla, sva lipost odbjela. Tijelo se tuži gdje mu je: ljepota i mladost, dika i užitak, *druzi* dok je ono u tuzi; gdje su mu stanja i imanja, blago koje ljubi vele drago; gdje su mu mladost i jakost. Tijelo nastavlja tuženje i obraća se družbi miloj i upozorava žive da će i oni umrijeti.²⁹

Prenje đavla s Isusom (Kako se je prel đaval s gospodinom Isuhristom) razgovor je između Isusa i đavla. U tome prenju đavao nije mogao slušati Isusove riječi te je sa svojom vojskom navalio na Isusa koji je zapovjedio da se oblak spusti na zemlju, zahvati đavla 'i objesi ga glavom dolje'.³⁰

Duša savjetuje tijelo da se odluči pokoriti i da se ne goji jer će u smrdećem grobu u smradu izgnjiti, a grob će tijelu biti svo stanje i imanje, palače i postelje.

Najveći je broj hrvatskih prenja biblijske provenijencije. U prenjima razgovaraju: duša s tijelom; čovjek sa smrću; duša sa svecima, Blaženom Djevicom Marijom, Isusom Kristom; Gospa s križem i dr.

Hrvati i danas kazuju prenja u kojima duša upozorava tijelo koje je na samrti. Duša tijelo prekora jer se za života krivo klelo, *za drugim je mramoralo / žive ljude pritresalo / nije htjelo posta postiti*. Neki suvremeni zapisi imaju preko stotinu stihova.

²⁹ *Hrvatska književnost srednjega vijeka*, priredio Vjekoslav Štefanić i suradnici Biserka Grabar, Anica Nazor i Marija Pantelić, knj. 1., PSHK, Zora, MH, Zagreb 1969., str. 414.-420.

³⁰ Mihovil Kombol, *Povijest hrvatske književnosti do preporoda*, MH, Zagreb 1945., str. 13.

U pjesmi *Grišnik leži na postelji* duša se s tilom dijeli i govori mu:

- Ajme tilo, jedno bilo,
nisi tilo posta postit,
nit si tilo Boga molit,
nit si tilo crkvi 'odit...
Ništa 'tilo neg' ist' i pit',
na nozdrve mirisati...
I ta usta kozji zjašte
vi za Boga i ne znašte,
već idošte, mramorašte,
mrtvim kosti protresašte.

Prenja imaju snažnu poruku. Među tim porukama je čovjeku da se ne čini većim, u crnu će zemlju leći, iz njega će crvi teći. Duša se obraća tijelu s kojim se odijelila i govori jednom tijelu niti je Boga molilo, niti je posta postilo, niti je u crkvu hodilo, nego dobro jelo, pilo, ruhom se uznosilo i zato se izgubilo. Duša se tijelu obraća „Ajme tilo, blato gnjilo“! U prenjima je i motiv duše koja na skončanju svoga tijela oplakuje plačna djela jer čovjek za bogatstvo sve ostavi, o smrti ne misli misleći da će smrti uteći, a smrt čeka iza vrata pa se stiska oko vrata.

3.8. Molitve svetoj nedjelji

Sv. nedjelji vjernici se utječu da ne dopusti dušama grijeha plesti te se preporučuju arkanđelu Mihovilu. Svetoj nedjelji vjernici se preporučuju svaku noć pred spavanje. U pobožnim pjesmama svetoj nedjelji poruke su da nedjeljom treba Boga moliti, a ne ležati; treba roditelje poštovati, nikog živog ne psovati; ljubiti brata kao i sebe pa će i Bog ljubiti; tko god ljubi brata svoga taj je pravi Božji sluga.

3.9. Molitve pri ustajanju, dolasku i odlasku iz crkve

U narodnim pobožnim pjesmama pri ustajanju vjernici se mole dragom Bogu, neka bude na Njegovu odluku. Pri dolasku u crkvu vjernici pozdravljaju „Faljen Isus, dvor nebeski“, a pri odlasku „Zbogom ostaj, dvor nebeski“.

4. Dodatak: Lujo Plepel

„Dalmatinske narodne pobožne pjesme i legende“ (1930.)

U prvoj pjesmi, koju je don Mirko uvrstio u svoj rukopis, stihovi su o nebu koje se rastvorilo, Diva Sina porodila, anđeli se poklonili, svemu svitu na veselje, našoj duši na spasenje. Druga je pjesma o žudijama koje su se Isusa opazili:

Zlatnu krunu strgaše,
A trnovu krunu nabijaše.
Udariše sa svih strana
Da mu dođe do moždana.
Kapce krvi kapljaše,
Na kamenja padijaše,
Kamenja se raspadaše,
Žute ruže rastijaše.
Anđel' s neba slaziše,
I tu ružu berijaše,
U kriticu vijaše,
U kaleže slagaše,
I prid Boga nošашe.

U dijaloškoj pjesmi sv. Ivan dolazi Gospi i kazuje joj *tužne glase* da su Džidi Isusa proveli. Gospa je pozvala Mandalinu pa su pošle preko grada. Kad je Gospa došla pred vrata Pilata, vratari je nisu pustili. Gospa je od žalosti pala, nad njom su *druge* kose rasplele, anđeli svijete užegli da se Gospi duh povrati. Tada je Gospa *vapijala* za Sinkom. S križa joj se Sin obratio da su Mu teži Njezini jadi i suze nego na križu muke jer će treći dan uskrsnuti.

Arkandeo Mihael porazio je pobunjene anđele. Arkandeo Mihael zaštitnik je vojnika, policajaca, ljekarnika, umirućih. Štuje se kao branitelj i zaštitnik vjere i Crkve. Sv. Mihael se susreće i u molitvama drugim svecima, posebice u prenjima. Svetkovina arkandela sv. Mihaela je 29. rujna.

U zapisima don Mirka sv. Pero odlučuje tko ne može u raj poći, a u Plepelovoj pjesmi arkandeo Mijo Mijovio.

Jedna je pjesma posvećena sv. Roku. Najčešće se navodi da je sveti Rok rođen 1295. godine u drevnom gradu Montepellieru u južnoj Francuskoj u bogatoj obitelji. Prema najstarijem Rokovu životopisu njegovi roditelji dulje su vremena bili bez poroda. Molili su i zavjetovali se i Bog im je dao sina kojemu su nadjenuli ime Roko. Na tijelu je imao mrlju u obliku križa. Stoga se smatralo da je predodređen za redovnički život.

On je još prije nego je navršio dvadeset godina ostao bez roditelja. Rok je tada prodao sva svoja dobra, a novac podijelio siromasima te se kao siromašan hodočasnik uputio prema Rimu. Na hodočašću u Rim, Rok se zaustavio u mjestu Aquapendente gdje se dao na pomaganje okuženih bolesnika u bolnici. Tada se u toj bolnici dogodilo nekoliko čudesnih ozdravljenja. Daljnja postaja Rokova hodočašća bila je Cesena, a onda Rim. Ondje se zadržao oko tri godine te se na povratku u domovinu zaustavio u Riminiju, Novari i Piacenzi. U svim tim mjestima pomagao je oboljelima od kuge.

U Piacenzi se Rok razbolio od kuge. Sklonio se u šumu i ondje hranio biljem.³¹ Ozdravivši Rok se vratio u svoj zavičaj. Iscrpljen od teške bolesti, bio je posve izobličen tako da ga nisu mogli prepoznati. Uhitili su ga i doveli pred suca koji je bio njegov ujak. Budući ga nije prepoznao niti povjerovao u njegovu priču sudac ga je utamničio. U zatvoru je proveo pet godina. Tada je ponovno obolio od kuge. Svećeniku, koji mu je podijelio svete sakramente, otkrio je tko je. Nakon pet godina tamnice Roka su našli mrtva u ćeliji koja je čudom bila preplavljena nebeskim svjetlom. Pokraj njega našli su zapis: „Svi koji obole od kuge i zaištu pomoć svetoga Roka, sluge Božjega, bit će iscijeljeni.“ Preminuo je u 32. godini života 16. kolovoza 1327. Odmah je proslavljen raznim čudesnim znakovima.³² Svetkovina sv. Roka je 16. kolovoza.

³¹ Neki životopisci spominju da mu je tada svaki dan dolazio pas noseći mu komad kruha. Taj prizor ovjekovječili su mnogi slikari. Talijanski patricij Gottardo Pallastrelli, naišavši na bolesnog Roka u šumi, upustio se s njim u razgovor. Patricij nije bio vjernik, ali se pod utjecajem Roka obratio, prihvatio ga i njegovao, dok Rok nije ozdravio. (Ante Škrobonja, nav. dj. str. 167.)

³² Marko Dragić, Sveti Rok u tradicijskoj katoličkoj baštini Hrvata, *Nova prisutnost*, časopis za intelektualna i duhovna pitanja, Vol. XI, No. 2, Kršćanski akademski krug, Zagreb, 2013., str. 165.-182.

Plepel je objavio molitvu sv. Roku preblaženom, od rođenja plemenitom, na lijevoj strani na prsima s križem, putujući je liječio kužne dotičući im grdne rane.

Dvije su molitve pred spavanje koje je Plepel zapisao u Promini.

5. Zaključak

Koliko je do sada poznato hrvatska pobožna usmena lirika može se pratiti od XIII. st. do naših dana. Narodne pobožne pjesme su u biti molitve. Hrvatski katolički puk molio se Bogu i preporučivao Kristu, Gospi, anđelima, sveticama i svecima. S molitvom se započinjao dan, s molitvom je započinjao i rad. Narodne pobožne pjesme pjevali su pastiri, težaci, putnici, domaćice. S molitvama je započinjalo spavanje.

U narodnim pobožnim pjesmama koriste se odmilice: Mijo Mijovio (arkanđel sv. Mihael), Pero/Pere (sv. Petar), Šime (sv. Šime Starac/Bogoprimac/Zadranin), Ivo (sv. Ivan apostol i evanđelist), Niko (sv. Nikola biskup), Bare (sv. Barbara), Frane (sv. Franjo), Ante (sv. Antun Padovanski).

Sadržaj pobožnih pjesama „Iz don Mirkove torbe“ (kao i uopće narodnih pobožnih pjesama) u suglasju je s Biblijom i hagiografijom.

Prenja i pjesme sv. nedjelji imaju snažne pouke i poruke. Mnoge su pjesme iznimno emotivne, posebice one u Svetom trodnevlju. Cio niz pjesama ima antologijsku vrijednost. Leksik pobožnih narodnih pjesama je veliko bogatstvo. Narodne pobožne pjesme svjedoče o dubokoj religioznosti hrvatskoga katoličkog puka koji je svoju vjeru i običaje sačuvao kroz stoljeća i pod tuđinskom i pod nenarodnom vlašću.

Literatura

1. Badurina, Anđelko (prir.) *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva i Uvod u ikonologiju Radovana Ivančevića*. Kršćanska sadašnjost. Zagreb, 1990.
2. *Biblija: Sveto pismo Starog i Novog zavjeta*. Hrvatski biblijski nakladnik. Varaždin, 2012.
3. *Biblija: Sveto pismo Starog i Novog zavjeta*. (preveo Ivan Evanđelist Šarić) 10. popravljeno izdanje. Hrvatsko biblijsko društvo; Vrhbosanska nadbiskupija; Verbum; Naša ognjišta. Zagreb, Sarajevo, Split, Tomislavgrad, 2016.
4. *Biblija: Stari i Novi zavjet*. (ur. Josip Tabak i dr. Jerko Fučak). Kršćanska sadašnjost. Zagreb, 1980.
5. Botica, Stipe. *Povijest hrvatske usmene književnosti*. Školska knjiga. Zagreb, 2013.
6. Botica, Stipe. *Biblija i hrvatska tradicijska kultura*. Školska knjiga. Zagreb, 2011.
7. Botica, Stipe. *Lijepa naša baština* (književno-antropološke teme). Sveučilišna naklada. Zagreb, 1998.
8. Buconjić, Nikola. *Život i običaji Hrvata katoličke vjere u Bosni i Hercegovini*, pretpisak iz 1906., Matica hrvatska. Mostar, 1999.
9. Dragić, Marko. Tri svete Marije u hrvatskim hrvatskoj pasionskoj pučkoj književnosti. *Crkva u svijetu* 56 (1). Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu. Split, 2021., 54.-84.
10. Dragić, Marko. Štovanje sv. Josipa u hrvatskoj crkveno-pučkoj baštini. *Nova prisutnost: časopis za intelektualna i duhovna pitanja*, 18 (1). Kršćanski akademski krug (KRAK). Zagreb, 2020. 145.-170.
11. Dragić, Marko; Dragić, Helena. Sveti Ivan Krstitelj u hrvatskoj tradicijskoj baštini. *Croatia et Slavica Iadertina* 15 (1). Odjel za kroatistiku i slavistiku, Sveučilište u Zadru, Zadar, 2019. 275-329.
12. Dragić, Marko. Sveti Nikola - biskup u hagiografskoj baštini Hrvata. *Ethnologica Dalmatica* 22 (1). Etnografski muzej, Split, 2015. 5.-42.
13. Dragić, Marko. Sveti Rok u tradicijskoj katoličkoj baštini Hrvata. *Nova prisutnost, časopis za intelektualna i duhovna pitanja* Vol. XI, No. 2. Kršćanski akademski krug. Zagreb, 2013. 165.-182.
14. Dragić, Marko. Sveto trodnevlje u duhovnoj baštini bosansko-hercegovačkih Hrvata. *Muka kao nepresušno nadahnuće kulture, Passion as an Inexhaustible Source of Inspiration for Culture*, br. VI. Pasionaska baština Bosne i Hercegovine, Passion Heritage of Bosnia and Herzegovina, Zbornik radova VI. Međunarodnog znanstvenog simpozija Zagreb-Sarajevo, 2008. 212-249.

15. Frangeš, Ivo. *Povijest hrvatske književnosti*. MH. Zagreb, Ljubljana, 1987.
16. *Hrvatska književnost srednjega vijeka* pr.: Vjekoslav Štefanić i suradnici Biserka Grabar, Anica Nazor i Marija Pantelić, knj. 1., PSHK, Zora, MH. Zagreb, 1969.
17. Jelčić, Dubravko. *Povijest hrvatske književnosti*, (drugo znatno prošireno izdanje). Naklada Pok. I. Pok. Pavičić. Zagreb, 2004.
18. Kašić, Bartol. Život Gospodina našega Isukrsta, u: *Zbornik proze XVI. i XVII. stoljeća*, priredio Jakša Ravlić, PSHK, knjiga 11. Zora i Matica hrvatska. Zagreb, 1972.
19. Kombol, Mihovil. *Povijest hrvatske književnosti do preporoda*. MH, Zagreb, 1945.
20. Kombol, Novak. *Hrvatska književnost do narodnog preporoda*. Školska knjiga. Zagreb, 1996.
21. Košutić Brozović, Nevenka. *Čitanka iz stranih književnosti I*. Školska knjiga, Zagreb, 1996.
22. Oberški, Janko. *Biblijska povijest Staroga i Novoga zavjeta*. Marjan tisak. Split, 2005.
23. Palameta, Miroslav. *Diljem književne baštine*. Sveučilište u Mostaru. Mostar, 1996.
24. Škrobonja, Ante. *Sveti od zdravlja (Ilustrirani leksikon svetaca zaštitnika)*. Kršćanska sadašnjost. Zagreb, 2004.
25. Topić, fra Slavko. Gospin plač. *Sveta Cecilija* 3-4. Sveučilište u Zagrebu Katolički bogoslovni fakultet. Zagreb, 2010. 44.-49.
26. *Zlatna knjiga hrvatske narodne lirike* (sastavio Krešimir Mlač). MH. Zagreb, 1972.
27. *Život sv. Katarine* u: *Hrvatska književnost srednjega vijeka*, pr.: Vjekoslav Štefanić i suradnici Biserka Grabar, Anica Nazor i Marija Pantelić, PSHK, knj. 1. Zagreb, 1969.

Prof. emer. dr. sc. Marko Dragić
Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu
mdragic@ffst.hr

I.
Gospodnje

Oj Isuse, uspomena

Oj Isuse, uspomena,
prislatkoga tvog imena!
Niti smislit more slovo,
nit' napisat' ruka ovo;
samo znade ona duša,
koja tebe sritna kuša.
Ti si radost u žalosti,
ti si sunce u tamnici,
ti me moreš obveselit
više nego ja poželit, amen.

Manda Ujaković, Lukar

Stvoritelju moj

Stvoritelju moj,
Ti si Bog moj!
Ja te zovem u pomoć,
da me krilom zakriliš,
da me štitom zaštitiš
od vile vilovice,
Čere čarovice,
zmije krilašice.

Anđelka Vucić, Josipova, Čitluk

Govori sudac pravedni

Govori sudac pravedni:
- Ovo j' moja virna sluga,
koja j' mene spominjala
večeri ligajući,
u jutro ustajući.
Uzmite je, odnesite
u vična nebesa,
nek joj tilo upočiva,
nek joj duša uživa
u Bogu do vika, amen.

Anđelka Vucić, Josipova, Čitluk

O Isuse, blagi Kriste

O Isuse, blagi Kriste,
koji ljubiš duše čiste.
Klanjam Ti se, Bože sveti,
i na križu razapeti.
Za žrtvu ti sebe dajem,
za svog kralja pripoznajem.
Želim tvoja uvik biti,
skupa s tobom križ nositi.
Sam' te molim za trpljenje,
da mi bude na spasenje.
Rado trpim gorke muke,
što mi dadu tvoje ruke.
Ljubim tvoju svetu glavu,
izranjenu i krvavu;
ljubim rane Srca tvoga,
da oprostiš grija mnoga;
ljubim rane sveti' ruku,
da oprostiš cilom puku;
ljubim rane svete noge,
da oprostiš grije mnoge.

Čuj mi sada uzdisanje,
molbe moje i vapanje:
Ne zatvori srce svoje,
neka čuje molbe moje.
Kad iz moga mrtvog tila,
duša moja nevesela,
prid noge ti bude pala,
i od stra'a zadržćala,
ne budi joj oštri sudac,
neg joj budi dobri otac.

Od muke je ti izbavi,
da je oganj ne poplavi;
u rajske je primi dvore,
neka čuje glase tvoje:
Dodi k meni, dušo moja,
nagrada je vična tvoja,
svršene su muke tvoje,
ti obriši suze svoje;
u kraljevstvo uđi moje,
aleluja di se poje;
ne ćeš više uzdisati,
neg na vike uživati, amen.

Marica Perić, Lukar

O Isuse uspomena

O Isuse uspomena,
o slatkoga tvog imena!
Nit mi jezik izreć ovo,
nit ja znadem pisat slovo,
neg' to znade svaka duša,
koja tebe slatko kuša.

Nemam mira ni pokoja,
Bog je pokoj, dušo moja.
Ja trostruke trpim tmine,
dok mi Isus ne prosine.
Meni zora zorom nije,
dok me Isus ne prikrije
svojim suncem od milosti
i Imenom od blagosti, amen.

Anđelka Vucić, Josipova, Čitluk

Krst - Jezus, kijabet Božji

Krst - Jezus, kijabet Božji,
koji uživaš i pribivaš
Boga vičnoga.

Bože moj,
ja sam sluga tvoj,
ti pomози mene,
ja ću slušat tebe.
Ti sačuvaj mene,
od noćnoga stra',
od noćnoga đavola,
da ih prođe desetice desetica,
tisuće tisuća,
da s' ne mogu približiti,
dok Bog ne pošalje anđela svog,
anđela svog, čuvara mog.

Bože faljeni,
Bože slavljени,
slavit ću te,
falit ću te,
po sve dane,
po sva jutра, amen.

Jeka Juremović, Oklaj

Ja pristupi k stolu svetom

Ja pristupi k stolu svetom
i dršćući, trepećući,
u Isusa gledajući.

- Oj, Isuse, diko moja,
na' rani me tilom svojim,
napoji me krvi svoje
za spasenje duše moje;
da mi duša upočine,
da mi tilo ne pogine,
prosti meni, Gospodine,
za u vike vika, amen.

Petar Dujić, Razvođe

Ja pristupan svetom stolu

Ja pristupan svetom stolu
i drščući i plaćući,
mog Isusa čekajući:

- Oj, Isuse, željo moja,
tebe želi duša moja,
da s' napije krvi tvoje,
da oprostiš grije moje.

Jeka Jurenović, Oklaj

Ja pristupam Božjem stolu

Ja pristupam Božjem stolu
drhtajući, trepcajući,
svog Isusa čekajući.

- O Isuse, diko moja,
tebe želi duša moja;
da mi budeš u pomoći
i u danu i u noći,
i u svakoj slatkoj srići,
na čas smrti umirući.

Manda Pandža, ž. Nikole, Suknovci

Usliš Bože Stvoritelju

Usliš Bože Stvoritelju,
suzom svojom ja te molju,
milost svoju nam pripusti,
grije mnoge nam otpusti,
jer smo mnogo sagrišili
i tvoj zakon pristupili.

Nepravedna naša dila
vele su te uvridila.
Mi grišnici posidili,
put smo rajski izgubili.
A desnica tvoja, Bože,
na put pravi vrć nas može;
tvoja šipka od pokore
naše grije nek potare.
Daj bolesnim ozdravljenje
pokornicim oproštenje.

Svr' u zvizda, koji sidi,
sada slaboć našu vidi.
Spomeni se, dragi Bože,
ti se smiluj na grišnike,
ti nam naše grije prosti,
što sagrišismo u mladosti.

Petar Dujić, Razvođe

O Isuse moj, ufanje

O Isuse moj, ufanje,
o Isuse moj, uzdanje,
o Isuse, podbočište,
o Isuse, utočište!

Porodi Marija Isusa.
Isus dragi nad nami,
Isus dragi prid nami,
sveti Pere na prsima,
sveti Ante s obe bande.

Zaštiti me štitom svojim,
zakrili me krilom svojim,
das' ne bojim
vile vilovite
i čarke čarovite,
ni boja bojnoga.

Zovem Boga dragoga,
da mi pošalje anđela svog,
čuvara mog, i da reče:
Ovo j' moja virna sluga,
koja j' mene spominjala
jutrom ustajući,
a večerom ligajući.
Metnut je 'očemo
na stranu desnu,
da joj tilo upočine,
da joj duša ne pogine.

Usliši nas, Gospodine, amen.

Kaja Gojčeta, ž. Ivanova, Čitluk

O Isuse moj, uzdanje

O Isuse moj, ufanje,
o Isuse moj, uzdanje,
o Isuse, podbočište,
o Isuse, utočište!

Porodi Marija Isusa.
Isus dragi nad nami,
Isus dragi prid nami,
sveti Pere na prsima,
sveti Ante s obe bande.

Zaštiti me štitom svojim,
zakrili me krilom svojim,
da se ne bojim
vile vilovite
i čarke čarovite,
ni boja bojnoga.

Jošte molim Boga moga
da mi pošalje anđela svoga,
stražanina moga,
koji će na strašnom sudu
sam ovako govoriti:
Ovo j' moja virna sluga,
koja me je pozdravljala
i u veče ligajući
i jutrom ustajući.
Metnite je
na stranu desnu
da joj duša ne pogine
da joj tilo upočine
za u vike vikom, amen.

Jeka Jukić, Razvođe

O Isuse Gospodine

O Isuse Gospodine,
nek nam duša ne pogine.
Za prislavne tvoje rane,
ti pomози sve kršćane.
Nevolja nam na sve strane,
nek se duše sve sa' rane
po molitvam svetog Frane.

Sveti Frane, molimo te,
moli za nas u nevolji,
pomози nas, sveče, sada
i na času smrti naše,
na čas one gorke čaše;
u milosti da umremo,
na nebesa da dođemo,
da te tamo svi vidimo
i s tobom se veselimo.

O Isuse, budi faljen
po sve vike vikom, amen.

Milka Bilandžija, Oklaj

Ti abete Bože moj

Ti abete Bože moj,
štiti mene krilom svojim.
štiti mene plećim svojim,
da s' ne bojim vile vilovnice,
da s' ne bojim čarke čarovnice,
da s' ne bojim lava polavice,
da s' ne bojim zmije krilašice,
dok ne bude od Boga poslato.

A kad bude od Boga poslato,
Sać' 'oće anđeo arkandeo
s neba na zemlju,
pa on 'oće govoriti:
- Je li ovo Božja virna sluga,
koja j' Boga spominjala
u veče ligajući
i u jutro ustajući?
Metnite je s desne strane,
da joj tilo pripočine,
da joj duša ne pogine.

Prosti nami, Gospodine!

Manda Đak, pok. Pale, Čitluk

Isus kleče, Misu reče

Isus kleče, Misu reče
ni na nebu, ni na zemlji,
pod oblacim, na ograncim.
Isus Majci govorio:
- O Marija, mati moja,
Je li lipa Misa moja?
O Isuse, diko moja,
jeste lipa Misa tvoja!

Sve su duše doprispile,
sveti Pere ne prispio,
svedno j' njemu kal' da j' bio,
s jednom rukom skale stvori,
drugom rukom raj otvori.

*Maša Gojčeta, Čitluk
Božić 1935.
Šetka, Č 67 (Dio), str. 215.*

O Isuse Gospodine

O Isuse Gospodine,
nek nam duša ne pogine.
Za prislavne tvoje rane,
ti pomози sve kršćane.
Nevolja nam na sve strane,
nek se duše sve sa' rane
po molitvam svetog Frane.

Sveti Frane, molimo te,
moli za nas u nevolji,
pomози nas, sveče, sada
i na času smrti naše,
na čas one gorke čaše;
u milosti da umremo,
na nebesa da dođemo,
da te tamo svi vidimo
i s tobom se veselimo.

O Isuse, budi faljen
po sve vike vikom, amen.

Milka Bilandžija, Oklaj

Kiabete

Kiabete,
ufanje moje,
uzdanje moje,
moje potočišće,
moje utočišće.

Rodi Marija Isusa.
Isus prid nami,
Isus za nami,
Gospa u ustim',
sveti Bartul s obe strane.

Kiabete moj,
zaštiti me štitom svojim,
zakrili me krilom svojim,
da se nemam bojati
vile vilovite,
zmije šarovite.

Ako bude od Boga poslato,
Doć' ode pravi sudac,
pa će reći:
Ovo j' moja prava sluga,
koja j' mene spominjala
u veče ligajući,
u jutro ustajući.
Metnite je s desne strane,
da joj tilo upoćine,
da joj duša ne pogine.

Prosti grije, Gospodine, amen.

Marija Duvančić, Razvođe

Kiabete moj

Kiabete moj,
uzdanje moje,
pouzdanje moje,
utočišće moje,
pomocišće moje.

Rodi Marija Isusa.
Isus nada mnom,
Gospa na prsima,
sveta Bare u vr' glave,
sveti Ante s obe strane.

Kiabete moj,
koji bivaš i pribivaš
u kraljevstvu uživanja,
zaštiti me krilom svojim,
zaštiti me plećim svojim,
da se ne bojim
vile vilovite
čare čarovite,
zmije krilašice,
sotone paklene,
dok ne dođe
srdžba od Boga.

Ko bi ovu molitvicu izmolio
u večer ligajući,
u jutro dižući se,
tri bi duše spasio:
prije očevu,
pa majčinu,
pa svoju, amen.

Zdravko Dizdar, Oklaj

Sveti Ante, kiabete

Sveti Ante, kiabete,
o Isuse moj, uvanje,
o Isuse moj, uzdanje,
o Isuse, podbočište,
o Isuse, utočište!

Porodi Marija Isusa.
Isus za nami,
Isus prid nami,
sveti Pero na prsima,
sveti Ante s obe bande.
Zaštiti me štitom svojim,
zakrili me krilom svojim,
da s' ne bojim vile vilovite
i čarke čarovite.
Zovem boja ubojnoga,
da mi pošalje anđela svoga
a čuvara moga.

- Ovo j' moja virna sluga,
koja se (je) nas spominjala
jutrom ustajući,
a večeri ligajući.
Metnićemo desno na ob' desno,
da joj tilo otpočine,
da joj duša ne pogine.
Usliši je Gospodine!

*Kaja Gojčeta, Čitluk
Božić, 1935.
Šetka, Č 171, str. 266.*

Isus prid nami

Kiabete moj,
uvanje, uzdanje,
potočište, porodište!

Porodila Marija Isuse.
Isus prid nami,
Isus nad nami,
sveti Pere na prsima,
sveti Ante s live strane,
Gospa u vr' glave.

Zovem Boga u pomoć,
da me krilim krili,
da me plećim štiti,
da me oslobodi
od vile vilovite
i od čare čarovite.

Ovo jesu svi draguni dragi,
koji jesu od Boga poslani.
Nek okrenu desno na ob desno,
neka desno upočine,
prosti, dragi Gospodine! Amen.

*Bila Validžić, Čitluk
Božić 1935.
Šetka, Č 69, str. 216.*

Kiabete, ufanje moje

Kiabete, ufanje moje,
uzdanje moje,
moje potočišće,
moje utočišće.

Rodi Marija Isusa.
Isus prid nami,
Isus za nami,
Gospa u ustim',
sveti Bartul s obe strane.

Kiabete moj,
zaštiti me štitom svojim,
zakili me krilom svojim,
da se nemam bojati
vile vilovite,
zmije šarovite.

Ako bude od Boga poslata,
dod ode previ sudac,
pa će reći:
- Ovo je moja prava sluga,
koja je mene spominjala
u večje ligajući,
u jutro ustajući.

Metnite je s desne strane,
da joj tilo upočine,
da joj duša ne pogine.

Prosti grije, Gospodine! Amen.

Marija Duvančić, Razvođe

II. Marijanske

Pozdravljenje drage Gospe

Pozdravljenje drage Gospe.
Evo t' reko vir' istinu,
ko to more uzdržati,
daleko ć' od pakla stati,
daleko se odmaknuti
priko mora priploviti.
Na moru je galija
kod svetoga Jadrija,
nas pomoga Isus i Marija
i svi sveti slavni.
Dragi Bog uvik s nami, amen.

*Maša Gojčeta, Čitluk
Božić 1935.
Šetka, Č 64, str. 213.-214.*

Oj Betleme, Betleme

Oj Betleme, Betleme,
što se zgodi kod tebe?
Zar ne poznaš Divice,
svete Bogorodice?
U sri' zime studene,
kud je turaš od sebe?
Ona traži konaka
sve od jutra do mraka.
Da ne bude Josipa,
pravednoga čovika,
morala bi propasti,
na studeni ostati.

Tu u polje odlazi,
tu štalicu opazi;
tu Marija noćila,
Spasitelja rodila.

Kad začuše Židovi,
da Marija porodi,
među sobom govore,
da Isusa umore.
A Bog šalje anđela,
anđel budi Josipa.
- Ustaj, biži, Josipe,
sa malenim Isusom
i sa Majkom njegovom.

Probudi se Marija,
draga Majka Božija,
nazarenska Divica,
sveta Bogorodica.

Uranila zoricom,
putovala stazicom,
sa malenim Isusom
i sa svetim Josipom.

Kad iz grada krenuli,
prvu stražu minuli,
malo čedo plakalo,
bilo mliko kapalo
po kamenu studenom
na spomendan Betlemu.
Pa odoše za dana
priko vode Jordana.
Tad dođoše u pustinju,
da im udi počinu.

Anđel(i) s neba siđoše,
novu pismu pivaše:
O naš dragi Isuse,
da nam bit je kod tebe
i u tvojim dvorima,
s anđeoskim korima! Amen.

Manda Bilušić, Ljubotić

Pozdravit ću Gospu

Pozdravit ću Gospu
po svetome Trojstvu,
po anđelu Gabrijelu,
po Ivanu Krstitelju,
po dragome Spasitelju.

Crkvica se gradi,
tamjanom se kadi,
u njoj Djeva kleči
i od srca ječi.
- Što ti, Majko, klečiš
i od srca ječiš?

- Imala sam Sinka,
po gori je 'odio,
zlatnu krunu nosio.
Židovi ga uvatiše,
zlatnu krunu skidoše,
a trnovu metniše,
mene jednu rastužiše.

Svršila sam krunicu,
pozdravila Divicu.
Evo, draga Divice,
jedan vinac ružice,
za koje je Sinak tvoj
položio život svoj
i završi tešku muku
na drvetu križa.

O Isuse, ja uvike 'oću
oplakivat svoju zloću,
za tebe Boga svoga
i na križu rassetoga, amen.

Marica Perić, Lukar

Kad je stigla tužna Majka

Kad je stigla tužna Majka,
u grad Betlem rad konaka,
ne tiše je ni primiti,
ni konaka udiliti.

Kad nju tužnu ugledaše,
svi rekoše nemilice:
Dosta j' nama naše dice.

Kad iziđe iz Betlema,
eto čuda neviđena,
njoj izađe kolibica
i priprosta štalčića,
di će ona prinočiti
i Isusa poroditi.

Na po noći to se zgodi,
kad Marija Majka rodi
svoga svetog Stvoritelja,
našeg dragog Spasitelja.

Vesel'te se svi narodi,
kad se dragi Isus rodi.
Ovo sveto porođenje
neka bude na spasenje! Amen

Zorka Bare, Josipova, Suknovci

Sveti Šime, kruno sveta

Sveti Šime, kruno sveta,
ti nebesa često stresa',
ti si organ glasoviti,
koji zvoníš zimi, liti.

Kad se sunce krilom krili,
sveti Šime milost dili.

A vi mlade nevistice,
bud' te Božje divičice.
Prave pute odvirujte,
a tečene ostavljajte.
Tečeni su teški grisi,
koj' ne dađu Bogu prići.

Bog se diže na nebesa,
pa pogleda sva čudesa.
Čudesa se umnožiše,
anđeli se pokloniše.

Vi anđeli Gabrijeli,
a vi 'ajte tute doli,
dino kule Lazarove,
dino dvori Davidovi.
Tute ćete Gospu naći,
ona će vam navistiti,
da će Sinka poroditi
kano čista i pričista
Josipova zaručnica.

Luca Džapo, Oklaj

Leti voda rujica

Leti voda rujica,
na njoj sidi Divica,
na glavi joj krunica,
u ruci joj čašica.

Pa govori:

- Dušice!

Udrite se (po) ramenim
za Isusom ranjenim.

Pogledašmo gori, doli,
zemljica se rastvorila,
Diva Sina porodila.

- Kako će mu ime biti?

- Isus će mu ime biti!

Nadanj kralja ne će biti,
sve će duše otkupiti, amen.

Petar Dujić, Razvođe

Nediljice, nedilj-dan

Nediljice, nedilj-dan,
kaži meni pravi put.

- Oklen voda izvire?
- Iz kamena alenka.

Tute sidi divica,
na glavi joj krunica,
i umiva bile ruke,
i oprašta grišne duše.

Ajme, dušo, dušice,
udrite se (po) ramenim
za Isusom ranjenim.

Pogledajte gori, doli,
je l' se nebo zatvorilo?

Diva Sina porodila
svemu svitu na veselje,
našim dušam na spasenje.

Bože, spasi dušu moju
za dobrotu svetu tvoju! Amen

Petar Gojčeta, Čitluk

Oj, ti Gospe uslišena

Oj, ti Gospe uslišena,
na nebesa uznešena,
svitlim suncem obučena,
nad sve svete uzvišena.
Oj, danice uzorita,
oj, Divice plemenita,
ja te držim kijabetom.
Ti si Gospa od milosti,
mo' Isusa, da nam prosti.
I na svitlo izbavi me,
na čas smrti pomози me, amen.

Marija Jukić, Razvođe

O Gospojo uzvišena

O Gospojo uzvišena,
na nebesa uznesena,
sjajnim suncem obučena,
po svem svitu proslavljena!
Oj, Divice plemenita,
i ručice znamenita,
i čistočo slavna divo,
i studenče vodo živa,
spusti na nas slavne zrake
od milosti Majke take.
Svi mi znamo temeljito,
da ti moreš stanovito
ka' svi sveti na nebesim.

*Maša Gojčeta, Čitluk
Božić 1935.
Šetka, Č 64, str. 213.-214.*

Oj Marijo, Marijo

Oj Marijo, Marijo,
koliko bi sritan bio,
da ne budem sagrišio.
A da što ću, slatka Mati,
daj da mogu gri plakati,
na grije se ne vraćati.
Oj Marijo, Božja Mati,
dostoj nam se milost dati,
da ljubimo Sinka tvoga,
pridragoga Boga moga.

Oj Divice plemenita,
oj ružice znamenita,
spusti na nas svoje zrake
od milosti Majke take,
da nam sunce to izađe,
a nevolja svaka prođe.
Za te tvoje i radosti
nas izbavi od napasti.
Isprosi nam oproštenje,
tvog smo Sinka svi stvorenje.
Sami znamo: više možeš,
neg svi sveti, ako 'oćeš.

O Isuse Gospodine,
nek nam duša ne pogine;
za prisvete tvoje rane
ti pomози sve kršćane.

Manda Bilušić, Ljubotić

Zvonce zveknu, Gospa kleknu

Zvonce zveknu, Gospa kleknu.

K njoj dolazi sveti Toma.

O, anđeli, braćo moja,
ne daj suncu doli saći,
ni misecu gor' izaći.

A ja idem čak daleko,
na vr' gore Kalvarije,
dino sudi Sin Marije
i u krilu knjige štije.

A Bog sidi kraj otara,
pa Isusu odgovara.

O Isuse, budi faljen
po sve vike vikom, amen.

Nediljka Gojčeta, Čitluk

Božić 1935.

Šetka, Č 169, str. 265.-266.

Izvor vode izvira

Izvor vode izvira
od kamena zlamena.
Tute sidi Divica,
na glavi joj krunica,
i umiva bile ruke,
i oprašća grišne duše.

Udrite se (po) ramenim
za Isusom ranjenim.

Pogledajte gori, doli,
di se nebo rastupilo,
i zemljica posvetila,
Diva Sina porodila.

- Kako će mu ime biti?
- Ime će mu Isus biti!

Svemu svitu na veselje,
našim dušam na spasenje.

Spasi, Bože, duše naše,
u nebeske dvore vaše,
di Anđeli pribivaše,
slavu Božju uživaše
po sve vike vikom, amen.

Luca Džapo, Oklaj

Gabrijele arkanđele

Gabrijele arkanđele,
sađi doli niz sinđele,
dino kula Davidova,
dino dvori Lazarovi.
Unde ti ćeš Gospu naći,
Ti ćeš Gospi navistiti,
da će sinka poroditi.

- Kako će mu ime biti?

- Ime će mu Isus biti.

Svemu svitu na veselje,
a dušicam na spasenje, amen.

Pera Gojčeta, Čitluk

Isusova draga Mati

Gabrijele arkanđele,
siđi doli niz sinđele,
dino kule Davidove,
dino dvori Lazarovi.
Tute ćete Gospu naći,
Gospi ćete navistiti,
da će Sina poroditi,
ime će mu Isus biti.

Isusova draga Mati,
rodi Sina Spasitelja.
Niti se je udavala
ni čovika poznavala,
nego čista i pričista
kano tica golubica,
Josipova zaručnica.
Josip ju je zaručio,
da je ne će ostaviti,
ni u grije postaviti;
u raj će se postaviti,
slavu vičnu uživati.

O Isuse, budi faljen
po sve vike vikom, amen.

Neda Perica, ž. Mirka, Mratovo

O prislava sveta Mati

O prislava sveta Mati,
dostoj mi se milost dati,
da ja ljubim Sinka tvoga,
moga Boga pridobroga.
Tu mi milost dostoj dati
za sve tvoje govorenje,
diloavanje i mišljenje.
Kako budeš narediti,
tako ću ti ugoditi.

Pomozi me, to te molim,
da s' od grija sveđe bolim,
da do smrti mrzim na nje,
pravo imam pokajanje.
Obećajem prij' umriti,
nego Boga uvriditi;
živit dobro i skrušeno,
držat tilo poniženo.

Smiluj mi se, Majko slavna,
ti si moja pomoć glavna.
Ti si Majka od milosti,
isprosi mi sve blagosti,
po sve vike vikom, amen.

Andelka Vucić, Josipova, Čitluk

O prislavna Božja Mati

O prislavna Božja Mati,
dostoj mi se milost dati,
da ja ljubim Sinka tvoga,
pridobroga Boga moga.
dostoj mi se milost dati
za sve moje govorenje,
dilo vanje i mišljenje.
Kak' me budeš upraviti,
tako ću mu ugoditi.

„Živi sveto i skrušeno,
drži tilo poniženo!“

Pomozi me, još te molim,
da s' od grija sveđer bolim,
da do smrti mrzim na nje,
za nje imam pokajanje.
Obećavam prij' umriti,
nego Boga uvriditi.
Pomozi me, Majko slavna,
znam da jesi vazda spravna.

„Mora' ću te uslišati
i Jakovu pomoć dati.“

Najpri' Majko, Sinku tvome
poklanjam se prislatkome,
zatim tebi, koja jesi
za njim prva na nebesi.
On je vrilo od milosti,
ti si krušac od blagosti.
Njemu fala, njemu dika,
tebi poklon sve do vika, amen.

Petar Dujić, Razvođe

O Marijo milostiva

O Marijo milostiva,
o Gospojo dobrotiva,
moli za nas u čas svaki,
da nas napast ne privari,
da nas Isus ne ostavi.

Duša naša, kad ostavi tilo,
o Marijo, primi nas u krilo.
To te molim iz sveg srca
sada i na smrtni čas, amen.

Marica Perić, Lukar

Oj, ružice znamenita

Oj, ružice znamenita,
pusti, Majko, slavne zrake
od milosti majke take.

*Lucija Validžić, Čitluk
Božić 1935.
Šetka, Č 63, str. 212.-213.*

Ide Gospa pokraj grada

Ide Gospa pokraj grada,
sritaše je Isus dragi.

- Daleko ćeš, Gospe draga ?

- Eno, idem onde doli,
dino žena čedo rađa,
ne more ga poroditi.

- Borom tebi, Gospe draga,
evo tebi Božji ključci,
pa otključaj ženi kosti,
neka žena čedo rodi,
nek se s njime razgovori, amen.

Manda Pandža, ž. Nikole, Suknovci

O Marijo, slavna Mati

O Marijo, slavna Mati,
svitla zvizdo i danico,
Gospe kraja anđelskoga.
Pošalj, Gospe, Sinka svoga
na proštenje puka svoga.
Mi te, Gospe, svi želimo,
pa se s tobom veselimo,
vesel' mo se, radujmo se!
Ti nam, Gospe, mjesto s' rani
na desnici Božjoj strani.

Da s' paka utopila
tražja sila priopasna,
ti si, Gospe, izmolila,
kad s' Isusa porodila, amen.

Marija Bilandžija, Oklaj

O Marijo, Marijo

O Marijo, Marijo,
koliko si sritna bila,
da ne budem sagrišila
i tvog Sina uvridila!

A da šta ću, slatka Mati,
daj da mogu gri plakati,
na grije se ne vraćati!

O Marijo, Božja Mati,
dostoj nam se milost dati,
da ljubimo Sina tvoga,
pridragoga Boga moga.

O Divice plemenita,
o ružice zlamenita,
spusti na nas svoje zrake
od milosti Majke take,
da nam sunce to izađe,
nevolja nam svaka prođe.

Za te svoje ti radosti,
izbavi nas od napasti.
Isprosi nam oproštenje,
tvog smo Sina svi stvorenje.
Sami znamo: više možeš,
nek svi Sveti, ako 'oćeš!

Milka Bilandžija, Oklaj

O Gospojo uzvišena

O Gospojo uzvišena,
na nebesa uznešena,
svitlim suncem obučena,
po svem svitu proslavljena.
Oj ružice znamenita,
o kraljice plemenita,
o studenče vode žive,
o začéce slavne Dive,
o Danice uzorita,
o kraljice plemenita,
pusti na nas slavne zrake
od milosti Majke take.

Dokle sunce već izaðe,
a sužanjstvo svako prođe,
ciće tvoje te radosti
izbavi nas od žalosti.
Isprosi nam to proštenje,
mi Isusa tvog stvorenje;
izbavi nas od nevolje,
slavit ćemo t' jošter bolje.

Ti promisli, draga Majko,
promisli se ti svakako,
da si za nas uzvišena,
Božja Majka učinjena.
Više možeš od svi sveti'
od Isusa isprositi,
grije mnoge uništiti.

O Gospojo od milosti,
mol' Isusa, da nam prosti.

Petar Dujić, Razvođe

Jel' daleko putovati

Jel' daleko putovati
kroz goricu livoricu?
Tamo 'š naći i Mariju,
u knjižice Boga moli,
da će Sina poroditi.
Kako će mu ime biti?
Ime će mu Isus biti.
Svemu svitu na veselje,
našim dušam na spasenje, amen.

*Maša Gojčeta, Čitluk
Božić 1935.
Šetka, Č 67 (dio), str. 215.*

Križ se diže u nebo

Križ se diže u nebo.
Za tim Diva Marija,
svoga Sina molila:
- Čini, mili Sine, pravo,
što ti Bog je obećao,
svetom Petru ključe dao,
da otvori lipi raj,
di anđeli pivaju,
arkandđeli sviraju
svetom križu u slavu, amen.

Manda Bilušić, Ljubotić

Gospa kleči nasrid grada

Gospa kleči nasrid grada,
moli svoga Sinka draga:
- Prosti, Sine, svemu puku
za prislavnu svoju muku.

- Kako bi im ja prostio,
kad su gori neg Žudije?
Žudije su jedan danak,
a oni su vazda vavik.

Dat ću njima jedan grumen,
neka idu dol' u more.
I dat ću im jedan plamen,
neka gore vikom, amen.

Marija Gojčeta, ud. Mate, Čitluk

Nediljice, nedilj-dan

Nediljice, nedilj-dan,
kažite mi pravi put.

- Oklen voda izvire?
- Iz kamena alenka.

Tute sidi Divica,
na glavi joj krunica,
i umiva bile ruke,
i oprašta grišne duše.

A vi, duše, dušice,
udrite se (po) ramenim
sa Isusom ranjenim.

Pogledajte gori, doli,
kad se nebo rastupilo,
zemljica se posvetila,
Bog je i sam govorio:
- Ko bi ovu molitvicu molio
u tri sata u nedilju svetu,
što god bi zaustio
Bog Otac bi mu grije otpustio, amen.

Manda Đak, pok. Pale, Čitluk

Gospine lamentacije

Kad se kamen zemljom združi

Kad se kamen zemljom združi,
sve ocvili, sve otuži,
sve tamnosti, sve žalosti.

Kakve ćemo čuti glase
od Isusa, koj' nas spase?

Kad to Ive (na) vratim kuca,
tužnoj Majci srce puca.
Stade Mati sad plakati,
stade suze prolivati
i sestrice dozivati.
K njoj sestrice dotekoše,
nad njom kose raspletoše,
kolicom je pokrivaše,
a suzicam umivaše.

Mandalinu dozivaše:
- Mando, Mando, Mandalino,
bila si mi ti sestrice,
o'slen budi službenica.
Ako budeš želit Boga,
kupi mnoštvo od naroda,
pa ti 'ajde Kaife dvoru.

(U) Kaife dvoru čudo ljudi,
među njima Isus budi.
Oni tamo potekoše,
mučenika ugledaše.
Jedan diže i desnicu,
dad' Isusu zaušnicu.

Al to vidi sveta Diva:
-Ajme, Sinko, što sam živa?

Kakvi tvoji grisi biše,
da te tako namučiše?

Kad to vidi tužna Mati,
da joj Isus muku pati,
sta' Pilata dozivati:
- Oj, Pilate, krivi suče,
koji nosiš pravde ključe,
ti osudi Sina moga,
a Isusa pravednoga.
Ako tebi malo biše,
bijaše mi gorko reći,
ja bi tebi krvcu dala,
makar bi se ja prodala.

Isus Majci odgovara:
'Ajd' otale, moja Mati,
ti bi 'tila sve zgoditi
i grišniku oprostiti.
Kako ću im oprost dati?
Kad se oni Bogom kunu,
potresa se nebo, zemlja,
s mene curi krv i voda
od velike trudne muke.

O grešnici jadni, tužni,
vi ste Bogu čudo dužni;
klet ćeš Boga, koj' vas stvori,
roditelje, koj' vas rodi,
bilo mliko, koj' vas doji.

Doli ćete potonuti,
u moru se potopiti.

Oj, Isuse, budi faljen
i s Marijom uvik, amen.

Kata Lacić, Razvođe

Ide Gospa bilim putim

Ide Gospa bilim putim,
ugrajena crnim skutim.
Ona trevi jedne meštre,
a ti meštri čavle kuju.
- Faljen Isus, meštri moji,
bi li mogli, bi li 'tili,
da te čavle ne kujete,
da mi trnje tužnom srcu,
oštro trnje ne dajete.
- Draga Gospe, Majko tužna,
rado bi te poslušali,
al ne smimo od Pilata,
od Pilata, gorkog brata.

Ide Gospa bilim putim,
ugrnjena crnim skutim.
Ona trevi druge meštre,
a ti meštri križe tešu.
- Faljen Isus, meštri moji,
bi l' vi mogli, bi li 'tili,
da vi križe ne tešete,
da mi trnjem tužno srce,
oštrim trnjem ne bodete.
- Draga Gospe, Majko tužna,
rado bi te poslušali,
al ne smimo od Pilata,
od Pilata, gorkog brata.

Ide Gospa bilim putim,
ugrnjena crnim skutim.
Ona trevi treće meštre,
oni krunu savijaše.

- Faljen Isus, meštri moji,
vi ne prav' te krunu trnja,
mome srcu trn ne dajte.
- Draga Gospe, Majko tužna,
mi bi tebe poslušali,
al ne smimo od Pilata,
od Pilata, gorkog brata.

Ide Gospa prid Pilata.
- Oj, Pilate, gorki brate,
bi li mogli meštri tvoji,
trnja krunu da ne prave,
teške križe da ne tešu,
oštre čavle da ne kuju,
mome srcu trn ne daju?
Pilat Gospu ne razumi,
već je jako rukom gurni.
Gospa časak tužno stade,
pa na zemlju trudna pade;
tu pritrča Mandalina,
primi Gospu na kolina.

Reza Francati, Puljane

Sinoć Juda Meštra izda

Sinoć Juda Meštra izda,
u židovske ruke prida.
Židovi ga uvatiše,
ničice ga povališe:
njega štapim primlatiše,
Gospri jade zadadoše.

Kad to Gospa dočujaše,
Mandalinu pozivaše
- Mandalino, sestro moja,
dosad si mi sluga bila,
a o'selen s Bogom seka.
Svlačide mi bilo ru' o,
pa oblači crno ru' o,
pa mi 'ajmo bilim putim,
uzgrćuć se crnim skutim.

Od žalosti prste lomeć,
prid Pilata tu dolazeć:
- Oj Pilate, gorki brate,
otvori mi gradu vrata,
tute j' moje puno zlata.

Pilat riči ne razumi,
neg' ugura s Gospom natrag.
Ali Gospa zemlji pada,
a od jada prinemaga.
A prileti Mandalina,
primi Gospu na kolina.

Dok se Gospi duv povrati,
poče opet vapijati:

- Oj Pilate, gorke brate,
otvori mi gradu vrata,
tute j' moga puno zlata.
Pilat riči razumiše,
troje vrata otvoriše,
na sva troja Gospa gleda,
a na jedna Ga ugleda.
Dali su mu križ priteški.
Kako križ mu težak biše,
sva mu leđa prikiniše;
te mu Majka vapijaše:

- Sinko mili, Sinko dragi,
kako teški grisi biše,
što te tako umoriše.
Daj ti Majki križ poniti,
za te muku svu podniti.

- Oj Marijo, moja Mati,
ne mogu ti križa dati;
iz križa će sunce sjati,
po svem svitu obasjati,
sve sirote ogrijati.

O Isuse, budi faljen
po sve vike vikom, amen.

Marica Perić, Lukar

Gospa kleči ispod križa

Gospa kleči ispod križa
uzdišući i plačući
i spram križa prikličući,
slavna dila govoreći:

- Zdravo drvo svetog križa,
koji primi moga Sina,
više mrtva nego živa!

Isus s križa progovara:
- Ko bi ovu molitvicu izmolio
od Čiste sride do Bile subote,
i večeri ligajući,
i jutrom ustajući,
Gospa bi mu na san došla
prije smrti na petnajst dana;
Gospa bi mu naredila:
"Putuj, putuj, moj putniče,
kud si zaslužio,
na umrli danak,
u vični stanak,
u bili rajak,
za u vike vika, amen."

Petar Dujić, Razvođe

Gospa kroči posrid grada

Gospa kroči posrid grada.
uzdišući i plačući
i za križem posrćući,
govoreći slavna dila,
koja Bogu jesu mila:

- Zdravo, križu, koji jesi
Bogu mio,
koji primi Sinka moga,
više mrtva nego živa.

Isus s križa progovara:
- Ko bi ovu molitvicu molio
od Čiste sride do Bile subote,
Gospa bi mu na san došla
Prije smrti na petnajst dana
i ovako govorila:
"Putuj putem, moj putniče,
dugim putem,
tisnim klancem
u bili raj, amen."

Anđelka Vucić, Josipova, Čitluk

Crkvica se gradi

Crkvica se gradi,
tamjanom se kadi.
U njoj Gospa kleči,
sa svim srcem ječi,
bile prste lomi,
gorke suze roni,
iz knjižice Boga moli.

Otud idu do dva sveca,
sveti Petar i Pava.
Oba Gospu pitaju:
- Zašto, Gospo, klečiš,
sa svim srcem ječiš,
bile prste lomiš,
gorke suze roniš,
iz knjižice Boga moliš?

- Kako ne bi klečala,
sa svim srcem ječala,
bile prste lomila,
gorke suze ronila.
Imala sam Sinka,
premilog jedinka.
Proklete Džudije dođoše,
pa ga oteše
i na križ ga propeše.
Tu se krvca prolivaše,
dva anđela sličaše,
u kite je kićaše.

Tko bi ovu molitvicu govorio
u veče ligajući,
a u jutro ustajući,
tri bi duše sa'ranio:
prvu očevu,
drugu majčinu,
treću sam svoju, amen.

Petar Gojčeta, Čitluk

Grozne suze roniš

Crkvica se gradi,
tamjanom se kadi.
U njoj Gospa kleči,
svoga srca ječi,
bile knjige štije,
u prsi se bije,
grozne suze roni,
bile prste lomi.

Otud idu dva mila sveca,
sveti Petar i Pava,
i pitaju Gospu:
- Što ti, Gospe, klečiš,
svoga srca ječiš
bile knjige štiješ,
u prsi se biješ,
grozne suze roniš,
bile prste lomiš?

- Kako ne ću klečati,
svoga srca ječati,
bile knjige štiti,
u prsi se biti,
grozne suze roniti,
bile prste lomiti?
Imala sam Sinka jedinka,
Džudije dođoše,
zlatnu krunu skinuše,
trnjavu mu metniše,
i na križ ga propeše.
Kuda krvca kapaše,
tuda cviće porastaše.

U kitu je kitiše,
pred Boga je donesoše.
Bog je sam govorio:
Ko bi ove moje tri molitve izmolio,
tri bi duše saranijo
prvu očevu,
drugu majčinu,
treću sam svoju
na život vični, amen.

Marija Duvančić, Razvođe

Gospa grede Božjim gradom

Gospa grede Božjim gradom
uzdišući i plačući
i za križem pokličući:

Slavni križu, slavno drvo,
primaš li se Sinka moga,
više mrtva nego živa?

Isus s križa progovara:
- Ko bi ovu molitvicu govorio
od Čiste sride do Bile subote
u jutro ustajući
i u večer ligajući,
Gospa bi mu se ukazala
prije smrti petnajst dana,
i ovako njemu rekla:
"Ajde putuj, moj putniče,
lipo sam ti misto našla
u svitlosti,
i u radosti,
bez pla' osti, bez žalosti."

Oj, Isuse, budi faljen
po sve vike vikom, amen.

Marija Bračić, pok. Luke, Puljani

Gospa kleči, suze roni

Gospa kleči, suze roni.
Otud idu do dva sveca,
sveti Petar i Pava,
pa govore:
- Što ti, draga Gospe, klečiš,
u svom srcu tužno ječiš?

- Kako ne ću klečati,
u svom srcu ječati?
Imala sam Sinka
premilog jedinka.
Žudije dopadoše,
moga Sina popadoše,
a noge mu čavle natukoše,
na glavu mu krunu naticaše, amen.

Marija Gojčeta, ud. Mate, Čitluk

Ćaća sina sinom ne dozivlje

Crkvica se u gorici gradi,
tamjanom se kadi,
u njoj Gospa kleči
i u srcu tužno ječi.

K njoj dolazi svetitelju Pere:

- Zašto, Gospe, ti u crkvi
sama klečiš
i u srcu tužno ječiš,
bile knjige štiješ,
grozne suze liješ,
bile prste lomiš,
grozne suze roniš?

- Kani me se, svetitelju Pere,

kako ne ću ja u crkvi
sama klečati
i u srcu tužno ječati,
bile knjige štiti,
grozne suze liti,
bile prste lomiti,
grozne suze roniti?

Kad sam bila na zemljici crnoj,
ćaća sina sinom ne dozivlje,
sin ćaću ćaćom ne dozivlje,
majka ćerku ćerkom ne dozivlje,
ćerka majku majkom ne dozivlje,
sestra sestru sestrom ne dozivlje,
brat brata na megdan pozivlje.

Bog se za to jako rasrdio,
meće pečat na oblake,
da kiša ne udari
za tri duge godinice.
Zemljica se jako rasušila,
žive ljude gladno proždimala.
Bog pošalje kugu, srdobolju,
sve pomori, i staro i mlado!

Sinu Božji, budi faljen
po sve vike vikom, amen.

Manda Đak, pok. Pale, Čitluk

Iz dna srca ječala

Crkvica se gradila,
tamjanom se kadila.
U njoj Gospa kleči,
iz dna srca ječi,
bile prste lomi,
gorke suze roni,
iz knjižice Boga moli.

- Što ti, Gospe, klečiš,
iz dna srca ječiš,
bile prste lomiš,
gorke suze roniš,
iz knjižice Boga moliš?

- Kako ne bi klečala,
iz dna srca ječala,
bile prste lomila,
gorke suze ronila,
iz knjižice Boga molila?
Imala sam jednog
Sinka jedinka.
Po polju je 'odio,
zlatnu krunu nosio.
Treviše ga Židovi,
proklet' majke sinovi,
zlatnu krunu skidivaše,
a trnovu nabijaše,
nabiše mu sa svi strana,
da mu dođe do moždana,
na križ ga propeše.
Tu se krvca prolivaše,
anđel(i) s neba doletiše,
prid Boga je prinesoš.

Sam je Bog govorio:
Ko bi ovu molitvicu izmolio
triput ligajuć,
triput ustajuć,
tri bi duše sa'ranio:
- prvu očevu,
drugu materinu,
treću za najviše svoju, amen.

Pera Gojčeta, Čitluk

Kuda j' krvca kapijala

Crkvica se gradi,
tamjanom se kadi,
u njoj Gospa kleči,
zdrava srca ječi,
bile knjige štije,
bile prsi bije,
grozne suze roni,
bile prste lomi.

A nju pita sveti Pero i Nikola:
- Što je tebi, sestrice Marija?

- Ne pitaj me, sveti Pero i Nikola,
imala sam lipu lipoticu,
Isusovu priličicu,
po polju je on 'odio,
zlatnu krunu nosio.
Njeg sretoše zli Židovi,
od zle majke sinovi,
zlatnu krunu skidaše,
a trnovu nabijaše,
tuda krvcu prolivaše.
Kuda j' krvca kapijala,
na travicu padijala,
tuda cviče ponicaše.
Anđeli s neba sletiše,
pa travicu berijaše,
u kiticu kitiše,
u vinčiče vinčaše,
u kalež je mečaše,
prid Boga je iznesoš.

Sam je Bog govorio:
Ko bi ovu molitvu molio,
tri bi duše sa'ranio:
- jednu svoju,
drugu očevu,
treću majkinu,
za u vike vikom, amen.

Kaja Lacić, Razvođe

O nediljo, daj nediljo

O nediljo, daj nediljo,
put puteni, krv krveni.

Od Duva Svetoga
sveta crkva sagrađena
i tamjanom okađena.

Sveti Petar misu reče
i uz njega Gospa kleče;
suze roni, Boga moli,
bile prste bije,
bilu knjigu štije,
gorke suze roni,
bile prste lomi.

K njoj dolazi sveti Pere i Nikola:
- Što ti, Gospe, klečiš
i u srcu ječiš,
bile prste biješ,
bilu knjigu štiješ,
gorke suze roniš,
bile prste lomiš?

- Kako ne ću, sveti Pere i Nikola,
imala sam Sinka jedinka.
Tu Židovi dotekoše,
pa mi ga odnesoše
na vr' gore Kalvarije.
Tu mi ga osudiše,
trnovom krunom okruniše.

- Ne boj mi se, draga Gospe,
okreni se livo, desno,
ugledat ćeš dvanajst anđela,
dvanajst Božji' apoštola,
tri divice, a četiri vandelišta.

Tuda j' Gospa pogledala,
svoga Sinka ugledala,
sjajnije je od sunašca,
a svitliji od miseca.

Sama j' Gospa govorila:
- Koja bi se duša našla,
ovu moju molitvicu govorila
po tri puta ustajući,
po tri puta ligajući,
tri bi duše sa'ranila:
- prvu očevu,
drugu majčinu,
a treću svoju.

O Isuse, budi faljen
po sve vike vikom, amen.

Marija Bračić, pok. Luke, Puljani

Sa svim srcem ječi

Crkvica se gradi,
tamjanom se kadi,
u njoj Gospa kleči,
sa svim srcem ječi,
grozne suze roni,
bile prste lomi.

K njoj dolazi sveti Pere i Nikola:

- Što ti, Gospe, klečiš,
sa svim srcem ječiš,
grozne suze roniš,
bile prste lomiš?

- Za nevolju, sveti Pere i Nikola,
imala sam lipu lipoticu,
Isusovu priličicu.
Dođoše Židovi,
klete majke sinovi,
ukradoše mi lipu lipoticu,
Isusovu priličicu.

Njoj govori sveti Pere i Nikola:

- Slavna Majko!
Pogledaj priko desnog ramena
k istoku sunca,
ugledat ćeš
trideset anđela,
dvanajst apostola.
Među njima lipa lipotica,
Isusova priličica.

Slavna Gospa poslušala,
prika desnog ramena pogledala
k istoku sunca,
ugledala trideset anđela,
dvanajst apoštola.
Među njima lipa lipotica,
Isusova priličica.

Slavna Gospa govorila:
- Ko bi ovu moju molitvicu molio
svaki danak jedan puta,
a nediljom do tri puta,
tri bi duše sa'ranio:
- prvu očevu,
pa majčinu,
a najviše svoju, amen.

Zvonko Duvančić, Razvođe

Tute slavna krvca pade

Crkvica se gradi,
tamjanom se kadi,
u njoj Gospa kleči,
svoga srca ječi.
K Njoj dođe sveti Petar i Nikola,
pa je pitaju:
- Šta Ti Gospe klečiš,
svoga srca ječiš,
suze roniš,
Boga moliš,
bile prste pereš,
bilu knjigu štiješ?
- Kako ne bi klečala,
svoga srca ječala,
suze ronila,
Boga molila,
bile prste prala,
bilu knjigu štila.
Imala sam Sina jedinka,
proklete Džudije dođoše,
pa mi ga oteše
i na križ propeše,
zlatnu krunu skinuše,
a trnovu metnuše.
Tute slavna krvca pade.
Anđeli s neba saličaše
i tu krvcu pokupljaše,
u vinčice vinjaše,
prid Boga je donesoše.
Sam Bog staše govoraše:

Ko bi ovu molitvicu govorio
triput jutrom ustajući
i večeri ligajući,
tri bi duše sa'ranio:
prvu očevu, pa majčinu
a najviše dušu svoju, amen.

*Kaja Gojčeta, Čitluk
Božić 1935.
Šetka, Č 65, str. 214-215.*

Tu se krvca prolivaše

Crkvica se gradi,
tamjanom se kadi,
u njoj Gospa kleči
i u srcu ječi.

- Što to, Majko, klečiš,
svega srca ječiš?

- Kako ne bi klečala
i u srcu ječala?
Imala sam Sinka jedinka,
po polju je 'odio,
zlatnu krunu nosio.
Treviše ga Židovi,
proklet' majke sinovi,
zlatnu krunu skiniše,
a trnovu staviše.
Tu se krvca prolivaše,
a anđeli dolićaše,
u vince je vindijaše
i u kite kitijaše,
prid Boga je iznesoš.

Lipo Bog je govorio:
Ko bi ovu molitvu molio,
tri puta ligajući,
a tri puta ustajući,
tri bi duše spasio:
svoju, očevu i majčinu.

Neda Perica, ž. Mirka, Mratovo

III. Anđeoske

Arkandele Gabrijele

- Arkandele Gabrijele!

- Što velite, Gospodine?

- Evo tebi liber bili,
pa ga podaj slavnoj Divi,
da će ona Sina imat,
ime će mu Isus biti,
na nebesim kraljevati,
nada nj kralja ne će biti, amen.

Marija Duvančić, Razvođe

Sadoše anđeli

Sadoše anđeli
s neba na zemlju,
usikoše guslice
od biloga javora,
u kom nema đavola.

Zagusliše guslački,
zapivaše pivački.
Oni idu po svitu
kano čela po cvitu.

Kad dođoše prid dvore
bogatoga Gavana,
ovako povikaše:
- Daj nam nešto, kneginjo,
ako znadeš za Boga
i za svetu nedilju?

- Al ja ne znam za Boga,
ni za svetu nedilju,
neg' za svoga Gavana.

Ima kruva subotnog,
a nediljnog peciva.
Ne daje ga rukama,
nego tura nogama.

Uzeše ga anđeli,
pa ga nose po svitu
kano čela po cvitu.

Zagusliše guslački,
zapivaše pivački,
oni idu k Ivanu,
Gavanovu čobanu:

- Daj podili, Ivane,
ti Gavanov čobane,
ako znadeš za Boga
i za svetu nedilju?

- A ja znadem za Boga
i za svetu nedilju.
Ja vam nemam šta podilit,
nego jedno janješce.
Je l' ga srce smislilo,
koga usta govore?
Jest ga srce smislilo,
koga usta govore!
Dođi 'oće janješce
trkom blejuć uz polje.

Uzeše ga anđeli,
pa ga nose po svitu
kano čela po cvitu.
Zagusliše guslački,
zapivaše pivački.

Kad ne prođe ni po ure,
sve potopi sinje more,
i Gavana silne dvore.

Al ostade jedno čedo malo.
S njime leti Ivan čobanine,
leti Ivan isprid sinjeg mora.
Iz oblaka glas mu povikuje:
Nit ćeš otić, nit odniti čedo!

Sine Božji, budi faljen
po sve vike vikom, amen.

Manda Đak, pok. Pale, Čitluk

Anđel Gospu pozdravljaše

Anđel Gospu pozdravljaše:
- Ne trepetlji, Gospe draga,
nij' pri tebi grišna traga.
Doista će tako biti,
Duv će Sveti doletiti,
u trbak će uletiti,
po Duvu ćeš Sinka začet,
Isus će mu ime biti.

Marija Bilandžija, Oklaj

Anđele moj dragi

Anđele moj dragi,
moj čuvaru blagi,
koji si me čuvao ovaj dan,
čuvaj me i ovu noć.
Čuvaj me i brani,
od nezgode svake
i od slaboće svake.
A najzadnji čas,
kad se moja duša
bude diliti od tila moga,
ne daj da je sotona paklena privari, amen.

*Bila Validžić, Čitluk
Božić 1935.
Šetka, Č 151, str. 254.*

Bog se diže na nebesa

Sveti Šime, kruno sveta,
koji nebom često stresa,
ti si jorgan glasoviti,
koji zvoni zimi, liti.

Kad se sunce krilom krili,
sveti Šime milost dili.

Vi pričiste divojčice,
bud' te Božje nevistice.
Prave pute naslidujte,
a tečenja ostavljajte.
Tečeni su tvrdi grisi,
pa ne dađu Bogu prići.

Bog se diže na nebesa,
nebo, zemlju sve potresa
pa pozove sve anđele,
sve anđele Gabrijare:
- O anđeli Gabrijari,
otidite tamo doli,
dino kula Davidova,
dino dvori Lazarovi.
Onde ćete Gospu naći,
vi ćete joj navistiti,
da će Sinka poroditi.
Sama će se začuditi,
odakle će Sinak biti.
Nit se kada udavala,
nit čovika poznavala.
"Ja sam čista divojčica
kano tica golubica,
Josipova zaručnica."

Josipu je prsten dala,
da će zaj'no u raj poći,
da će s' raja napuniti
kano sunce sjaj svitlosti
kano misec sjaj sjajnosti.

Anđel gluj, Bog nas čuj!
Budi nami na pomoći
i danju i noći!

Danica Šojić, pok. Josipa, Suknovci

Onde ćete Gospu naći

Sveti Šime, kruno sveta,
koj nebesa često tresa,
Mijovile glasoviti,
koji zvoniš zimi, liti.

Kada sunce krilom krili,
sveti Šime milost dili.

- A vi mlade divičice,
bud' te Bogu nevistice.
Prave pute odvirujte,
a tečenja ostavljajte.
Tečenji su vel'ki grisi,
pa ne dadu Bogu prići!

Bog se diže na nebesa,
pa pogleda ta čuda.
I on zove arkandžela,
arkandžela Gabrijela:

- O anđele Gabrijele,
dođi sada onde doli,
di su kule Davidove.
Onde ćete Gospu naći;
Gospa će se začuditi,
jer je čista i pričista
kano tica golubica,
Josipova zaručnica.
Josip joj je prsten dao,
pa će gori u raj poći,
aleluja, aleluja.

Ko nas čuje?
Bog nas čuje!
Bog će biti u pomoći
i u danu i u noći,
i u svakoj lipoj srići,
na čas smrti umirući.

Manda Pandža, ž. Nikole, Suknovci

O, anđele Gabrijele

Sveti Šime, kruno sveta,
Koj' nebesa često stresa,
ti si jorgan glasoviti,
koji zvoniš zimi, liti.

A vi mlade divičice,
bud'te Bogu nevistice.
Prave bud'te i virujte,
a teći se ostavite,
tećine su smrtni grisi,
koj' ne dađu Bogu prići.

Bog se diže na nebesa,
pa pogleda sva čudesa,
i anđela dozivaše:
- O, anđele Gabrijele,
otiđide tamo doli,
dino kule Davidove,
dino dvori Lazarovi.
Onde će te Gospu naći,
Gospi ćete navistiti,
da će Sina poroditi.
Sama će se začuditi
o'klen će joj Sinak biti,
kad se nije udavala,
ni čovika poznavala,
već je čista i pričista
kano tica golubica,
Josipova zaručnica,
Josip ju je zaručio,
divan joj je prsten dao,
da će s njime u raj poći,

puna s' raja napuniti
kano sunce sjaj svitlosti.
Anđel luj,
Bog nas čuj!
Bog nam bio u pomoći
i u danu i u noći! Amen

Jeka Jurenović, Oklaj

Kad se sunce krilom krili

Kad se sunce krilom krili,
sveti Šime milost dili.

Bud' te pravi, odvirujte,
a tečenje ostavljajte,
tečenja su vel'ki grisi,
pa ne dadu Bogu prići.

Bog se diže na nebesa,
pa pogleda sva čudesa.

- Oj anđeli arkandđeli,
vi sađite amo doli,
dino ugalj vatre gori,
dino dvori Lazarovi,
dino kule Davidove.

Onde ćete Divu naći,
svi ćete se začuditi,
kako može poroditi.

Nit se ona udavala,
nit čovika poznavala,
nego čista i pričista
Josipova zaručnica.

S Josipom će u raj poći,
pa se raja nagledati
u punosti i sitosti
kano srce od radosti.

Petar Dujić, Razvođe

Svićica sviće

Svićica sviće,
andeo viče:
- Naša kuća sveta
križem razapeta,
križem kuću zatvorišmo,
svetom vodom poškropišmo.

Tu je sin Isasin
i sestrica Paramija,
pomogla nas Divica Marija, amen.

*Matija Validžić, Čitluk
Božić 1935.*

Lipo li je gor' u raju

Lipo li je gor' u raju,
di anđeli svi igraju;
među njima tam četiri
Isusovi kanceliri.

A vi mlade divičice,
bud'te Bogu nevistice,
prave pute odvirujte,
a tečene ostavite;
tečeni su teški grisi,
koj ne dadu Bogu prići.

Bog se pope na nebesa
pa pogleda sva čudesa.
Čudesa se razbigošē,
po gori se polomiše,
po voda se potopiše,
'ude stvari pobigoše,
a anđeli doletiše, amen.

Zvonko Duvančić, Razvode

Dino gori male skale

Dino gori male skale,
tute Gospa Sinka plače.

- O Ivane, novi meštre,
što ne plačeš svoga meštra?

- Kako ću ti tužan plakat,
kad mi majka tužna plače?

Troje vrata trepetaše,
tri anđela doletiše.
Prvi veli što to biše,
drugi veli Božje ime,
treći veli: pomoglo nas! Amen.

Manda Bare, Josipova, Suknovci

IV. Svetačke

Sv. Ivan Krstitelj

Krsti, Ive, i mene

Leti tić perutić.
Nije tić perutić,
neg anđeo krilutić.
Pod krilim mu knjižica,
u knjižici Divica,
koja j' Boga rodila,
a Ivan ga krstija.

Krsti, Ive, i mene,
kad si Boga i sebe.

Ja virujem u te
i u tvoje pute,
u o'tare nebeske
i u crkve zemaljske, amen.

Luca Džapo, Oklaj

Ivan Boga krstio

Leti tić perutić;
nije tić perutić,
već anđeo krilutić.
Pod krilom mu krizmica,
u krizmici Divica,
koja j' Boga rodila,
a Ivana po' odila.

Ivan Boga krstio.
Krsti, Ivo, i mene,
kad si Boga i sebe.

Ja virujem u te
i u tvoje pute
i crkve zemaljske
i u dvore nebeske, amen.

Zdravko Dizdar, Oklaj

Anđeo krilutić

Poleti tić pivutić,
nije tić pivutić,
već anđeo krilutić.
U krilima krizmica,
u krizmici Marija,
koja j' Boga rodila,
a Ivan ga krstija.
Krsti, Ive, i mene
kad si Boga i sebe.

Ja virujem u te,
u sve crkve zemaljske
i o' tare nebeske.

Sinak sidi u konobici,
konobica propade,
Marija Sina propade.
Biži s njime na more,
na moru je brod,
pomoga nas Bog.
Na moru je škrljica,
pomogla nas Divica.
Sveti Pere redovnik,
našim dušam pomoćnik, amen.

*Ana Gojčeta, Čitluk
Božić, 1935.
Šetka, Č 59, str. 219.*

Sveti Ive misu reče

Sveti Ive misu reče
ni na nebu ni na zemlji,
na ograncim, pod oblacim.

Majka Ivu dozivaše:
- Kakva, Ive, misa biše?
- Lipa, majko, misa biše.
Koje tute duše biše,
sve te duše u raj pošle,
a tri, majko, ne odoše,
dosta lipe i gizdave,
čudo Bogu zagrišile.

Jedna bila roditelja,
ona ne će raj dobiti,
ni u raju pribivati,
slavu vičnu uživati.
Druga zajam zajimala,
na krivo ga povraćala;
ona ne će raj dobiti,
ni u raju pribivati.
Treća curu sakudila;
ona ne će raj dobiti,
ni u raju pribivati,
slavu vičnu uživati.

- Prosti, Ive, prosti, sine,
prosti, dragi, i tim trima
za majčino slatko mliko,
za rođeni sritni danak
i za drugi, kad se krsti.
- Ne mogu ti, moja mati,
svaku tvoju uslišati.

Vidiš i ti male dice,
da ne znadu Boga molit,
a znadu se s njime kleti,
to se njima ništa čini
i nji'ovim roditeljim.

A kako se Bogu čini?
Potreslo se nebo, zemlja,
probi Krista krv i voda.

Sinu Božji, budi faljen
po sve vike vikom, amen.

Manda Đak, pok. Pale, Čitluk

Leti tić pivutić

Leti tić pivutić,
nije tić pivutić,
neg' anđeo krilutić.
U krilim je krizmica,
u krizmici Divica,
koja j' Boga rodila
i Ivana Krstitelja.
Krsti, Ive, i mene,
kad si Boga i sebe, amen.

*Ilija Džapo, Oklaj
Božić 1935.
Šetka, Č 76. (dio), str. 219.*

Sveti Josip

Čuj nam, oče, molbu vruću

O Josipe, oče sveti,
čuvaj kuću i posveti,
sva obitelj da se složi,
ljubav Božja da se množi.
Mir, veselje nama svrati,
mili Isus nek nas prati,
kripost žića nek nas plodi,
putem raja da nas vodi.

Čuj nam, oče, molbu vruću,
čuvaj nas i našu kuću.
Tebi ključe sve pridajem,
gospodarem pripoznajem,
sve što može nauditi
dostoj od nas odstraniti;
da živimo na tom svitu
kao ti u Nazaritu;
Bog u vike vikom, amen.

Anđelka Vucić, Josipova, Čitluk

O Josipe, oče sveti

O Josipe, oče sveti,
čuvaj kuću i posveti,
sva obitelj da se složi,
sveta ljubav da se množi.
Mir, veselje nama svrati,
stra' Gospodnji nek nas prati,
kripost žića nek nas plodi,
putem raja da nas vodi.

Čuj nam, oče, molbu vruću,
čuvaj nas i našu kuću.
Tebi ključe sve pridajem,
gospodarem poznajem;
sve što može naškoditi
kući dostoj odstraniti,
u presvetog Srca rani
ti nas, oče, sve nastani,
da nas čuvaš na tom svitu
ko Isusa i Mariju
u lipome Nazaretu, amen.

Zdravko Dizdar, Oklaj

Čuvaj nas i našu kuću

O Josipe, oče sveti,
čuvaj kuću i posveti,
sva obitelj da se složi,
ljubav Božja da se množi.
Mir, veselje nama svrati,
mili Isus nek nas prati,
kripost žića nek nas plodi,
putem raja da nas vodi.

Čuj nam, oče, molbu vruću,
čuvaj nas i našu kuću.
Tebi ključe sve pridajem,
gospodarem pripoznajem,
sve što može nauditi
dostoj od nas odstraniti;
da živimo na tom svitu
kao ti u Nazaritu;
Bog u vike vikom, amen.

Anđelka Vucić, Josipova, Čitluk

Sv. Niko

Sveti Niko spavaše

Sveti Niko spavaše,
anđeli ga buđaše:
- Ustaj gori, sveti Niko,
pa ti 'ajde u goru
i usici veslu tananu,
pa mi ajmo na more.

Kad su stigli na more,
barčica im već tone.

- Ustaj gori, sveti Niko,
pa ti vidi šta je to:
ili srdžba od Boga,
ili vijor od mora,
il sotona paklena?

Usta gori sveti Niko,
pa on vidi šta je to.
Nit je srdžba od Boga,
nit je vijar od mora,
već sotona paklena.

U'vati je za kose,
pa je baci u more.
Kuda ona ronila,
crnim paklom tonila;
kuda ona plivala,
crnim paklom rigala, amen.

Zdravko Dizdar, Oklaj

Ustaj gori, sveti Niko

Sveti Niko spavaše,
anđeli ga buđашe:
- Ustaj gori, sveti Niko,
pa ti ajde u goru
i usici veslu tananu,
pa mi ajmo na more.

Kad su stigli na more,
barčica im već tone.

- Ustaj gori, sveti Niko,
pa ti vidi šta je to:
ili srdžba od Boga,
ili vijor od mora,
il sotona paklena?

Usta gori sveti Niko,
pa on vidi šta je to.
Nit je srdžba od Boga,
nit je vijar od mora,
već sotona paklena.

U'vati je za kose,
pa je baci u more.
Kuda ona ronila,
crnim paklom tonila;
kuda ona plivala,
crnim paklom rigala, amen.

Zdravko Dizdar, Oklaj

Sveti Šime

Sveti Šime Zadranine

Sveti Šime Zadranine,
gon' oblake na planine.
Sveti Šime, svitla kruno,
ti nebesa često tresa,
ti si jorgan glasoviti,
koji zvoníš zimi, liti.
Kad se sunce krilom krili,
sveti Šime milost dili.
O vi moje divičice,
bud' te Božje nevistice,
prave pute odvirujte,
a tečene ostavljajte,
tečeni su velki grisi,
koj' ne dadu Bogu prići.

Bog se diže na nebesa,
pa pogleda sva čudesa.
O, anđeli, braćo moja,
sađidete amo doli,
di su dvori Lazarovi
di su kule Davidove,
tute ćemo Divu naći,
Diva će se začuditi,
kako j' Sina porodila,
niti se je udavala,
ni čovikom poznavala.
Bila j' čista i pričista
Josipova zaručnica,
Josip ju je zaručio,
a Marija prsten dala.

Marija će u raj poći,
raja će se napuniti,
žarka sunca nagledati.

Eto Božje milosti,
kano sunce svitlosti! Amen.

*Ankača Džapo, Oklaj
Božić 1935.
Šetka, Č 73, str. 218.*

Sveti Šime milost dili

Sveti Šime, kruno sveta,
ti nebesa često tresa,
ti si jorgan glasoviti,
koji zvoníš zimi liti.

Kad se sunce krilom krili,
sveti Šime milost dili.

A vi mlade divičice,
vi Božije nevistice,
prave pute odvirujte,
a tečene ostavljajte.
Tečeni su vel'ki grisi,
što ne dađu Bogu prići.

Bog se diže na nebesa
pa pogleda sva čudesa.
Nebesa se otvoriše,
anđeli se pokloniše.

Vi anđeli Gabrijeli,
a vi ajte tamo doli,
dito kule Davidove,
dito dvori Lazarovi.
Tamo ćete Gospu naći,
Gospa će vam navisiti,
da će Sinka poroditi.
Gospa će se začuditi,
oklen će joj Sinak biti,
kad je čista i pričista,
kad se nije udavala,
nit čovika poznavala,

kao tica golubica,
Josipova zaručnica,
što je Josip zaručio,
da je ne će ostaviti,
nit u grije postaviti.

O Isuse, budi faljen
po sve vike vikom, amen.

Marica Perica, pok. Josipa, Mratovo

Sveti Šime, kruno sveta

Sveti Šime, kruno sveta,
Koj' nebeska vrata stresa.
Ti si jorgan glasoviti,
koji zvoniš zimi, liti.
Ti si stručak zelen-gore,
ti si zraka bile zore.
Tebe štiju kao kneza
Isusovog ka' viteza.
I ta tvoja slavna ruka,
koja stoji povr' puka.
Na glavi ti zlatni znamen:
- Otac i Sin i Duv Sveti, amen.

Petar Dujić, Razvođe

Kad se sunce krilom krili

Sveti Šime, kruno sveta,
ti nebesa često stresa,
kano jorgan glasoviti,
koji zvoni zimi, liti.

Kad se sunce krilom krili,
sveti Šime milost dili.

A vi mlade udovice,
bud' te Božje nevistice.
Pravim putom odvirujte,
a tečenje ostavljajte.
Tečenja su teški grisi,
pa ne dađu Bogu prići.

Bog se pope na nebesa,
i pogleda sva čudesa.

Vi anđeli, siđ' te,
di su dvori Davidovi,
tamo ćete Divu naći.
Diva će vam navistiti,
da će sinka poroditi,
i ime mu Isus biti,
svemu svitu na veselje,
našim dušam na spasenje, amen.

Zdravko Dizdar, Oklaj

Sv. Katarina, mučenica

Kraj pomrča, kraj Koščica

Kraj pomrča, kraj Koščica,
osta Kata sirotica,
o ta Božja lipotica,
Isusova zaručnica.
Isus je zaručio,
zlatni prsten ukovao,
na raskršću puta dao,
po anđelu svom poslao i rekao,
da je ne će ostaviti,
ni u grije postaviti.

Kad to začu cesar-care,
a on ide priko gore,
oblazeći Kat'ne dvore,
Kat'nu majku nalazio,
ovako joj govorio:
- Oj gospojo, oj kraljice,
čuo jesam, a vidio nisam,
da ti imaš malu Katu,
malu Katu, malo dite.
'Oćeš li je meni dati,
ne će ništa ni raditi,
na prozorim uvik stati,
svak će joj se poklanjati.

Kraljica se ne ispriči,
ma cesaru reče riči:
- Muči, muči, car-cesare,
moja j' Kata malo dite,
moja j' Kata kod ovaca.

Kad je sunce zalazilo,
Kata j' kući dolazila,
majka joj je govorila:
- Kate moja, dušo moja,
tebe prosi cesar-care.
'Oćeš li mu ljuba biti,
ne ćeš ništa ni raditi,
na prozorim uvik stati,
svak će ti se poklanjati.

Kad to Kata razumila,
al' se Kata ne ispriči,
nego reče ove riči:
- Muči, muči, moja mati,
ja se ne ću udavati,
ni čovika poznavati.

Ja sam čista i pričista
kao tica golubica,
Isusova zaručnica.
Isus me je zaručio,
zlatni prsten ukovao,
na raskršću puta dao,
po anđelu svom poslao i rekao,
da me ne će ostaviti,
ni u grije postaviti.

Kad to začu cesar-care,
on je slugam govorio:
- Oj vi moje virne sluge,
virne sluge i delije,
a vi ajte priko gore,
oblazite Kat'ne dvore,
tute Katu u'vatite,

i ruke joj povežite,
pa joj 'vako govorite:
Ili voliš tute gnjiti,
il careva ljuba biti,
il tamnicu oškuriti,
ili cara obljubiti?
Idu sluge priko gore
oblazeći Kat'ne dvore.
Tute Katu u'vatiše,
ovako joj govoriše:
- Ili voliš tute gnjiti,
il careva ljuba biti,
il tamnicu oškuriti,
ili cara obljubiti?

Kata slugam odgovara:
- A ja volim tute gnjiti,
neg careva ljuba biti,
i tamnicu oškuriti,
nego cara obljubiti!

Kad to sluge razumiše,
jedva one dočekaše,
devet tamnic(a) otvoriše,
u najtamniju Katu zatvoriše.
Kad s' navrši devet godin' dana,
car je svojim slugam govorio:
- A vi moje virne sluge,
a vi ajte prid tamnicu,
iznesite Kat'ne kosti,
nek se sunca ponagrijū
i miseca ponasjaju.

Idu sluge prid tamnicu,
sja tamnica ko Danica,
u njoj Kata ko kraljica,
u rukama knjigu drži,
a iz knjige Boga moli,
anđeli joj svitlom svitle,
a Isus joj misu reče.

Kad to sluge ugledaše,
natrag one pobigoše,
caru 'vako govoriše:
Sja tammica ko Danica,
u njoj Kata ko kraljica,
u rukama knjigu drži,
a iz knjige Boga moli,
anđeli joj svitlom svitle,
dok joj Isus misu reče.

Car je slugam govorio:
- A vi moje virne sluge,
dobra kola opremite,
oštre nože naoštrite,
pa tu Katu raznesite.

Kad to Kata ugledala,
Isusu je govorila:
- O Isuse, željo moja,
tebe želi duša moja,
ti si reko,
da me ne ćeš ostaviti,
ni u grije postaviti.

Isus Kati odgovara:
- Muči, muči, Kate bona,
ako tilu bude išta,
duši ne će biti ništa.
Duša će ti men' u krilo,
anđeli će skupit tilo.

Jedva sluge dočekaše,
oštra kola naperiše,
oštre mače naoštriše,
živu Katu raznesoš.

Kud Katino meso vrca,
tuda Isus križem križa;
kud Katina krvca kaplje,
tude Isus križe stavlja.

Zapucaše puške Božje
i ubiše cesar-cara
i njegove virne sluge.

Milka Bilandžija, Oklaj

Kad tamnicu otvoriše

Kad pomrča kraj Koščica,
osta Kata sirotica,
jedna Božja lipotica.

Za nju čuje car-cesare,
k njez' nom dvoru do' odio,
pa joj majci govorio:
- Oj, kraljice gospojice,
čuo jesam, vidio nisam,
da ti imaš jednu ćerku,
jednu ćerku siroticu
i Božiju lipoticu.
'Oćeš li je meni dati,
ne će ništa ona radit,
na prozorim uvik stati,
bile ruke umivati,
ko god bude prolaziti,
svak će joj se poklanjati.

- Ja ću Kati govoriti,
ak me 'tila poslušati.

- Katarina, ćeri mila,
kralj cesare dolazio,
vodu, goru prolazio
i meni je govorio:
Oj, carice gospojice,
čuo jesam, vidio nisam,
da ti imaš jednu ćerku,
jednu ćerku siroticu
i Božiju lipoticu.

‘Oćeš li je meni dati,
ne će ništa ni raditi,
na prozorim uvik stati,
bile ruke umivati;
ko god bude prolaziti,
svak će ti se poklanjati.

Na to s’ Kata ne ispriči,
pa joj reče ove riči:
- Fala tebi, moja mati,
na tom caru i cesaru.
Ja se neću udavati!
Ja sam tebi davno rekla,
još otkad sam pamet stekla,
da ne tražiš meni muža,
da s’ ne gubi tvoja duša.
Ja sam čista i pričista
kao tica golubica,
Isusova zaručnica.
Mene Isus prstenova,
zlatni prsten ukova,
po anđelim svojim posla,
ni od srebra, ni od zlata,
već od krvi ispod vrata.

Kad je majka razumila,
priko gore j’ do’ odila
i caru je govorila:
- Katarina j’ do’ odila,
ja sam njojzi govorila,
ona s’ na me ne ispriči,
već mi reče ove riči:
Fala tebi, moja mati,
na tom caru i cesaru.

Ja se ne ću udavati.
Ja sam tebi davno rekla,
još otkad sam pamet stekla,
da ne tražiš meni muža,
da s' ne gubi tvoja duša.
Ja sam čista i pričista
kao tica golubica,
Isusova zaručnica.
Mene Isus prstenova,
zlatni prsten ukova,
po anđelim svojim posla,
ni od srebra, ni od zlata,
već od krvi ispod vrata.

Kad je care razumio,
on je slugam govorio:
- Ajte, sluge i delije,
pa vi Katu u'vatite,
prid tamnicu dovedite,
ovako joj govorite:
Voliš škuru oškuriti
ili cara obljubiti,
ili voliš ovde stati,
il s' careva ljuba zvati;
ili voliš vazda gnjiti,
il careva ljuba biti?

Katarina j' govorila:
- Volim škuru oškuriti
nego cara obljubiti,
volim ovde vazda stati,
neg' s' careva ljuba zvati;
volim ovde vazda gnjiti,
neg' careva ljuba biti!

I tu Katu zatvoriše.

Kad je prošlo devet godin' dana,
car je slugam govorio:
- Ajte, sluge i delije,
i tamnicu otvorite,
Kate kosti iznesite,
da se sunca nagriju
i miseca nasiju.

Kad tamnicu otvoriše,
sja tamnica ko Danica,
lipša Kata neg kraljica.
U ruci joj bile knjige,
i iz knjiga Boga moli,
i ovako njim' govori:
- Isus mi je u vri' glave,
Božja Majka s desne strane,
svi anđeli oko mene,
'ude stvari biž't' od mene,
Bog i Gospa su kod mene.

Kad su sluge dolazili,
sve su caru govorili.
Al se care rasrdio
i njima je govorio:
- Ajte, sluge i delije,
dobro kola naperite,
dobro mače naoštrite,
pa vi Katu nanesite
i živu je raznesite.

Tad povika Katarina:
- O Isuse, diko mila,
jesi li mi govorio,
da me ne ćeš ostaviti,
ni u grije postaviti.

Kad se Isus obazriše,
gorke suze prolivaše:
„Katarina, čeri mila,
Gospa će ti kupiti tilo.“
Sluge kola naperiše
i mačeve naoštriše,
pa tu Katu nanesoše
i živu je raznesoše.

Kud Katina krvca pada,
tud anđele Isus stavlja.
Kud Katino tilo pada,
tuda Isus Gospu stavlja.

Puca sveti Ilija
puške i gromove,
pa pogubi car-cesara
i njegove virne sluge, amen.

Manda Bilušić, Ljubotić

Kaja mala divojčica

Kaja mala divojčica,
posta Božja miljenica,
Isusova zaručnica.
Nju je Isus rukova,
zlatni prsten ukova,
na raskršću puta da.
Po anđelu on poruči,
da je neće ostaviti
ni u grijju zapustiti.

Kad to čuo car-cesare,
a on ide priko gore
ob' lazeći Kaje dvore,
Kaje majku nalazeći
i ovako govoreći:
- Oj, gospođo plemenita,
čuo jesam, vidio nisam,
da ti imaš malu Kaju,
malu Kaju, malo dite.
'Oćeš li je meni dati?
'Oće l' meni ljuba biti?
Ne će ništa ni raditi
na prozorim samo stati,
bile ruke umivati,
ko god bude prolaziti,
svak će joj se poklanjati.

Starica se ne ispriči,
nego reče ove riči:
- Muči, muči, car-cesare,
Kaja mala, malo dite,
ona meni kod ovaca.

Kad se Kaji tvrdo smrklo,
Kaja kući dolazila.
Majka joj je govorila:
- Kajo moja, dušo moja,
tebe prosi car-cesare,
'oćeš li mu ljuba biti,
ne ćeš ništa ni raditi,
na prozorim uvik stati,
bile ruke umivati;
ko god bude prolaziti,
svak će ti se poklanjati.

A Kaja se ne ispriči,
nego reče ove riči:
- Muči, muči, majko mila,
ja sam čista i pričista
kano tica golubica,
Isusova zaručnica.
Isus mene rukova,
zlatni prsten ukova,
na raskršću puta da.
Po anđelu on potvrdi,
da me ne će ostaviti
ni u grijju zapustiti.

Kad to doču car-cesare,
on je slugam govorio:
- Oj, vi moje virne sluge,
de vi ajte priko gore
ob' lazeći Kaje dvore.
Tute Kaju vi nađite,
nazad ruke njoj svežite,
prid tamnicu dovedite,
pa joj 'vako govorite:

- Il ti voliš tute gnjiti,
il careva ljuba biti,
u tamnici poginuti,
ili cara obljubiti?

Kaja slugam' odgovara:

- Prije volim tute gnjiti,
neg' careva ljuba biti,
u tamnici poginuti,
nego cara obljubiti!

Kad se svrši devet godin' dana,
tad se siti car-cesare,
pa je slugam govorio:

- Oj, vi moje virne sluge,
de vi ajte priko gore,
priko gore do tamnice,
pa tamnicu otvorite,
Kaje kosti izvadite,
nek se sunca nagriju
i miseca nasjaju.

Kad tamnicu otvoriše,
sva tamnica ki Danica,
sidi Kaja ki kraljica,
u rukama knjigu drži
i iz knjige Boga moli;
anđeli joj svitlom svitle,
a Isus joj misu reče.

Kad to sluge ugledaše,
odma' nazad pobigoše,
svome caru govoraše:

- Ajme, care gospodare,

sva tamnica ki Danica,
sidi Kaja ki kraljica,

u rukama knjigu drži
i iz knjige Boga moli,
anđeli joj svitlom svitle,
a Isus joj misu reče.

Tad je care govorio:
- Oj, vi moje virne sluge,
virne sluge i delije,
dobra kola pripremite,
oštre mače ponesite,
pa vi Kaju raznesite.

Sluge cara poslušajte.
Di Kajino tilo pada,
onde Isus križ postavlja,
di Kajino tilo vrca,
onde Isus križem križa

Zapucaše puške Božje
I ubiše car-cesara
I njegove virne sluge, amen.

Anđelka Vucić, Josipova, Čitluk

Osta Kaja sirotica

Osta Kaja sirotica,
jedna Božja lipotica,
Isusova zaručnica.

Isus ju je rukova,
zlatan prsten ukova,
na raskršću puta da,
po anđelu svom posla,
da me neće ostaviti
i u grije postaviti.

Kad to začu car-cesare,
priko gore, priko vode,
prid Kajine slavne dvore:

- Oj kraljice gospojice,
mi smo čuli i začuli,
da u tebe malo dite,
malo dite Katarina.
Bi l' je meni mogla dati?
I za moju ljubbu biti?
Ne će ništa ni raditi,
na prozoru uvik stati,
bile ruke umivati,
ko god bude prolaziti,
njojzi će se pokloniti.

Njoj govori njena majka:
- 'Oćeš, Kajo, 'oćeš, dušo?

- Ne ću, majko, ne ću, dušo!
Isus me je rukovao,

zlatan prsten ukova,
na raskršću puta da,
po anđelu svom posla,
da ga nemam ostaviti,
ni u grije postaviti.

Al govori car-cesare:
- Voliš moja ljuba biti
il tamnu oslužiti?

Volim tamnu oslužiti,
nego tvoja ljuba biti!

Ali govori car-cesare:
- Ajte sluge i delije,
na vam ključe od tamnice,
koja j' tama najtamnija,
tute Kaju zatvorite.

Iđu sluge i delije,
nose ključe od tamnice
koja j' tama najtamnija
tute Kaju zatvoriše.

Navrši se devet godina.
Al govori car-cesare:
- Ajte, sluge i delije,
na vam ključe od tamnice,
Kaj' ne kosti razbacajte,
nek se sunca nasunčaju
i miseca nagledaju.

Kada tamu otvoriše,
Sja tamnica ki Danica,

Sidi Kaja ki kraljica,
anđeli joj sviću svitle,
dragi Isus misu piva.

Vratiše se sluge i delije,
pa kazuju car-cesaru.

- Ajte, sluge i delije,
oštra kola namaknite,
oštra mača naperite,
pa je živu raznesite.

Oštra kola namaknuše,
oštra mača naperiše,
pa je živu raznesoš.

Kud Kajina krvca pada,
tuda Isus posvećuje.
Kud Kajino tilo pada,
tuda Isus križe stavlja,
po sve vike' vikom, amen.

Manda Bare, Josipova, Suknovci

Kad je prošlo devet godina

Osta Kata sirotica
kano tica golubica,
Isusova zaručnica.

Isus je rukova,
zlatni prsten ukova,
na raskršću puta da,
po anđelu svom posla,
da je ne će ostaviti,
ni u grijahu postaviti.

Kad to čuje car-cesare,
a on posla sluge svoje,
da Katine vide dvore.

Kad su Kati dolazili,
Kate nisu nalazili,
nek Katinu našli majku,
pa su majci govorili:
- Oj carice, gospojice,
Nas je posla car-cesare,
'oćeš li mu ćerku dati?
Ne će ništa ni raditi,
na balkunim vazda stati;
ko god bude prolaziti,
svak će joj se poklanjati
i u ruke cjelivati.

Kad u veče dođe Kata,
majka joj je govorila:
- Kate moja, dušo moja,
tebe prosi car-cesare.

Ne ćeš ništa ni raditi,
na balkunim vazda stati;
ko god bude prolaziti,
svak će ti se poklanjati
i u ruke cjelivati.

Kata s' majci ne ispriči,
neg joj reče ove riči:
- Ja se ne ću udavati,
ni za grije poznavati.
Mene Isus rukovao,
Zlatni prsten ukova,
na raskršću puta da,
po anđelu svom posla,
da me ne će ostaviti,
ni u grijū postaviti.

Kad to začu car-cesare,
svojim slugam zapovidi:
- Čujte mene, sluge moje,
na vam ključe od tamnice,
pa zatvor'te Katu u tamnicu,
nek tamnuje devet godina.

Kad je prošlo devet godina,
a car veli slugam svojim:
- Na vam ključe od tamnice,
pa tamnicu otvorite,
Kate kosti izbacite,
da se sunca nagledaju,
a miseca rasjaju.

Kad tamnicu otvoriše,
u njoj Kata ki Danica,

u rukama knjigu drži,
a iz knjige Boga moli;
anđeli joj svitlom svitle,
a Isus joj misu reče.
Kata Isusu govoraše:
- O Isuse, željo moja,
znaš da si mi govorio,
da me ne ćeš ostaviti,
ni u grijū postaviti.

Isus Kati odgovara:
- Muči, muči, Kate bona,
ako bude tilu išta,
ne će biti duši ništa.
Duša će ti (u) moje krilo,
anđeli će skupit tilo.

Di kap krvi Kate pade,
anđeli je pokupiše,
u kitice skitijaše,
na nebesa odnesošē.

Božje puške pucaše
i ubiše car-cesara
i njegove virne sluge, amen.

*Marija Gojčeta, ud. Mate, Čitluk
balkon (tal.) = prozor*

Sv. Klara

Sveta Klaro, moli za nas

Sveta Klaro, moli za nas,
iz nebesa pomozi nas,
da se kadgod mi vidimo,
da se s tobom veselimo.

Svr' svetinje svete Klare
daj nam, Bože, vične dare,
u milosti da živimo,
a pokori da umremo.

Daj nam, Bože, što želimo,
da s' u raju veselimo, amen.

*Maša Gojčeta, Čitluk
Božić 1935.
Šetka, Č 163, str. 262.*

Sv. Frano

O nevoljo na sve strane

O nevoljo na sve strane,
nek se duše sve sa'rane
u molitvi svetog Frane.

Sveti Frane, molimo te,
molimo te, moli za nas,
u nevolji pomози nas,
i na času smrti naše,
na čas one gorke čaše.
U pokori da umremo,
na nebesa da dođemo,
da te onde svi vidimo
i s tobom se veselimo.

Sinu Boži, budi faljen
i s Marijom Majkom, amen.

Manda Bilušić, Ljubotić

V.
Molitve u Svetom trodnevlju

Molitve na Veliki četvrtak

Oj, dušice grišna

Oj, dušice grišna,
bud' u viri kripna.
Kada pođemo,
s ovog svitka na oni,
poći ćemo dugim putim,
tisnim klancim.
Srist će nas duv nemili,
duv nečisti.
Pitat će nas:
- Je si l' moja il' Božija?
- Nisam tvoja, neg' Božija,
jer ja jesam govorila
na blag danak,
na Veliki četvrtak:
sto Jezusa,
sto križića,
sto amena,
sto ovi' Božji molitvica:
Jezus - Isus i Marija.

Manda Đak, pok. Pale, Čitluk

Bud' u viri kripna

Oj, dušice grišna,
bud' u viri kripna.
Kada pođeš s ovog svitka,
Ići ti ćeš dugim putim,
tisnim klancim.
Trevit će te tri duva nemila,
tri duva nečista.
Pitat će te:

- Oj, dušice grišna,
il' si naša il' Božija?

- Nisam vaša, ma Božija,
jer sam rekla na blagđanak,
na Veliki četvrtak:
sto križića,
sto amena,
sto Jezusa,
sto se puta prikrstila.

Isus i Marija, amen.

Marija Bračić, pok. Josipa, Puljani

Jesi l' moja il' Božija?

Oj, dušice grišna,
bud' u viri kripna.
Umrit 'oćeš, poći 'oćeš
dugim putim, tisnim klancim.
Sritat će te duv nečisti,
pitat će te duv nečisti:
- Jesi l' moja il' Božija?

- Nisam tvoja, neg' Božija.
Ja sam rekla na blag danak,
na Veliki četvrtak:
sto amena,
sto Jezusa,
sto se puta prikrstila,

Jezus - Isus i Marija, amen.

Pera Gojčeta, Čitluk

Nisam tvoja, neg' Božija!

Oj dušice kripka,
Bud' u viri čista,
Čuvaj kripka zakona!

Počemo, umrićemo,
trevit će nas duv nemili,
pitat će nas duv nemili:
- Al' si moj, al Božji?
- Nisam tvoja, neg' Božija!
Jer ja jesam post postila,
i Bogu se ja molila,
i molitve govorila:
sto Jezusa,
sto amena,
Jezus Isus i Marija
u pomoći nami bija, amen.

*Stana Validžić, Čitluk
Božić 1935.
Šetka, Č 170, str. 266.*

Sto Jezusa, sto amena

Oj, dušice kripka!
Bud' u viri čista,
čuvaj kripka zakona!

Počemo, umrićemo,
trevit će nas duv nemili,
pitat će nas duv nemili:

- Al si moja, al Božija?
- Nisam tvoja, neg' Božija!
Jer ja jesam post postila,
i Bogu se ja molila,
i molitve govorila:
sto Jezusa, sto amena,
Jezus Isus i Marija
U pomoć nami bija, amen.

*Stana Validžić, Čitluk
Božić 1935.
Šetka, Č 170, str. 266.*

Kada budeš putovati

Oj, dušice vična,
bud' u viri kripna!
Kada budeš putovati
dugim putim,
tisnim klancim,
trevit će te duv nemili,
pitat će te duv nemili:
- Al' si moja, al' Božija?
- Nisam tvoja neg' Božija!
Kad sam bila na blagdanak,
na Veliki četvrtak,
govorila sam sto amena,
sto križića,
sto Jezusa,
sto se puta prikrstila.
Jezus - Isus i Marija, amen.

*Bila Validžić, Čitluk
Božić 1935.
Šetka, Č 167, str. 264.-265.*

Molitve na Veliki petak

Božji pivci zapivaše

Božji pivci zapivaše,
kroz goricu vapijaše,
Božju Majku dozivaše:
- Ustan' gori, Božja Majko,
tu Džudije protekoše,
vruće čavle pronesoše,
tvoga Sinka provedoše,
pod nokte mu udaraše.
Kuda krvca kapijaše,
tud ružice pronicaše.
Anđel s neba salazaše
i tu ružu berijaše,
i tu krvcu kupijaše,
u kitice kitijaše,
u vinčiče vijaše,
prid Boga je odnesoše.

Bog je i sam govorio:
Ko bi ovu molitvicu izmolio
u večer ligajući
i u jutro ustajući
tri bi duše sa'ranio
- prvu očevu,
drugu materinu,
treću onog, ko govori.

Sinu Božji, budi faljen
po sve vike vikom, amen.

Manda Đak, pok. Pale, Čitluk

Isusa provedoš

Božji pivci zapivaše,
Božju Majku vapijaše:

- Ustaj gori, Božja Majko,
gle Žudije proletiše,
Isusa provedoš,
vruće čavle udariše,
crna krvca kapijaše.
Anđeli s neba sađoš,
tu krvcu pokupiše,
u krpice zavijaše,
u vinčiče je vijaše,
prid Boga je donesoše.

Sam Bože govoriše:
ko bi ovu moju molitvicu molio,
tri bi duše sa'ranio
- ponajprije svoju,
drugu očevu,
treću materinu, amen.

Jeka Jukić, Razvođe

Tute slavna krvca pade

Božji pivci zapivaše,
Božju Majku vapijaše:
- Ustaj gori, Božja Mati,
tu Džudije proletiše,
Isusa provedoše,
vruće čavle pronesoše,
pa za nokte udaraše,
tute slavna krvca pade.
Anđel s neba salićaše,
pa tu krvcu pokupiše,
u kitu je kitiše,
u kalež je mećaše,
pa je Bogu donesoše.

Sam Bog staše, govoraše:
Ko bi ovu molitvicu izmolio,
triput jutrom ustajući,
tri večerom ligajući,
Gospa bi mu na san došla
prije smrti petnajst dana,
a za navik u pomoći bila, amen.

Manda Bilušić, Ljubotić

Krvca curkom tecijaše

Božji pivci zapivaše,
Božju Majku vapijaše:
Ustaj gori, Božja Mati!

Tud Židovi proletiše,
Isusa provedoše,
krunu s glave ukradoše,
i trnovu nabijaše,
vruće čavle zadivaše,
krvca curkom tecijaše.

Tri anđela s neba saletiše,
pa tu krvcu pokupiše,
u vince je uvinuše,
prid Boga je donesoše.
Njima Bog govoraše:
Nije ovo ruža trava,
neg' mog Sinka krvca prava.

Zvonko Duvančić, Razvođe

Crna krvca tu kapaše

Božji pivci zapivaše,
Božju Majku probudiše:
Ustaj gori, Božja Mati!
Tu Židovi proletiše,
tvoga Sinka provedoše
i na križ ga razapeše,
zlatnu krunu skidivaše,
a trnovu nabijaše.
Još dosta im ne bijaše,
vruće čavle usjajiše,
pod nokte mu udaraše,
crna krvca tu kapaše,
na kamenje padijaše,
kamenje se raspadaše,
anđeli s neba doletiše,
pa tu krvcu pokupiše,
u kiticu ukitiše,
u vinčiče vindaše,
prid Boga je nosiše.

Sami Bog je govorio:
Ko bi ovu molitvicu izmolio
pri večeri ligajući
i pri jutru ustajući,
tri bi duše u raj odveo
- prvu očevu,
drugu majčinu,
treću svoju, amen.

Marija Bilandžija, Oklaj

Vruće čavle pokovaše

Božji pivci zapivaše,
Božju Majku vapijaše.

Tu Žudije proletiše
i Isusa provedoše,
vruće čavle pokovaše,
u prsi mu udaraše,
iz nji' krvca padijaše.

Tu Anđeli dolićaše,
pa tu krvcu pokupiše,
u kiticu kitiše,
u vince je viniše,
prid Boga je iznesoše.

Sam je Bog govorio:
Ko bi ovu moju molitvicu govorio
subotom ligajući,
nediljom ustajući,
tri bi duše sa'ranio:
- prvu očevu,
pa majkinu,
za najviše svoju, amen.

Luca Džapo, Oklaj

Božji pivac zapiva

Božji pivac zapiva,
Božju Majku doziva:
- Oj Marijo, Božja Mati,
izadide amo doli
nešto čuti i viditi.

Kad Žudije proletiše
i Isusa provedoše,
vruće čavle udaraše,
oštro trnje nabijaše,
zlatnu krunu skidoše,
a trnovu metnuše.

Kad je krvca kapijala,
Božju Majku vapijala:
"U kitu je skitite,
prid Boga je nosite!"

Ko bi ovu molitvicu izmolio
triput večer ligajući,
triput jutrom ustajući,
tri bi duše sa'ranio
- prvu svoju,
drugu majčinu,
treću očevu.

Ana Dujić, Antina, Suknovci

Andeli je u vince je uviniše

Božji pivci zapivaše,
Božju Majku vapijaše:
- Ustan' gori, Božja Mati,
sinoć Sinka provedoš
i krvcu mu proliše,
anđeli je u vince je uviniše,
u kitu je skitiše,
prid Boga je nosiše.
A Bog rođen bijaše
pa mi vako govoriše:
Ko bi ovu molitvicu govorio,
tri bi duše sa'ranio,
očevu, majčinu,
a svoju pogotovu, amen.

*Lucija Validžić, Čitluk
Božić 1935.
Šetka, Č 66, str. 215.*

Dva anđela s neba sađoše

Božji pivci zapivaše,
Božju Majku vapijaše:
Ustaj gori, Božja Mati!
Te Džudije prođoše,
tvoga Sinka provedoše,
vruće čavle pronesoše,
pod nokte mu udaraše,
ispod nokta krv kapaše,
na stinčice padaše,
dva anđela s neba sađoše,
pa tu krvcu kupiše,
prid Boga je nosiše.

Sam Bog je govorio:
Ko bi ovu molitvicu govorio,
po tri puta ustajući
po tri puta ligajući,
tri bi duše sa' ranio:
Prvu očevu,
drugu majčinu,
treću svoju, amen.

*Bila Validžić, Čitluk
Božić 1935.
Šetka, Č 70, str. 216.-217.*

Ti se smiluj, ti nam prosti

Božji pivci zapivaše,
Božju Majku vapijaše:
Ustaj gori, Božja Mati,
Isus će Te s neba zvati.
Ti si dika svi' bolnika,
ti si majka svi' grišnika.
Ti se smiluj, ti nam prosti,
što sagrišismo od mladosti, amen.

*Matija Validžić, Čitluk
Božić 1935.
Šetka, Č 71, str. 217.*

Gospa kleči na srid grada

Gospa kleči na srid grada
čekajući Sinka draga.

- Sinko dragi, Sinko mili,
dajde Majci križ poniti,
na njem' će ti krv proliti.

- Fala tebi, moja Mati,
ne mogu ti križa dati;
iz križa će sunce sjati,
po svem svitu obasjati,
sve sirote ogrijati.

Džudije ga opaziše,
Božjeg Sina otiraše.
Na glavi mu zlatna kruna;
zlatnu krunu skidivaše,
a trnovu nabijaše.
Tute njemu rana biše,
tute krvca kapijaše,
na travicu padijaše.
Anđel s neba salaziše,
tu travicu obiraše,
u kitice kićaše,
u vinčiče vijaše,
u kaleže mećaše,
prid Boga je nosaše.

Sam je Bog govorio:
Ko bi ovu molitvicu izmolio,
tri bi duše sa'ranio
- prvu očevu,
drugu svoju,
treću majčinu
za u vike vika, amen.

Petar Dujić, Razvođe

Gospa kleči na vr' grada

Gospa kleči na vr' grada,
ona čeka Sinka draga.

- Oj, ti Sinko, moja diko,
daj ti Majci križ poniti,
za nj će Majka krv proliti.

- Ajd' otalen, moja Mati,
ne mogu ti križa dati,
iz križa će sunce sjati,
sav će svitak obasjati!

Maša Gojčeta, Čitluk

Božić 1935.

Šetka, Č 64, str. 213.-214.

Kad to Gospa začudila

Kad to Gospa začudila
mog čudestva prevelikog,
pa mi ide na vr' grada,
pa mi čeka Sina draga.
- Daj mi, Sinko, križ nositi,
za te 'oću krv proliti!
- Odlaz' meni, moja Mati,
ne mogu ti križa dati,
iz križa će sunce sjati,
po svem svitu obasjati.
Prava j' vira i istina,
koga more uzdržati,
za rajska će vrata znati,
od pakla će dalje stati, amen.

*Lucija Validžić, Čitluk
Božić 1935.
Šetka, Č 63 (dio), str. 212.-213.*

Molitve na Veliku subotu

Tri Marije gredom gredu

Tri Marije gredom gredu
kroz tu goru Maslinovu,
svaka nosi bili labud,
u labudu bile masti,
čim ć' Isusu rane mazat.

Odvaljuju bilu škrlju,
kad pod škrljom anđel sidi,
bilim platnom ogrnjen.

- Što tražite, tri Marije?
Tražite li Spasitelja?
Nije ovde, uskrsa je.
Kaž' te Petru i Jakovu
i Ivanu, milom bratu,
da će dobi na bil danak,
na bil danak, na blagdanak
svoju krvcu razdiliti,
svoju krvcu od lozice,
svoje tilo od šenice.

Tko ga bude čisto isti,
čisto isti, čisto piti,
u raju će uživati.

O Isuse, budi faljen,
po sve vike vikom, amen.

Neda Perica, ž. Mirka, Mratovo

Kad dođoše nasrid groba

Tri Marije gredom gredu
kroz tu goru Maslinovu,
svaka nosi bili labud,
u labudu svete masti,
čim ć' Isusu rane mazat.

Kad dođoše nasrid groba,
odvaljuju bilu škriľju,
kad pod škriľjom anđel sidi,
bilim platnom ogrnjen.

Anđel njima progovara:
- Ne plaš' te se, tri Marije,
jer ja znadem kog ištete,
vi ištete Božjeg groba
i u grobu Spasitelja.
Nije ovde, uskrsa je
i reka je Petru i Jakovu
da će doći na blagdanak
i da će nam rezdiliti
svoje tilo od šenice,
svoju krvcu od lozice.

Ko god bude uzgor stati,
raj ć' nebeski uživati,
a ko bude čisto isti,
spas nebeski uživati.

Jeka Jurenović, Oklaj

Šetale su tri divice

Šetale su tri divice,
tri divice, tri Marije,
kroz goricu Maslinovu.
Svaka nosi bili labud,
pod labudom bile masti,
da Isusu rane mažu.

Bilu škrljju odvaljuju,
a pod škrljjom anđel sidi:
- Ne plaš' te se, tri divice,
tri divice, tri Marije,
ja već znadem što gledate.
Vi gledate Isukrsta.
Ne ćete ga ni vi naći,
on je slavno uskrsnuo,
đavlu silu svu slomio,
grišne duše otkupio, amen.

Anđelka Vucić, Josipova, Čitluk

Mi gledamo svetog greba

Tri divice gredom grede
kroz tu goru Maslinovu,
one nose čašu masla
i gledaju svetog greba
i u grebu Spasitelja,
da mu rane namažu,
da mu bole olakšaju.

I nji' trevi sveti Pero:
- Što gledate, tri divice,
sve tri Božje službenice?

Mi gledamo svetog greba
i u njemu Spasitelja,
da mu rane namažemo,
da mu bole olakšamo.

- Vi ne ćete njega naći.
On je vama poručio,
da dođete na blagdanak,
na Veliki četvrtak,
da će onda tute biti
i na križu on umriti.

Sad, Isuse, budi faljen
i s Marijom vazda, amen.

Zdravko Dizdar, Oklaj

Nije ovde, uskrasa je

Tri Marije gredom gredu
kroz tu goru Maslinovu,
svaka nosi bili labud,
u labudu bile masti,
čim ć' Isusu rane mazat.

Odvaljuju bilu škrlju,
kad pod škrljom anđel sidi,
bilim platnom ogrnjen.

- Što tražite, tri Marije?
Tražite li Spasitelja?
Nije ovde, uskrasa je.
Kaž' te Petru i Jakovu
i Ivanu, milom bratu,
da će dobi na bil danak,
na bil danak, na blagdanak
svoju krvcu razdiliti,
svoju krvcu od lozice,
svoje tilo od šenice.

Tko ga bude čisto isti,
čisto isti, čisto piti,
u raj u će uživati.

O Isuse, budi faljen,
po sve vike vikom, amen.

Neda Perica, ž. Mirka, Mratovo

Ne plaš' te se, tri Marije

Tri Marije gredom gredu
kroz tu goru Maslinovu,
svaka nosi bili labud,
u labudu svete masti,
čim ć' Isusu rane mazat.

Kad dođoše nasrid groba,
odvaljuju bilu škriľju,
kad pod škriľjom anđel sidi,
bilim platnom ogrnjen.

Anđel njima progovara:
- Ne plaš' te se, tri Marije,
jer ja znadem kog ištete,
vi ištete Božjeg groba
i u grobu Spasitelja.
Nije ovde, uskrsa je
i reka je Petru i Jakovu
da će doći na blagdanak
i da će nam rezdiliti
svoje tilo od šenice,
svoju krvcu od lozice.

Ko god bude uzgor stati,
raj ć' nebeski uživati,
a ko bude čisto isti,
spas nebeski uživati.

Jeka Jurenović, Oklaj

VI. Molitve pred spavanje

Evo ligam u ložnicu

Evo ligam u ložnicu,
kano mrtvi u grobnicu.
Ako mene smrt u'vati
brez svidoka viđenoga,
i brez svetog Sakramenta,
i brez sviće posvećene,
primi, Bože, dušu moju
rad' velike milosti svoje,
da dostojno bude
s tobom pribivala.

Evo zovem Boga moga,
da pošalje k meni
anđela svoga.
Ako živa osvanem,
Boga falim i slavim;
ako priminem,
Bogu jedinom
dušu pridajem.

Oče vični,
prikazivan ti krv,
muku, bol i smrt
Isusa Krista,
blažene Divice Marije
i svetoga Josipa
za oproštenje moji' grija,
za oslobođenje duša u čistilištu
i za obraćenje grišnika, amen.

Kata Tošić, ud. Jure, Razvođe

Ligajući

O moj Isuse,
evo ligam u posteljicu
ka' u grobnicu.
Ako priminem,
Bogu dušu pridajem.
Ako osvanem,
Boga slavim i falim.

Zdravko Dizdar, Oklaj

S križem se križam

S križem se križam,
s križem ligam,
s križem spavam.

Križ mi stoji u vr' glave,
Gospa Majka s desne strane,
svi anđeli oko mene,
sve 'udobe biž' t' od mene,
kako ste bižali
od porođenja Isusova,
'nako biž' te od mene
i od moje duše.

Gospe moja,
ja sam tvoja,
pridajem s(e) u ruke tvoje,
sa mnom vladaj i upravljaj
do moje smrti, amen.

Jeka Jukić, Razvođe

Križem se križam

Križem se križam,
pod križ ligam,
križ me čuva
od mraka d' osvitka,
Bog i Gospa do vika.

Sveti Vide, vidi mene,
Sveti Dujme, obraduj me,
vi, anđeli, čuvajte me,
da mi duša ne pogine,
da mi tilo ne propane.

Zdravko Dizdar, Oklaj

Križem se križam u vr' glave

Križem se križam u vr' glave,
Gospa mi je s desne strane.
Svi anđeli oko mene,
'ude stvari, biž't' od mene!

Sveti Vide, vidi mene,
Gospa moja, krili mene.
Svi anđeli oko mene,
sve 'udobe, biž't' od mene,
kakono ste bižali
od porođenja Isusova,
'nako biž'te od mene
i od moje duše.

Gospa moja, ja sam tvoja,
pridajem s' u ruke tvoje,
sa mnom vladaj i upravljaj
sve do smrti moje, amen.

Kaja Lacić, Razvođe

Pod križ ligam

Križem se križam,
pod križ ligam.
Križ mi u vr' glave,
Gospa s desne strane,
svi anđeli oko mene,
'ude stvari, biž't' od mene,
da mi tilo upočine,
da mi duša ne pogine.

Od večē d' osvitka,
Bog i Gospa do vika
bili meni u pomoći
i u danu i u noći, amen.

Napok.: Moli se iza pozdravljenja ujutro i uveče.

Marija Bračić, pok. Josipa, Puljane

Draga Gospe, krili me

Križem se križam,
pod križ ligam.
Križ mi je vr' glave,
Gospa s desne strane.
S večera, osvita
Bog i Gospa do vika.

Sveti Vide, vidi me,
draga Gospe, krili me.
Svi anđeli, oko mene,
'ude stvari, biž't' od mene.

S večera, osvita,
Bog i Gospa do vika, amen.

Kaja Gojčeta, ž. Ivanova, Čitluk

Svi anđeli oko mene

Križem se križam,
pod križ ligam,
križ u vr' glave,
Gospa s desne strane,
svi anđeli oko mene,
'ude stvari bižt' od mene! Amen.

Jezus, Isus i Marijam,
sveti Josip na pomoć. (3 puta!)
Amen.

*Ilija Džapo, Oklaj
Božić 1935.
Šetka, Č 76 (dio), str. 219.*

Čuvajte me i za ovu noć

Križem se križam,
pod križ ligam,
križ u vr' glave,
Gospa s desne strane.

Anđeli moji čuvari,
koji me branite i čuvate ovi dan,
čuvajte me i za ovu noć,
čuvajte me na čas smrti moje.

Kad se bude duša s tilom dilit',
dopusti joj, Bože mili,
da se lako s njim odili, amen.

*Matija Validžić, Čitluk
Božić 1935.
Šetka, Č 68, str. 217.*

Ajmo spati, Boga zvati

Ajmo spati, Boga zvati,
a Mariju milovati,
Marija je Božja Mati.

Bog se diže na nebesa,
nebesa se otvoriše,
anđeli se pokloniše,
'ude stvari pobigoše,
daleko se zamakoše,
u more se utopiše.

Na moru je brod,
nas će pomoć Bog;
na moru je galija,
nas će pomoć Isus i Marija;
na moru je škrinjica,
nas će pomoć Marija Divica, amen.

Kata Tošić, ud. Jure, Razvođe

Lego spati, Boga zvati

Lego spati, Boga zvati,
Bog će meni dobro dati
i njegova Diva Mati,
s anđelićim pribivati.

Bog se diže na nebesa,
nebesa se otvoriše,
anđeli se pokloniše.

Osta Diva okrunjena,
puna Duva napunjena.

Je l' daleko putovati,
dino Gospa Sinka rodi?
Svi kršćani poletiše.

Kako njemu ime biše?
Njemu ime Isus biše.
Svemu svitu na veselje,
mrtvim dušam na spasenje.

Spasi, Bože, duše naše
radi slave svete vaše,
na umrli dan
i u bili raj, amen.

Jeka Jukić, Razvođe

Bog će nama dobro dati

Lego spati, Boga zvati
i Mariju milovati.

Bog će nama dobro dati
i njegova slavna Mati.

Bog se diže na nebesa,
nebesa se otvoriše,
anđeli se pokloniše,
a zločinci pobigoše u pakao, amen.

Petar Gojčeta, Čitluk

Spasi, Bože, duše naše

Lego spati, Boga zvati,
i Mariju milovati,
Marija je Božja Mati.

Bog se diže na nebesa,
nebesa se otvoriše,
anđeli se pokloniše
'ude stvari odbigoše.

Od anđela arkanděla
osta Gospa okrunjena
i Divicom potvrđena.

Rodit će nam Diva sina.
Kako će mu ime biti?
Ime će mu Isus biti.
Svemu svitu na veselje,
našim dušam' na spasenje.

Spasi, Bože, duše naše
posve vike vikom, amen.

Marija Duvančić, Razvođe

Ajmo spati, Boga zvati

Ajmo spati, Boga zvati
Bog će nama dobro dati
i njegova slavna Mati.

Bog se diže na nebesa,
nebesa se otvoriše,
anđeli se pokloniše,
‘ude stvari pobigoše,
u paka se zatvoriše...

Svi anđeli oko mene,
‘ude stvari, biž’t’ od mene!

Marija Pandža, Antina, Suknovci

Pođo spati, Boga zvati

Pođo spati, Boga zvati
i Mariju milovati.

Marija je Božja Mati,
koja j' Sinka porodila
i na križ ga položila,
svemu svitu na veselje,
našim dušam' na spasenje.

Spasi, Bože, duše naše
u nebesko carstvo vaše,
di anđeli pribivaše,
slavu Božju uživaše, amen.

Zdravko Dizdar, Oklaj

Lipa Gospa uzvišena

Lego spati, Boga zvati,
Bog će nama dobro dati,

Bog se diže na nebesa,
nebesa se otvoriše,
anđeli se pokloniše,
‘ude stvari pobigoše,
po gori se prolomiše,
po vodi se potopiše,
nami Božju slobod daše.

Sveta, slavna nediljice
brani nas od pute putene
i od krvce crvene

Lipa Gospa uzvišena,
najlipša je od svi' žena;
lipa Gospa progovara:
- Ko bi ovu molitvicu izmolio
pri večeri ligajući
i pri jutru ustajući,
ne b' se boja duva nemiloga,
druga nevirnoga,
jame bezdane,
ni sotone paklene.

Oslobodi nas, Gospe, od zla, amen!

Marija Bilandžija, Oklaj

'Ude stvari biž't' od mene!

Lego' spati, Boga zvati.
Bog se diže na nebesa,
nebesa se rastvoriše,
anđeli se pokloniše,
'ude stvari pobigoše,
po goram' se polomiše,
po vodam' se potopiše.

Osta Diva okrunjena,
puna duva napunjena.
Tu je Sinka porodila.
Kako će mu ime biti?
Ime će mu Isus biti!
Svemu svitu na veselje,
mrtvim dušam na spasenje.

Spasi, Bože, duše naše
ka' i sveto tilo vaše.

Križem se križam,
pod križ ligam,
križ je meni u vr' glave,
draga Gospa s desne strane.

S večera osvita,
Bog i Gospa do vika.
Sveti Vide, vidi me.
Svi anđeli oko mene,
'ude stvari biž't' od mene!

*Kaja Gojčeta, Čitluk
Božić, 1935.
Šetka, Č 60, str. 211.*

Križem ligam i ustajem

Lego' spati, Boga zvati,
Mar'ja biše Božja Mati,
Marija se smilovati,
u Isusa zaprositi,
Isus nami otprositi.

Nediljice lipotice,
lipo ti si okrunjena,
Božjim duhom napunjena.

Križem ligam i ustajem,
križ me čuva do ponoći,
a Marija od ponoći
i svi sveti do svita,
Bog i Gospa dovika, amen.

*Nediljka Gojčeta, Čitluk
Božić 1935.,
Šetka, Č 62, str. 212.*

Lego' spati, Boga zvati

Lego' spati, Boga zvati
i Mariju milovati,
Marija je Božja Mati.

Bog se diže na nebesa,
nebesa se otvoriše,
'ude stvari pobigoše,
po goram' se polomiše,
po vodam' se potopiše,
od anđela Gabrijela,
od našega Spasitelj'.

Spasi, Bože, dušu moju,
u privičnu slavu Tvoju, amen.

*Bićo Validžić, Čitluk
Božić 1935.
Šetra, Č 72, str. 217.*

Pođo' spati, Boga zvati

Pođo' spati, Boga zvati
i Mariju milovati.
Marija je Božja Mati,
koja j' Sina porodila,
na krilo ga položila,
svemu svitu na veselje,
naše duše na spasenje.
Spasi, Bože, duše naše
gdje nam gori tilo vaše
di anđeli pribivaše,
slavu Božju uživaše, amen.

*Ilija Džapo, Oklaj
Božić 1935.
Šetka, Č 76 (dio), str. 219.*

Svi molimo Spasitelja

Svi molimo Spasitelja,
da nam bude križ postelja,
da nam prosti ona dila,
koja j' duša učinila.

Ne'arni se čovik brine,
da podigne svoje sine.
On zamiče niz pučine,
pa zametne trgovine;
skupo proda i dobiva,
sve on zlati i uživa.

Al od smrti i ne misli,
kad ga ništa ne osvisti.
Al od smrti uteć ne će,
jer je tako admireno
i od Boga određeno.

Svi mi jesmo jednog roda,
Adamova tužna ploda.

Ne valja nam plandovati,
nit se valja primišljati,
nit govorit: kud će dila,
što je duša učinila.

Pera Gojčeta, Čitluk

Evo ligam

Evo ligam,
ne znam 'oću l' ustat.
Zovem Boga za oca,
zovem Gospu za majku,
svetu Katu za sestricu,
svetu Mandu za službenicu,
svetog Domina za brata.

Bog i Gospa dovika, amen.

*Maša Gojčeta, Čitluk
Božić 1935.
Šetka, Č 75, str. 219.*

Gospe moja

Gospe moja!
Evo ligam u postelju moju
ka' i u grob moj.
Ak' osvanem, falu Ti uzdajem,
ako ne osvanem, dušu ti pridajem.

Svitlica svitli.
Gospa u vr' glave,
Isus s desne strane, amen.

*Stana Validžić, Čitluk
Božić 1935.
Šetka, Č 74, str. 218.*

VII. Prenja

Grišnik leži na postelji

Grišnik leži na postelji,
ter mu bole zadadošte,
ter mu majku pomanjkaste.
Ništa njemu ne ostade,
neg' njegova jadna dila,
i ta dila da su prava bila.

Kad se duša s tilom dili,
njoj odpusti, Bože, mili!

Duša j' tilu govorila:
- Ajme tilo, jedno bilo,
nisi 'tilo posta postit,
nit si 'tilo Boga molit,
nit si 'tilo crkvi 'odit...
Ništa 'tilo neg' ist' i pit',
na nozdrve mirisati...
I ta usta kozji zjašte
vi za Boga i ne znašte,
već idošte, mramorašte,
mrtvim kosti protresašte.

Jadni Juda, jadni Juda,
otud iđu smrtnu vrata;
smrsnut će nam oko vrata...
Bila danka niodkuda,
mrak i magla odsvakuda.

*Maša Gojčeta, Čitluk
Božić 1935.
Šetka, Č 64 (dio), str. 213.-214.*

Ne čini se, čovče, veći

Ne čini se, čovče, veći,
u crnu ćeš zemlju leći,
iz tebe će crvi teći.
Temelji ti pomanjkaše,
'ude stvari pobigoše,
ter mu niko ne ostade,
neg njegova jedna dila.
Ajme, dila, jedna bila,
vi za Boga ne znadošte,
vi u crkvu ne odošte,
neg' odašte, mramorašte,
mrtve kosti protresajuć.

*Lucija Validžić, Čitluk
Božić 1935.
Šetka, Č 63 (dio), str. 212.-213.*

O čoviče, tužan brate

O čoviče, tužan brate,
da ti znađeš ka ne znadeš,
kakva tebe bida čeka,
crna peča strahovita,
duga dana stanovita.

Duša tilu govorila:
- Oj ti, tilo, jadno bilo,
kad si skoro sa mnom bilo,
nit si Boga ti molilo,
nit si posta ti postilo,
nit s' u crkvu ti 'odilo,
nego dobro 'ilo, pilo,
i ruvom se uznosilo,
zato si se izgubilo, amen.

Jeka Jurenović, Oklaj

Oj čoviče, jadni brate

Oj čoviče, jadni brate,
što se činiš odveć veći?
Svi ćemo mi k zemlji leći,
po nami će crvi teći.

Kad se duša s tilom dili,
otпусти joj, Bože mili.

Duša j' tilu govorila:
- Ajme tilo, blato gnjilo,
kad si sa mnom zaj'no bilo,
nit si posta ti postilo,
nit si Boga ti molilo;
'tilo s' isti, 'tilo s' piti,
na nozdrve mirlisati,
mrtve kosti protresati...

Luca Džapo, Oklaj

A ja plačem plačna dila

A ja plačem plačna dila
na skončanje svoga tila,
da mi bude moći biti
mom Isusu ugoditi.
A ja molim Spasitelja,
da mi bude križ postelja.

Ne valja nam ni spavati,
nit se valja primišljati,
već govorit plačna dila,
koja jesu Bogu mila.

Kad se jadni čovik stavi,
za bogatstvo sve ostavi,
pa on ode niz pučine,
pa zametne trgovine.
Skupo plaća i prodaje,
a o smrti on ne misli
kao da je izvan svisti.
A on misli da od smrti uteć 'oće,
al od smrti uteć ne će.
Smrt nas čeka iza vrata,
pa se stiska oko vrata.

Zvono će nam zazvoniti,
svak će k nama dolaziti,
svak će plakat i žaliti,
al mu ne će pomoć biti;
gušterice sise sati, (sisati)
zmija oči ispijati;
mladi ljudi - suve kosti.
Da nam Isus grije prosti
za u vike vikom, amen.

Petar Dujić, Razvođe

Sveti Pere u raj grede

Sveti Pere u raj grede,
za njim majka tekom teče.

- Dočekaj me, sine Pere,
ja ću s tobom u raj poći.

- Ne vele ti, moja mati,
nisi raja ti dostojna,
već si pakla ti pristojna.
Kad si brašno zajimala,
lugom si ga dosipala.

Sveti Pere u raj grede
za njim seka tekom teče.

- Dočekaj me, brate Pere,
ja ću s tobom u raj poći.

- Ne vele ti, moja seko,
nisi raja ti dostojna,
već si pakla ti pristojna.
Kad si i ti vezak vezla,
konca ti je pritalo;
ti si grišna govorila,
da ti nije doticalo.

Sveti Pere u raj grede,
za njim bratac tekom teče.

- Dočekaj me, brate Pere,
ja ću s tobom u raj poći.

- Ajde brate, ajde Ante,
nisi pakla ti dostojan,
već si raja ti pristojan.

Ti si gola zaodio,
a bosa si ti obuo,
i gladna si na'ranio,
a žedna si napojio.

Smilova se sveti Pere:

- Daj m' , Isuse, tanku dlaku,
da izbavim milu majku.

Prekide se tanka dlaka,
pade majka u vr' pakla.

- Daj m' , Isuse, drugu dlaku,
da izvadim milu majku.

Prekide se tanka dlaka,
pade majka u srid pakla.

-Daj m' , Isuse, treću dlaku,
da izbavim milu majku.

Prekide se treća dlaka,
pade majka za'vik u paka'.

Marica Perica, ž. Josipova, Mratovo

Otrže se tanka dlaka

Sveti Pero u raj grede,
za njim mama trkom trče,
trkom trče, vikom viče:
- Dočekaj me, sinko Pero,
ja ću s tobom u raj poći.
Nis' dostojna u raj poći.
Ti si zajam zajimala,
na krivo ga povraćala.
Otrže se tanka dlaka,
pade majka u sri' pakla.

Sveti Pero u raj grede,
za njim ćako trkom trče,
trkom trče, vikom viče:
- Dočekaj me, sinko Pero,
ja ću s tobom u raj poći
i u raj u pribivati,
slavu Božju uživati.
- Aj' otale, ćako dragi,
nis' dostojan u raj poč,
ni u raj u pribivati.
Jer ti jesi volar bio,
tuđu zemlju odorava,
svoju nisi doorava.
Otrže se opet dlaka,
pade ćako u sri' pakla.

Sveti Pero u raj grede,
za njim seka trkom trče,
trkom trče, vikom viče:
- Dočekaj me, brate Pero,
ja ću s tobom u raj poći.

- Aj' otale, seko moja,
nis' dostojna u raj poći.
Tuđi vezak ti si vezla,
konca ti je ostajalo,
a ti jesi govorila,
da ti nije doticalo.
Otrže se opet dlaka,
pade seka u sri' pakla.

Opet Pero u raj grede,
za njim braco trkom trče,
trkom trče, vikom viče:
- Dočekaj me, brate Pero,
ja ću s tobom u raj poći.
- Ti s' dostojan u raj poći,
jer si gladna na'ranio,
a žedna si napojio.

Kata Lacić, Razvođe

Zato ne mo'š u raj gresti

Sveti Pere u raj grede,
za njim majka tekom tekla:

- Stan' dočekaj, sine Petre,
zaj'no ćemo u raj gresti
i u raju pribivati,
Božju slavu uživati.

- Od' otalen, moja mati,
nisi raja ti dostojna,
neg' si pakla ti pristojna.
Kad si zajam zaimala,
potpuno ga nis' vraćala
zato ne mo'š u raj gresti,
ni u raju pribivati,
Božju slavu uživati.

Za njim otac tekom teče:

- Stan' dočekaj sine Petre,
zaj'no ćemo u raj gresti
i u raju pribivati,
Božju slavu uživati.

- Od' otalen mili otac,
nisi raja ti dostojan,
nego pakla ti pristojan.
Kad si svoju njivu ora,
tuđi mrgilj priorava,
zato ne mo'š u raj gresti,
ni u raju pribivati,
Božju slavu uživati.

Za njim seka tekom tekla:

- Stan' dočekaj, brate Petre,
zaj'no ćemo u raj gresti

i u raju pribivati,
Božju slavu uživati.
- Ne mo'š, seko, u raj gresti,
ni u raju pribivati,
Božju slavu uživati,
jer si tuđi vezak vezla,
vaik jesi govorila,
da ti nije doticalo,
a u igli priticalo.
Zato ne mo'š u raj gresti,
ni u raju pribivati,
Božju slavu uživati.

Za njim bratac tekom teče:
- Stan' dočekaj, brate Petre,
zaj'no ćemo u raj gresti
i u raju pribivati,
Božju slavu uživati.
- Ajde, ajde, brate Ivo,
Ti si gladna na'ranio,
a žedna si napojio,
a gola si zaodio.
Zato možeš u raj poći
i u raju pribivati,
Božju slavu uživati,
po sve vike vikom, amen.

*Maša Gojčeta, Čitluk
Božić 1935.
Šetka, č 100, str. 231.*

Tri duše grišne bile

Sveti Pero crkvu gradi
ni na nebu, ni na zemlji,
u ariji pod oblacim.

Kad je crkvu sagradio,
u njoj Isus misu reče,
anđeli je otpivaše.

Tute slavna Gospa staše,
na o'tar se naslanjaše.
Kad se misa dovršiše,
Gospa Sinu govoriše:
- O Isuse, diko moja,
kakva biše misa tvoja
u Petrovoj novoj crkvi?

- Lipša, Majko, nego ikad!
Otkad posta Bog i zemlja,
nije lipša misa bila,
što je, evo, Majko, danas
u Petrovoj novoj crkvi.
Sam' da nisu do tri duše,
do tri duše grišne bile,
dragom Bogu sagrišile.

Prva duša, moja Mati,
lipi zajam zajimala,
al ga krivo odvracala.
I to bi joj svit prostio,
al ne more Bog da prosti.

Druga duša, moja Mati,
s kumom se je zavadila
i grčki ga opsovala.

I to bi joj kum prostio,
al ne more Bog da prosti.

Treća duša, moja Mati,
s narodom je uživala,
od naroda s' podilila.
Njoj bi narod i prostio,
al ne more Bog da prosti.

Gospa kliče na kolina
prid Isusa Gospodina.
- Prosti Sinko, prosti diko,
za Marije slavno mluko!

Isus joj se ne ispriči,
već joj reče ove riči:
- Sjaj, danico, sjajna zvizdo,
a ti, Gospe, kralj' anđelski,
kako ću im sudac biti,
kad s' ne znadu ni krstiti,
a znadu se Bogom kleti.

Koji budu prav(i) kršćani,
dat ću njima vični rajak,
slavu Božju pribivat će,
s Bogom dragim uživat će.

Koj ne budu prav' kršćani,
dat ću njima iskru ognja,
nit će moći izgoriti,
nit će moći odoliti,
dok j' u moru kamen pisak
i u gori zelen listak
za u vike vikom, amen.

Manda Bilušić, Ljubotić

A ja plačem plačno milo

A ja plačem plačno milo
na skončanje moga tila.
'Oće li mi moći biti,
mome Bogu ugoditi,
da mi bude križ postelja,
da ja molim Spasitelja;
da mi prosti tamna dila,
što je duša počinila?

Ne brine se čovik ništa,
neg' sinove da podigne.
On zamiče niz pučine,
pa zameće trgovine.
Skupo plaća i prodaje,
a o duši i ne haje.

Kad izađe iz nesvisti,
eto smrti iza vrata,
stisnut će nas oko vrata.
Zvona će nam prozvoniti,
ne ćemo se moći više
niti Bogu pomoliti.

Živi ljudi, suve kosti,
Bože mili, te žalosti, amen.

Marica Perić, Lukar

Sveto slavno podne zvoni

Sveto slavno podne zvoni,
Marija se Sinku moli:
- Prosti, Sinko, svemu puku
za prislavnu tvoju muku.

Kako ću im oprostiti,
kad su gori neg' Džudije:
Džudije su jednog dana,
a grišnici svakog danku.

Sve su duše u raj pošle,
samo nisu do tri došle.
- Prosti, Sinko, i tim trima,
neka idu u raj s njima.

- Kako ću im je prostiti?
Kad su 'ile, kad su pile,
nisu Bogu zafalile.
Dat ću njima jedan grumen,
neka idu u dnu mora;
dat ću njima jedan plamen,
neka gore uvik, amen.

Anđelka Vucić, Josipova, Čitluk

S narodom je zlo živila

Sveti Pere crkvu gradi,
ni na nebu, ni na zemlji,
u ariji pod oblacim,
pod oblacim na razmacim.
U njoj Isus misu reče,
anđeli je otpivaše.
Uza nj draga Gospa staše,
na o'tar se naslanjaše.
Ništa Gospa ne govori,
već tejano Boga moli;
kad je Boga izmolila,
Isusu je govorila:

- O Isuse, diko moja,
otkad posta nebo, zemlja,
nije s' vaka misa rekla
ko u Petra novoj crkvi.

A on Majci odgovara:
- Još bi s' , Majko, lipša rekla,
da ne biše do tri duše,
koje s' Bogu sagrišile.

- Koje s' , Sinko, duše grišne?
- Vako ću ti ja kazati:
Prva j' duša sagrišila,
s kumom se je zavadila,
prostački ga j' opsovala;
i kum bi joj oprostio,
al' Bog ne će da joj prosti.

Druga j' duša sagrišila,
dobar zajam zajimala,
a krivo je povraćala;
narod bi joj oprostio,
al Bog ne će da joj prosti.
Treća j' duša sagrišila,
s narodom je zlo živila,
od naroda pobignula
u starosti, u pakosti.
Kad joj Isus to izreče,
odma prid njeg Gospa kleče:
- Prosti, Sinko, prosti, diko,
za Marije majke mliko;
prosti, Sinko, svemu puku
za Marije majke muku, amen.

Marija Bilandžić, Oklaj

S pukom se je zavađala

Sveti Pere crkvu gradi
ni na nebu ni na zemlji,
pod oblacim na ograncim.

Gdje je Isus misu reko,
tute Gospa kraj o'tara
svome Sinu progovara:
- Sine dragi i pridragi,
otkad posta nebo, zemlja,
nikad s' nije lipša misa rekla,
što u Petra novoj crkvi.

Isus majci progovara
o milosti Božjeg dara:
- Majko draga i pridraga,
i lipša bi misa bila,
da tri duše nisu sagrišile.

- Kako, Sine, grišne biše,
kad te tako uvridiše?

- Jedna kumom kumovala,
kumom se je zavađala;
kum bi njojzi oprostio,
al Bog ne će da joj prosti.
Druga j' zajam zajimala,
krivo ga je povraćala.
Treća j' pukom pukovala,
s pukom se je zavađala;
puk bi njojzi oprostio,
al Bog ne će da joj prosti.

Kleče Gospa na kolina
prid Isusa Gospodina:
- Prosti, Sinko, moja diko,
za Marije majke mliko.
Prosti, Sine, prosti puku,
za Marije majke muku, amen.

Reza Francoti, Puljane

Grišna duša divojku skudila

Sveti Petar crkvu gradi
ni na nebu ni na zemlji,
pod oblacim na ograncim.

Mandalina o'tar stere,
Veronika sviće žeže,
sveta Klara odgovara.

U njoj Isus misu reče.
Isus Majci govoraše:
- Oj, Marijo, Mati moja,
je l' obična misa moja?

- Jest mi vična i obična.
Otkad Bog je svit stvorio,
'vake mise nije bilo.

Sve su duše pristupile,
samo do tri nisu mogle.
Prva j' duša grišna bila,
s komšijam se je mrzila.
Druga je duša grišna bila,
nije zajma povraćala.
Treće je duša grišna bila,
divojku je sakudila, amen.

Marija Gojčeta, ud. Mate, Čitluk

Dušice same sebe oborile

Sveti Pere crkvu gradi
ni na nebu ni na zemlji,
na ograncim pod oblacim.
Tute Isus misu reče;
anđeli mu otpivaše.
Tute Gospa blizu staše,
na o'tar se naslanjaše,
svome Sinku govoraše:

- A, moj Sine, slavno ime,
nije s' lipša misa rekla,
što u Pere novoj crkvi.

- I lipša bi, Majko bila,
da ne budu tri dušice,
tri dušice grišne bile,
dragoga Boga uvridile.

Kada Bog to s neba vidi,
da te duše slabo slide,
tim dušicam' govoraše:

- Vi dušice niste naše,
same sebe oborište
za u vike vika, amen.

Petar Dujić, Razvođe

Nediljice plemenita

Nediljice plemenita,
oj ružice znamenita,
o'klen teku žive vode,
pusti nama slavne zrake
od milosti Majke take.

Kada sunce gor' izađe,
tad sužanjstvo svako prođe.

Kad čovika u grob stave,
nitko sa njim ne ostaje,
neg njegova dobra dila,
koja s' Bogu prava bila.

Oj čoviče, oj grišniče,
ne čudi se, ajde leći.
Svi ćemo mi k zemlji leći,
pod nama će crvi teći,
zemlja kosti rastvarati,
duša tilo po' arati.

Moje tilo grišno s' bilo,
nit si tilo posta postit,
nit si tilo crkvi 'odit,
nit se dragom Bogu molit.

Kleče Gospa na kolina
prid svog sina Gospodina.
- Prosti Sine, prosti diko,
za majčino milo mliko.

- Kako ću im grijeha prostiti?
Kršćani su loši ljudi,
malo gori neg Džudije.
Džudije su jedan danak,
a kršćani svaki danak.
Kako ću im razlog dati?
Kako ću im sudak dati?

Ja ću grišne sve složiti,
pa ću na nje naložiti,
nit će moći izgoriti,
nit se Bogu pomoliti.

U tom Gospa odgovara:
- Čuješ, puče, što ti reče
Isus dika privelika,
po sve vike vikom, amen.

Petar Dujić, Razvođe

Avaj, moje gnjilo tilo

Oj, anđeli, tice male,
otvor' te mi dvore slavne,
da iskažem grije tamne.

Tute mene smrt privari,
ne iskaza grija tamni'.

- Avaj, moje gnjilo tilo,
ti si sa mnom uvik bilo.
Nit si posta ti postilo,
nit si crkvi ti 'odilo.
Tvoja s' usta kozja zjala,
nozdrvom su mirisala.

Pogledajte gori, doli,
dino crni oganj gori,
onde će te ostaviti,
onde će te postaviti,
nit ćeš moći izgoriti,
nit se Bogu domoliti.

Manda Đak, pok. Pale, Čitluk

Ajme tilo, jadno bilo

O anđeli, tice male,
Otvor' te nam dvore slavne,
da iskažem grije ravne.

Ajme tilo, jadno bilo,
nit si posta ti postilo,
nit si Boga ti molilo,
nit s' u crkvu ti 'odilo,
dobro 'ilo, dobro pilo,
i s ruvom se uznosilo,
svoju dušu utopilo
za u vike vikom, amen.

Petar Dujić, Razvođe

VIII.
Molitve svetoj nedjelji

Nediljice, sveti dane

Nediljice, sveti dane,
ne daj dušam' grije plesti.
Od grija je čovik gubav,
operi ga, mila Majko,
u tebe su vele moći,
vele moći vele mogu,
da se za nas mole Bogu,
i svetome Mijovilu,
Mijovilu arkandĕlu.

Mijovile arkandĕle,
sađi s neba niz sinđele,
di su dvori Davidovi
i palače Sekserove.
Onde ima jedna žena,
po imenu slavna Diva,
koja j' Sina porodila,
Isusu se poklonila.

Slatk' Isuse, budi faljen
po sve vike vikom, amen.

Kata Tošić, ud. Jure, Razvođe

Nediljice, molim ti se svaku noć

Nediljice, molim ti se svaku noć,
da mi budeš na pomoć.

Krstom ligam,
krstom ustajem;
krst me čuva do ponoći,
svi anđeli od ponoći;
sveti Ante sve d' osvita,
Bog i Gospa sve do vika, amen.

Luca Džapo, Oklaj

Nedilja je, braćo, danas

Nedilja je, braćo, danas,
Sin se Božji rodi za nas,
Marija ga majka rodi,
o'klen sunce zrak izvodi.

Proli Gospa krv iz vrata,
prima muku od Pilata.
K sebi zove sve virnike,
sve virnike, protivnike.
Protivnike kruvom 'rani,
zato s njima Bog i pravi.

Nediljice ti ne teži,
Boga moli i ne leži.

Roditelje poštovati,
živa nikog ne psovati.
Ljubi brata ko i sebe,
pa će ljubiti Bog i tebe,
ko god ljubi brata svoga,
taj je pravi Božji sluga;
ko ne ljubi brata svoga,
taj i nije Božji sluga.

Milka Bilandžija, Oklaj

Nedilja je, braćo, danas

Nedilja je, braćo, danas,
Sin se Božji rodi za nas,
Marija ga Diva rodi,
o'klen sunca zrak' iz' odi.

Proli Gospa krvi zlata,
muku primi od Pilata.

Sve virnike sebi zove,
nevirnike kruvom 'rani,
Sin je Božji za nas pravi.

Diva divi misu piva,
blago duši, koja sluša.

Nediljom se ne nateži,
Boga moli, a ne lezi.
Nemoj nikog opsovati;
roditelje poštovati.
Ljubi brata ko i sebe,
ljubit 'oće Bog i tebe.
Ko ne ljubi brata svoga,
onaj nije sluga Boga,
a ko ljubi brata svoga,
taj će biti sluga Boga,
u tamnici ne će stati,
u raju će pribivati,
slavu vičnu uživati! Amen.

Jeka Jurenović, Oklaj

Danas nam je nedilja

Danas nam je nedilja,
Bog se Isus rodija,
i nedilju za se o'bra,
i kršćanim grije opra.

Vi ne lin'te nedilje,
da vam polje ne gine.
Crkvi ajte i slušajte,
uzda'nite, proplačite
sve za vaše teške grije,
koje jeste sagrišili,
teško Boga uvrídili.

Sa'ran' , brate, mrtve kosti,
da ti Isus grije prosti.

Bog o'losti ne ljubi,
ni od ljudi ni od žena,
jer je o'lost teška zloća,
ne blagujte toga voća!

Smrti lika mi ne znamo,
sa stravom ga svi čekamo.
Kad Bog bude svit spaliti
i planine oboriti,
sami ćemo govoriti:
Sad se kasno pokoriti
i Bogu se pomoliti!

Pera Gojčeta, Čitluk

Nedilja je nami danas

Nedilja je nami danas,
Bog se Isus rodi za nas,
i nedilju za se o'bra,
i kršćanim grije opra.

Ne linimo mi nedilje
da nam polje ne gine.
Crkvi ajmo i misu slušajmo,
uzdanimo, proplačimo,
za sve naše teške grije,
koje jesmo sagrišili,
gorko Boga uvidili.

Sa'ran' , brate, mrtve kosti,
da nam Isus grije prosti.

Bog o'losti ne ljubi,
ni od žena ni od ljudi,
jer je o'lost teška zloća,
ne blagujmo toga voća!

Smrtnog lika mi ne znamo,
svim ga stra' om mi čekamo,
kad nas bude grad posići,
sami ćemo govoriti:
Sinka ćemo meso jisti...
Blažene nas ne rodiše
i prsima ne dojiše...
To će vam se sve zgoditi,
ne 'tište se pokoriti.
Planine se oborite,
te nas žive pomorite! Amen.

Zvonko Duvančić, Razvođe

Boga moli, a ne leži

Nedilja je nami danas,
Sin se Božji rodi za nas.

U nedilju ti ne teži,
Boga moli, a ne leži.

Ustan' gori, pa proplači
za velike grije naše,
koje jesmo sagrišili,
otkako smo se rodili.

Sa'ran' , brate, mrtve kosti,
da nam Isus grije prosti.

Bog o'losti ne ljubi
ni od žena, ni od ljudi,
jer je o'lost teška zloća,
ne blagujmo toga voća.

Smrti lika mi ne znamo,
sa stravom ga svi čekamo.

Vidiš, brate, male dice,
nit umidu govoriti,
nit se Bogu pomoliti

Kakav ćeš im sudac biti?

Sudit će im oganj - vatra,
nit će moći izgoriti,
nit se Bogu pomoliti, amen.

Danica Perica, Ivanova, Mratovo

Danas nam je nedilja

Danas nam je nedilja,
Bog se Isus rodija
i nedilju za se obra
i kršćanim grije opra.
Vi ne linte nedilje,
da vam polje ne gine.
Crkvi ajte, misu slušajte,
uzdanite proplačite
i za vaše teške grije,
koje jeste sagrišili,
teško Boga uvrđili.

Sa'ran' , brate, mrtve kosti,
da nam Isus grije prosti.
Bog o' olosti ne ljubi
ni od žena, ni od ljudi,
jer je o' olost velka zloća,
ne blagujte toga voća.

Smrti lika mi ne znamo,
svim je str' om mi čekamo.
Kad nas bude grad posići,
sami ćemo govoriti:
blažene ga ne rodile
i prsima zadojile;
planine se oborite,
pa nas žive pomorite;
nit' s' moremo pokoriti,
niti Bogu pomoliti, amen.

*Maša Gojčeta, Čitluk
Božić 1935.
Šetka, Č 168, str. 265.*

Nediljice sveta i prisveta

Nediljice sveta i prisveta,
u tebe su vrata mirna i primirna,
mirom građena, tamjanom kađena,
crvenom krvcom počena (znojena).

Tute sidi dragi Bog
i s njime dvanajst anđela
i dvanajst apoštola.

Bog je dragi govorio:
- Ko bi ovu moju molitvicu izmolio
u večer ligajući
i u jutro ustajući,
tri bi duše sa'ranio,
iz pakla bi izvadio
- prvo svoju,
a drugu ćaćinu
i treću materinu, amen.

Anđelka Vucić, Josipova, Čitluk

IX.
Molitve pri ustajanju, dolasku
i odlasku iz Crkve

Ustajući

O Isuse moj,
što ću danas raditi,
dragom se Bogu moliti,
neka bude na odluku tvoju,
za spasenje duše moje, amen.

Zdravko Dizdar, Oklaj

Faljen Isus, dvor nebeski

Faljen Isus, dvor nebeski,
u tebi je križ prisveti.

Križu ću se pokloniti,
Bogu ću se pomoliti,
Sveta vodo, ti me briši,
sveti Petre, ti m' driši
i prid korom i prid fratrom
i prid svetim sakramentom, amen.

Marija Duvančić, Razvode

Zbogom ostaj, dvor nebeski

Zbogom ostaj, dvor nebeski,
za nas vazda posvećeni.

O Isuse milostivi,
daj ti nama kripost svoju,
da t' možemo po' ođiti,
za grije se pomoliti,
čistu dušu zadobiti, amen.

Marica Perić, Lukar

Lujo Plepel

Dalmatinske narodne pobožne pjesme i legende

Šibenik 1930.

Pogledajte gori, doli

Pogledajte gori, doli,
Di se nebo rastvoriše,
Diva Sina porodiše,
Anđeli se pokloniše.
Svemu svitu na veselje,
Duši našoj na spasenje.

*Aralica Anica, pok. Ante, Puljane
Plepel 11, str. 11.*

Isus kleče i promače

Isus kleče i promače
Kroz tu vojsku žudijansku,
Nit ga čuše, niti vidiše,
Žudije ga opaziše,
Zlatnu krunu strgaše,
A trnovu krunu nabijaše.
Udariše sa svih strana
Da mu dođe do moždana.
Kapce krvi kapljaše,
Na kamenja padijaše,
Kamenja se raspadaše,
Žute ruže rastijaše.
Anđel' s neba slaziše,
I tu ružu berijaše,
U kriticu vijaše,
U kaleže slagaše,
I prid Boga nošaše.

Aralica Mate, Puljane

Ide Ivan priko grada

Ide Ivan priko grada,
Žalujući meštra draga,
I ničice Ivan pada,
Pa sakrije svoje lice,
Od velike teške tugce:
„Pusti Gospe svoje vlase,
da ti kažem tužne glase.
Isusa nam Džidi provedoše!“
Da mu j' majka kao kamen,
Prolila bi u suzama,
Kamo l' ne će taka majka.
„Ako s' meni ne viruješ,
Ti pošalji Mandalinu.“
„Ajde Mande, brzo pođi,“
Brzo pođi, brže dođi“.
Ode Manda priko grada,
Brže pođe, prija dođe:
„Jest istina, Gospe draga.“ -
Gospa Mandi progovara:
„Što si bila službenica,
Odsad si mi ti sestrice.
Pa mi svlači sve svitlilo,
I oblači sve tamnilo,
Pođi sa mnom priko grada
Žalujući meštra draga.“
Manda svlači sve što sjajno,
I oblači sve što j' tamno.
Pođe s Gospom priko grada,
Žalujući meštra draga.
Kada Gospe prida dućan,
Prid dućanom križ diljaju,
Mog Isusa spominjaju.

Kad to Gospa čudo vidi,
Ona meštra tad besidi:
„A ti, meštre, tako ozdravlja,
Za koga se to pripravlja?“
„Ajd' otalen, tuđa ženo,
Što se staraš tuđim tilom!

Tu se spravlja za Isusa,
Za Isusa, Sin' Marije.“
Kad to čudo Gospa vidi,
Lipo meštru tad besidi:
„To će biti Sinka moga.“
Osta meštar tu misleći.
Ode Gospa priko grada,
Kada Gospa prid kovača,
Kod kovača čavle kuju,
A to Gospa čudo vidi,
Lipo meštru tad besidi:
„A ti, meštre, tako zdravlja,
Za koga se pribavlja?“
„Ajd' otalen, tuđa ženo,
Što se staraš tuđim tilom!
A ovi se pribavljaju,
Za isusa Sin' Marije.“
„A ti, meštre, tako zdravlja,
To će biti Sinku momu.“
Osta meštar tute misleć,
Ode Gospa priko grada,
Kada Gospa prid dućane,
Prid dućanim krunu vijuju,
Kad to Gospa čudo vidi,
Lipo meštru tad besidi:
„A ti, meštre, tako zdravlja,
Ti potisni, ti pokrati,

To će biti Sinku momu.“
Osta meštar, tu misleći.
Ode Gospa prid Pilata,
Prid Pilata gorka vrata:
„A, vratari, braćo draga,
Otvor' te mi vaša vrata,
Da ga majka živa vidi!“
Al' vratari ne hajaše.
Puna Gospa jada pade,
Već od jada i ne može,
Tu se Gospa prinemože.
Nad njom druge dotekoše,
Na njoj kose raspletoše.

I anđeli dotekoše,
Nad njom sviće požegoše,
Da se Gospi duh povrati,
Poče Gospa vapijati:
„Ajme, Sinko, diko moja!
o Tvoje hitre noge,
Što prid majkom ne trčete,
Ali ste mi pokalale,
Kamo tvoje bile ruke,
Zašto majku ne grlite,
Al' mi jeste savenule!
Kamo tvoje oči sjajne
Što su sjale kano sunce,
A sad ste mi pomućene,
Kamo tvoje usta bila,
Što su bila sva od meda,
Sad su žući napojena!“
Al' se Isus ne ispriči,
Nego reče majci riči:
„Mučniji mi jadi Tvoji

Neg' na križu udaranci,
Mučnije mi suze Tvoje,
Neg' na križu muke moje.
Treći danak uskrsnit ću,
Bit će onda veća radost,
Neg' je, majko, danas žalost.
Na Londina kaplja pade,
Londin s' okom zdrav ostade.
Kad to čudo Londin vidi,
Isusa i on slidi.“

*Manda Džapo, Oklaj
Plepel 34, str. 29.-32.*

Sveti Mijo Mijovio

Sveti Pere crkvu gradi
Nit' na nebu nit' na zemlji,
Pod oblacim na ograncim,
Sveti Mijo Mijovio
Sve je duše obranio,
Samo nije do tri duše:
Jednu što se krivo klela,
Drugu tuđe privaćala,
Treća što je kriva bila,
Roditelje ne častila.

*Mate Džapo, Oklaj
Plepal 54, str. 45.-46.*

Sveta crkvice

Sveta crkvice,
U Svetoj Gorici,
Žarkom građenom,
Tamjanom kađenom.

U njoj stoji sveti Pere,
Misu o njoj govorio,
Prid njim kleči Diva sveta,
Nu s' obazre sveta Diva,
Tute jedan čovik grede,
Žarkom suncem i misecom.

Džudije ga potpaziše,
Na muke ga udariše,
Na trnove koce,
Na oštre nože.

Sjajnu krunu skidivaše,
A' trnovu navijaše.
Kud trnova dopirala,
Tuda krvca oblivala,
Ruža trava cvatijala,
Dva anđela salićala,
Ružu travu berijaše,
U kitice kitiše,
U kaleže mećaše.
Samo staše, govoraše:
„Nije ovo ruža trava,
Neg' je ovo krvca prava.
Ovo j' krvca Isusova,
Za grišnika prolivana.“ -

*Mate Džapo, Oklaj
Plepal 55, str. 46.-47.*

Sveti Ivo prvovrsti

Lipo li je gori raj
Di anđeli svi igraju,
Među njima ta četiri,
Isusovi kančeliri,
Sveti Ivo prvovrsti
Noj' Isusu vodom krsti.
Krsti, Ivo, i mene,
Kad si Boga i sebe,
Ja virujem u tebe,
U o' tare nebeske, amen.

*Aralica Marko, Paškin, Puljane
Plepal 58, str. 48.-49.*

Mirna se u gorici crkvice gradi

Tamjanom se kadi,
U njoj Divica,
Na glavi joj krunica.
I umiva svoje bile ruke,
U svojim bilim rukama
Knjige držaše,
Često Boga moljaše,
Grozne suze ronjaše.
Al govori sveti Pere:
„Oj Marijo, Majko Isusova,
Šta ti često Boga moliš,
Što li grozne suze roniš,
Što li bile prste lomiš?“
„‘Od nebore, sveti Pere,
Kako ne ću često
Boga moliti,
Grozne suze roniti,
Bile prste lomiti!
Imala sam Sina jedinoga,
Sina Isukrsta.
Nit’ za nj’ mogu
Čuti ni vidjeti.“
Al govori sveti Pere:
„O, Marijo, Majko Isusova,
Ti pogledaj
Priko desna ramena,
Suncu istoku,
Ugledat ćeš
Dvanaest anđela,
Dvanaest apostola,
Među njima
Četiri vandelištara.

Poznat ćeš ga po divanu
Da je Sin Blažene Dive Marije.
„‘Od nebore sveti Pere,
Ko bi ovu molitvicu umio
Pa na dan pojedanput govorio,
Dala bi mu tri milosti:
Prvo svoju,
Drugu Boga svemogućega,
Treću Sina Isukrsta
I sačuvala bi ga
Od svakoga zla,
Od groma uboja,
Od žene utopa,
Od vode naglosti,
Od žene napasti,
Pričekala bi ga
Prid umrli dan,
I sa mnom bi
U bili raj,
Za uvike vikova, amen.

*Jolić Džapo, Oklaj
Plepal 59, str. 49.-51.*

Kijabete Božji

Kijabete Božji,
Uvanje moje,
Uzdanje moje,
Moje utočište,
Moje potočište!
Koji rodi Mariju,
A Marija Isusa.
Isuse dragi nada mnom
Isus dragi prida mnom,
Gospa mi u ustim,
Sveti Bare ukraj nogu
Kijabete sveti, zakrili me
Krilom svojim,
Zaštiti me
Plećom svojim!
Nek se nemam bojati
Vile vilovite,
Ni čare čarovite,
Ni ulovog ulovita,
Ni zmije krilašice
Dok ne dođe od Boga poslato.
Uzeše me anđeli,
Ponesoše me pravednom sucu.
Pravedni sudac meni govoraše:
„Je l' to moja prava sluga?
Koja j' mene poznavala,
Večerom večerajuć,
Jutrom ustajuć.
Metnite je s desne strane
Na obdesno.
Da joj duša ne pogine,
Da joj tilo opočne.“ -
Prosti, dragi Gospodine, amen.

*Jolić Džapo, Oklaj
Plepal 72, str. 64.-65.*

Sv. Roko priblaženi

Sveti Roko priblaženi
Po rođenju plemeniti.
Na prsim ti s live slike,
Noseć križe i prilike,
Lićeć kužne putujuć,
Grdnih rana dotičući,
Bog ti 'oti milost dati
I od kuge ozdravljati.

*Anica Ljubičić, Oklaj
Plepal 77, str. 68.-69.*

Pokajnik prosi milosrđe

Usliš', dobri Stvoritelju!
Suze ronim te vapijem,
Uspostava sat prisveti,
Da mi milost svu dopustiš,
Jer sam mnogo sagrišila,
Sveti zakon pristupila.
Nepravedna moja dila
Tebe jesu uvridila.
Mi grišnici po zlim dilim
Put smo rajski izgubili,
A desnica Tvoja, Bože
Na put rajski vrći može.
Tvoja šipka od pokore
Naše grije da potare.
Pokornici svi vapiju:
Daj boljanim likariju:
S vrhu zvizda koji sidiš,
Svu nam slaboć sada vidiš.
Sveti Sine budi hvaljen
Do sve vike vika. - Amen.

*Aralica Mate, Puljane
Plepal 82, str. 78.*

Danak petak, bili dan

Danak petak, bili dan,
Nad nam je svitli raj,
I u raju zlatan sto',
Uza nj sidi Gospod Bog,
Bilo lišce sakrivaše,
Rumen krvcu prolivaše
I sve duša spasivaše.

*Aralica Ika, ž. Markova, Puljane
Plepal 85, str. 80.*

Nedilja je, braćo, danas

Nedilja je, braćo, danas,
Sin se Božji rodi za nas.
Marija ga Majka rodi
Oklen sunce ždrak izvodi.
Divu, Diva misu piva,
Blago duši koja sluša.
Šest danaka polja teži,
A nediljom ruke veži,
Boga moli, a ne lezi.
Ko nediljom polje dela,
Odnese mu sve nevolja.
Ljubi brata ka i sebe,
Ljubit 'oće Bog i tebe.
Ko ne ljubi brata svoga
Otaj nije sluga Boga.
A ko ljubi brata svoga
Taj se zove sluga Boga.
U tavnici ne će stati,
Kraljevstvo će pribivati,
Slavu Božju uživati.

*Aralica Kata, Puljane
Plepal 84, str. 82. -83.*

Krstom se krstim

Krstom se krstim
Bogu se molim,
Križom se križam
I pod križem ligam.
Gospa mi je s desne strane.
Svi anđeli oko mene.
Hude stvari, biž't' od mene!
Da mi tilo otpočine,
Da mi duša ne pogine.

*Žulj Marija, Oklaj
Plepal, 99, str. 88.*

Idem leći, Boga reći

Idem leći, Boga reći.
Idem spati, Boga zvati
I Mariju milovati.
Nami će se smilovati
U Isusa isprositi
Isus će mi oprostiti.
Nediljce, lipotice,
Lipo li si nakrunjena,
Božjeg Duha napunjena.
Križom ligam i ustajem.
Križ me čuva do ponoći,
I Marija od ponoći,
Svi sveci do svita,
Bog i Gospa do vika, amen.

*Žulj Marija, Oklaj
Plepal 100, str. 88.-89.*

Nepoznate ili manje poznate riječi

A

Apoštol - apostol

Arija - zrak

B

Banda - strana

Bare sveti - sveti Bartul

Berijaše - brati

Bil danak - nedjelja

Bila subota - Velika subota

Bili labud - posuda s pomasti

Biše - bijaše

Blagdanak - blagdan

Boj ubojni - ubojiti boj

Bolim - kajem, žalostim

Borom - blago

C

Ciče - sriće

Curkom - curiti, teći

Č

Čarka čarovita - jako čaranje

Čela - pčela

Čere čarovice - jako čaranje

Čoban - pastir

Čudo ljudi - puno ljudi

Ć

Ćako - otac

D

Danak - dan

Dika - slava

Dila - djela

Divica - Blažena Djevica Marija

Do'vika - do vijeka

Doji - dođi

Draguni - vojnici koji su

koristili konje za transport

Džudije - Duždije, rimski vojnici

Dvor - kuća

Đ

Đavol - đavao, vrag, sotona ili
nečisti duh

F

Faljen - hvaljen

G

Gavan - bogat čovjek ali škrt i
ohol

Gorica - zelena gora

Grčki opsovati - opsovati kao
pravoslavac (jako opsovati)

Grede - hoda, ide

Gredom grede - stazom hodat

Grija - grije, grijesi

Grišnik - griješnik

I

Iskra - sitna užarena čestica

Ispričiti se - stati ispred nekoga

Isukrst - Isus Krist

Izaditi - izići

J

Jezus - 1. Isus 2. zaziv Isusu u
izrazu "sto jezusa"

Jošte - još
Jošter - još više

K

Kal' daj - kao da
Kamen alenk - dragocjeni
kamen
Kapijaše - kapat (voda)
Kiabet - Kijabet, Abet, koji
stanuje
Kičaše - kitijaše, kititi
Kitica - stručak
Klanac - usjek među
kamenjima, stijenama
Klet - proklinjat
Komšija - susjed
Kroči - hodi
Krst - križ
Kupijat - kupiti

L

Lav polavica - lav poglavica
Liber - knjiga
Liganje - poći spavat

M

Mandalina - Marija Magdalena
Materina - majčina
Meće, Mećaše - stavlja
Megdan - dvoboj
Meštri - majstori
Metnut - stavit
Mijovil - sv. Mihovil
Moždana - udana žena

N

Nadanj - nad njega

Na'rani - nahrani
Nedilj-dan - nedjelja
Nosaše - nositi

O

Obiraše - odabрати
Obveselit - razveselit
Ocvili - ožalostit
'oću - hoću
Odlaz' - odlazi
Ogranci - grane od stabla
O'klen - odakle
O'selen - od sada
O'tar - oltar
Otpivaše - otpjevaše
Otuži - tužno

P

Padijaše - pasti
Pakosti - muke paklene
Pisak - pijesak
Pla'ost - plahost
Pleća - leđa
Po'arati - ostaviti
Podbočište - oslonac
Poklicat - kleknuti
Pokoj - vječni mir
Pomoćišće - pomoć
Porodište - mjesto poroda
Potare - obriše
Potekoše - brzo hodat
Potočišće - potok
Priličicu - sliku
Pronicaše - niknut
Prosinit - pomodriti
Proštenje - oprost

Proždirati - jesti
 Puten - pohotan, raskalašen

R

Rajak - raj
 Razmacim - održavanje
 udaljenosti
 Ru' o - ruho, odjeća
 Ružice - ruže

S

Sakudit - nešto krivo reći o
 nekome
 Salaziše - Salazit, silaziti,
 spuštati se
 Salićat - obličat, truditi se oko
 nekoga
 Sam' - pojedinac
 Sa'ranit - sahraniti
 Sekserove - Herodov
 Sinđele -
 Skale - ljestve
 Skidivat - skidat
 Skuti - krilo, bedra
 S'rani - nađi
 Srdobolja - bol u stomaku
 Stanak - stan
 Stanovit - siguran, pouzdan
 Stere - stavlja, prostire
 Stra' - strah
 Strašni sud - posljednji sud
 Stražanina - čuvara
 Studenče - zdenac, izvor vode
 Svetitelju - krstitelju
 Svitak - zamotani spis
 Svr'u - iznad

Š

Šipka - batina
 Škrlja - mali oštri kamen
 Štije - čita

T

Tamnost - mračnost
 Tecijat - teći
 Tejano - polako
 Tesat - obrađivat drvo
 Trbak - utroba
 Trepćajući - trepćući
 Trepetljaj - strah
 Tri divita - tri djevice
 Trudna - umorna
 Tute - tu

U

'ude - opake
 Udi - dijelovi tijela
 'udoba - zla sila, nečista sila,
 vrag
 Ugrajana - zaogrnuta
 Umivat - prat lice
 Unde - ondje
 Upočine - pripočine, odmori se
 Upočiva - odmara se
 Utočišće - ušće, sigurnost
 Uvanje - ufanje
 Uzgrćući - uzdizat nešto
 (zemlju)
 Uzorita - uzorna

V

'vake - ovake
 Vandelišta - evanđelista
 Vapanje - ufanje

Vapijat - tražiti, iskat, zazivat
pomoć

Vavik- uvijek

Vazda - uvijek

Vele - govore

Vična - sposobna

Vični - vječni

Vijaše - vijati

Vila vilovica - vilovita, vila
čarobna

Vinčice - vjence

Vinčice uvijaše - vindāše, mali
vijenac uvijat

Virna - vjerna

Vrcati - letjeti (na sve strane)

Vrć (se) - vratiti se

Vr' otalen - uvrh nečega

Z

Zgoditi - dogoditi

Zlamenita - zlamena,
znamenita, značajna

Zmija krilašica - kobra,
često spominjana zmija u
narodnim pjesmama

Zmija šarovita - zmija šarulja

Ž

Žeže - peče, grije

Žudije - rimski vojnici

Narodne pobožne pjesme iz Promine - Recenzija

O psežna rukopisna zbirka „Narodne pobožne pjesme iz Promine“ sadrži gotovo dvjesto pjesama, uz kratki Predgovor. Pjesme su izrazito vjerske tematike. U Predgovoru objašnjava kada su i kako pjesme kazivane i zapisane i koja im je svrha. Doznaje se da je 30-ih godina XX. stoljeća mladi nepoznati gimnazijalac na poticaj dr. Mirka Čovića upustio se i zapisao pjesme kao što je to tada radio i sâm Čović, a nastavio 1958. U to je vrijeme, na poticaj dr. fra Jeronima Šetke, više zapisivača zapisivalo narodne pjesme vjerske tematike. Tada je od dvadesetih godina XX. stoljeća nastalo nekoliko zbirki, i rukopisnih i tiskanih, molitvenih pjesama, stručno nazvanih *molitvice* i *pučka religiozna poezija*, ponajviše o temi Marijanskog kulta. Dio takvih pjesama uvjetovan je molitvenicima, ali i stvaralačkim darom malih ljudi koji su njegovali takvu vrstu i duhovnosti i poezije. Začetnik cijele akcije dr. fra Jeronim Šetka predao je 50-ih godina cijelu Zbirku HAZU-u. U popratnom je pismu napisao da neke od njih »osvajaju svojom jednostavnošću, neposrednošću, slikovitošću, iskrenošću osjećaja i ljepotom pjesničkoga izraza. Mnoge od takvih pjesama zadovoljavaju ukus i najboljeg estete«.

Na tom je tragu i naš autor u Promini zapisao sve ove pjesme, a jedan je dio predao župniku Luji Plepelu koji ih je i otisnuo. Odabir tih pjesama nalazi se i ovdje. Sve su to lirske pjesme, a lirika je, općenito, po svom imanentnom ishodištu sveljudska manifestacija i kao takva *antropološka kategorija*. Zbog toga se o lirici govori kao o stalnom stanju trajne sadašnjosti. Tako je razumije i njezin primarni tvorac, daroviti nepoznati pojedinac iz naroda, a kada uđe u optjecaj, drugi njezini kasniji korisnici isto o tome misle.

Strukture tih pjesama izmiješale su se s nizom drugih fragmentarnih dijelova, ali je okosnica (arhetipska) drevna i stalna te bi struktura, zbog velike gipkosti, mogla primiti različite sadržaje, osobito one kršćanskoga, biblijskog i vjerskog sadržaja. Došlo je do izražaja i sve ono drugo ljudsko, pa se tako dio takvih miješanih detalja može pro-

naći i u ovim pjesmama izrazito kršćanske provenijencije, *molitvenim pjesmama*. Kad se pomno pogledaju, onda je u njima sve puno pretežito kršćanskog osjećaja, ali i astralnoga (sunčanoga, oblakovitoga, onostranoga, idealno zamišljenog repertoara, metafizičkog) ugođaja.

Takve su pjesme namijenjene živoj izvedbi te izvan trenutka izvedbe te pjesme i ne postoje, ako se ne zapišu. Samo izvođenje, i kontekstualne okolnosti koje prate izvedbu, daju joj trenutačni život i pjesma može dalje nastaviti život ako postoji u svijesti svojih recipijenata, onih koji su nazočili izvedbi pa eho te izvedbe može odzvanjati u njihovoj svijesti. Potencijalno, pjesma i na taj način nastavlja život, nevidljiv i nestvaran (nematerijalan) za sve one koji nisu bili izravni sudionici govorenog čina. Taj život može biti novo pokrenut, i to se često događa u tradicijskoj kulturi, kad netko od (prethodnih) slušatelja ponovno izvodi, *reproducira*, pjesmu u svojoj vlastitoj izvedbenoj varijanti. Time se ostvaruje put *od arhetipa do varijante*, dvaju uobičajenih načina usmenoknjiževne tekstualne pojavnosti. Varijante su velika mogućnost za nastavak života usmenog teksta, a vrijednost reprodukcijeskoga/varijantnoga ovisi o sposobnosti »novog kazivača/izvođača« i kontekstualnih okolnosti novih sudionika žive komunikacije.

Niz pjesama u ovome rukopisu upotpunjuje i unaprjeđuje hrvatsku duhovnu pučku liriku, i dobro je da se objavi jer će biti znatan prinos hrvatskim molitvenim tradicijskim pjesmama, kakvih u hrvatskoj sredini ima dosta. Time se unaprjeđuje hrvatska praksa molitvenih pjesama, jer je pretežit broj takvih pjesama još uvijek u rukopisnim zbornicima pjesama *religiozne tematike*, pjesama koje se imenuju i drugim izrazom: *molitvene pjesme*. Dodajmo i to da je najveći broj takvih molitvenih pjesama u *Šetkinu zborniku pjesama* (Šetka 1954), ali i ovaj je zbornik još uvijek samo rukopisni zbornik koji je dr. fra Jeronim Šetka 1954. predao Akademiji, a sadrži 1231 pjesmu. Ovdje je nekoliko pjesama iz tog Zbornika. Dobro je i ovo znati: da ovaj Zbornik, premda se vodi pod njegovim imenom, odjeljene su pjesme koje su dr. Jeronimu Šetki predali drugi zapisivači, i to profesori Franjevačke klasične gimnazije u Sinju: dr. fra Stanko

Petrov i prof. fra Franjo Nimac (vodi se kao Zbornik Petrova i Nimca, skraćeno PN). U njemu je 269 pjesama, Drugu skupinu pjesama sakupio je dr. Mirko Čović (skraćeno Č), 180 pjesama (od raznih kazivača i zapisivača). Najveći broj pjesama, čak 782 pjesme, okupio je sâm dr. fra Jeronim Šetka (skraćeno: Š, po kome se i naziva cijeli zbornik). Kazivača pjesama je na stotine, kao i mjesta gdje su zapisane. Ovaj rukopis koji nastavlja tu tradiciju, nadamo se uskoro i knjiga, doprinijet će i vrijednosti i čitanosti ove problematike. Zadivljujući je broj i kazivačica/kazivača i raznorazne tematike, i u Šetkinu zborniku i u ovome rukopisu.

U svim je pjesmama puno odane pobožnosti, uz obilje čudesnoga i konotacija koje su u skladu s tradicijskim pogledom. Kao neiscrpna tema nametnula su se mnogobrojna čuda svetaca i, posebice, Djevice Marije. Čudesno je ponešto izgubilo svoje religijsko ishodište, pa i ono biblijsko i evanđeosko na Kristov način. I ovdje je, kao i inače u pučkoj realizaciji, čudo uglavnom desakralizirano te nema onu funkciju biblijskog čuda. No, u legendarnom okružju i dalje funkcionira na legendaran način i sa znatnom utilitarnom svrhom. Stilizatorskim postupcima i velikoj količini patetičnoga pridonosi i činjenica da je legendarno uglavnom ostvareno u slobodnom pripovijedanju.

Kao što se u cijeloj hrvatskoj usmenoj i pučkoj književnosti pokazuje stanovito jedinstvo, jedinstveni sustav motiva pa i idejni stav, tako postoji i stanovito jedinstvo među ovim *molitvenim pjesmama*, bez obzira na kazivačice i kazivače. To vrsno pokazuju sve pjesme u ovom rukopisu, a posebice one o svetom Petru gdje većina pjesama varira nekoliko motiva primjerenih sv. Petru u hrvatskoj tradicijskoj kulturi. Većina pjesama ovoga motiva počinje ili stihom „Sveti Petar crkvu gradi“, ili „Petar ima ključe raja“. Ova sintagma da Petar ima „ključe raja“, pjesmama je najvažnija, jer time je Petar važan ili najvažniji među apostolima (zbog posjedovanja „rajskih ključa“), što je stvaracu i recipijentu ovakvih pjesama najvažnije. Ulazak u raj, najveća je želja i potreba prosječnog korisnika ovakvog tipa razmišljanja. A u raj može ući samo vjerna i Bogu odana duša. Ako to nije, kao što je u pjesmama Petrova majka i članovi obitelji, zatvorena su rajska vrata.

Uz ove pjesme kao poveznicu, ali i za povijest hrvatskoga usmenog lirskog senzibiliteta, treba još navesti i ciklus *pobožnih pjesama* Pavlinovićeve zbirke, u kojima variraju poznati kršćanski motivi, i molitveni i edukativni, specifičnim lirskim diskursom koji će se očitovati i u drugim zbornicima u kojima se taj motiv pojavljuje. Dio pjesama Pavlinovićeve zbirke, inače najveće hrvatske zbirke usmenih pjesama od 60-ih godina XIX. stoljeća, je upravo iz Promine, čak njih 25. U Pavlinovićevoj zbirci, kao i ovdje, veći dio pjesama su formulativni motivi i stilizacije, jednostavni izričaji općepoznati sadržaji. Narod ih je rado stvarao, prihvatio i izvodio. Znajući da su to *molitvene pjesme* ili *molitvice*, a izvodile su se u raznim životnim prigodama, čak kao uspavanke za djecu, nabrajalice u počast Kristu, Mariji, kršćanskim svetcima te kao molitvice za oprost grijeha. Ovakve se pjesme obično pamte po prvom stihu koji može biti i naslov pjesme. Cijela je pjesma, odnosno sve pjesme ovoga rukopisa, pretežito *vjersko-poučna* jer su slušatelja ili čitatelja trebale poučiti kako je važno pravedno suditi, ljudski živjeti, kako su majčini savjeti vrijedni, kako treba bježati od grijeha, zadovoljiti se malim i sl. U većem dijelu pjesama tog tipa prevladava dijaloška forma i lagani lirski narativi. Različite su i vrste stihova. Ali i ovdje kao i u većini pjesama religiozne tematike, prevladava osmerac.

I zaključno: dobro je i korisno da se ovaj rukopis objavi jer će biti znatan dobitak i mjestu Promini i cjelini hrvatske tradicijske kulture.

Prof. dr. Stipe Botica

Don Mirko Validžić Čelkanović

(Čitluk, Promina 31. V. 1920. - Zagreb 30. IX. 1998.)

Rođen u Čitluku 31. V. 1920., u seljačkoj obitelji, od oca Mate i majke Stane. Po djedu Ivanu, koji je kao dijete pao u vatru i na tjemenu progorio, dobivši nadimak Čelkan, svi njegovi potomci nose obiteljski nadimak Čelkanovići.

Pučku školu Mirko je završio 1931. u susjednom Oklaju (šest razreda). Bio je izvrstan učenik, volio je čitati i slušati priče starijih, koje će kasnije zabilježiti, a od župnika, čija se župna kuća i crkva Sv. Roka nalaze odmah 100-tinjak metara preko puta od njihove kuće, s kojima su uvijek bili u najprirodnijim odnosima, na njega je najviše utjecao fra Lujo Plepel, kojemu je kod mise ministrirao, te je i sam poželio biti svećenik. Zato ga je po njegovoj želji otac poslao u franjevačko sjemenište u Sinj, gdje od rujna 1931. pohađa poznatu Franjevačku klasičnu gimnaziju s pravom javnosti. Gimnazija je od 1854. djelovala kao prva gimnazija u Južnoj Hrvatskoj s hrvatskim nastavnim jezikom te bila rasadnik prosvjete u Dalmaciji, hrvatskog narodnog moralnog i rodoljubivog djelovanja njezinih djelatnika među kojima je uvijek bilo i onih iz Promine. Mirko ističe da su im profesori bili vrsni te su ih odgajali „u duhu istine, znanosti, hrvatskog duha, istinskoj povijesti, klasičnoj naobrazbi, bez narivanja bilo čega, osim točne činjenice i odgoj u pravom smislu“. Sačuvan je snimak nastavnika i pitomaca 1935/6. na kojemu je i Mirko. Mirko je pored toga što je bio vrlodobar učenik, bio je uključen u aktivnost tamburaškog zbora i kao igrač Nogometnog kluba V. razreda /snimljeni 10. IX. 1935./, a posebno je pokazao pojačani interes i sklonost prema književnosti, jezicima i povijesti, što će bitno utjecati na njegov budući stvaralački rad i djelovanje. Već u prvom razredu gimnazije 1932. Mirko je počeo pisati pjesme, a 1935. napisao je i no-

velu *Živi mrtvac* iz prominskog seljačkog života, koja je te godine i objavljena u zagrebačkim novinama „Hrvatska straža“, dok mu je u siječnju 1937. objavljena i prva pjesma /*Težnja za rajem*/, s još dvije, u šibenskom listu „Katolik“. Bili su to prijelomini trenutci u Mirkovome književnome radu i mladenačkom životu. U isto vrijeme od Jeftićevih Petosvibanjskih izbora 1935. pa nadalje Mirko počinje aktivnije pratiti i javnopolitički život. Iz tih mladenačkih dana revolucionarni duh, temeljen samo na pravdi i istini ostao mu je za cio život. Iza VI. razreda gimnazije u srpnju 1937. poslan je u novicijat na Visovac, a zadnja dva razreda s maturom završio je u lipnju 1940. u Sinju.

Teološki studij započinje na Franjevačkoj visokoj bogosloviji u Makarskoj na jesen 1940. gdje je završio apsolutorij (10 semestara). Tu, u Makarskoj je na Veliku Gospu 15. VIII. 1943. zaređen za svećenika, a na Malu Gospu 8. IX. 1943. u crkvi Gospe Čatrnjske, u Promini, održao je i svoju prvu misu pred prominskim pukom. Ostatak vremena do završetka drugog svjetskog rata proveo je na Visovcu. Do toga vremena surađuje u prigodnim katoličkim listovima, revijama, kalendarima, zbornicima i novinama u Zagrebu, Sinju, Splitu, Sarajevu i drugima, potpisujući se pod nekoliko pseudonima, a kao istaknutiji je Zvonimir, Zvonimir Hrvatinić. Od 1942. član je Hrvatskog književnog društva sv. Jeronima u Zagrebu. Pjesmom *Razgovor mladog bolnika s propetim Kristom* iz kraja 1944. (objavljenom tada u Sarajevu), uslijed ratnih strahota i obiteljskih stradanja te osobnih doživljaja u njima, htio je zauvijek prekinuti pjevanje pjesama i njihovo objavljavanje. Spalio je tada na Visovcu sve što je do tada napisao, bilo objavljeno ili neobjavljeno. Time je završio i taj prvi mladenački period u Mirkovom životu i književnom stvaranju. Ti njegovi prvi objavljeni radovi tematski su većinom imali prigodni, nabožni i nacionalni karakter, što je posebno smetalo novim komunističkim vlastodržcima. Za Božić 1944. ulazi u dušobrižničku službu i ostaje u njoj do umirovljenja (uslijed bolesti) početkom 1988. godine.

Prvo službovanje kao župnika je bilo u rodnoj Promini 1944.-1946. Tu se svojim dušebrižničkim radom i hrvatskim domobljubnim propovjedima našao na udaru vlasti te su ga prominski članovi

SKOJ-a, prema direktivi Kotarskog komiteta KPH Drniš, nakon tihe mise u župnoj crkvi Sv. Mihovila u Oklaju 17. II. 1946., kamenovali i skoro ubili te je jedva ostao živ. Mirko tada odlazi u Zagreb gdje je 1947. na Teološkom fakultetu diplomirao. Potom slijede službe u Zaostrogu (Podaci, Drvenik), Imotskom, Sinju, Šibeniku i Zagrebu (od 1958.). Dok je bio župnik u Prološcu (1951.-1952.), sudac za prekršaje u Imotskom osudio ga je na zatvor zbog pismenog prosvjeda koji je uputio jer je učiteljica ometala vjeronauk školske djece. Osuđene su još tri osobe koje su svjedočile o komunističkim prijetnjama fra Mirku. Kaznu je izdržavao u imotskom zatvoru od 25. IX. do 10. XII. 1952. godine. I pored službe Mirko je tih godina i kao propovjednik, konferensijer, predavač i misionar obišao mnoga mjesta u Hrvatskoj, a zaletio se i do Beograda, Bačke i Beča.

Od 1958. dogodilo se nekoliko važnih događaja u Mirkovom životu. Tako je te 1958. napustio franjevački red i dobio razrješenje od svećanih zavjeta, preselio se u Zagreb te se nakon 14 godina vratio poziciji i književnom stvaranju. Godine 1959. dobio je dozvolu prelaska iz franjevačkog reda u zajednicu biskupijskih svećenika (don Mirko) i premjestio se u Zagreb. Prešao je u Zagrebačku nadbiskupiju i u staroj zagrebačkoj župi Sv. Ivana Krstitelja u Novoj Vesi, kao pomoćnik župniku, pastorizirao je punih 29 godina, do umirovljenja zbog bolesti 1988. godine. U Zagrebu je Mirko najprije kao izvanredni student upisao dvije godine građanskog prava, a potom kao redoviti student čiste filozofije na Filozofskom fakultetu 1966. završio studij. Od tada je član Hrvatskog filozofskog društva.

U Zagrebu započinje Mirkov novi period veoma intenzivne aktivnosti te pjesničkog i književnog stvaralaštva u kojem će doći do punog izražaja njegov veliki pjesnički i književni talent. Bio je glasovit propovjednik, konferensijer, predavač i misionar, markantna osoba, pa su ga zvali „Hrast s Promine“. Od 1961. godine započinje Mirkov izuzetno uspješan izdavački pothvat, s prosječno jednom knjigom godišnje, gotovo sve o svom tršku. Započeo je s duhovno-govorničkim i teološkim temama, koje su bile najbliže njegovom profesionalnom svećeničkom radu. Treba reći da prva knjiga *Čežnja naših zaziva*, svi-

banjska razmatranja, tiskana u Zagrebu 1961. predstavlja i prvu tiskanu duhovno-vjersku knjigu, nakon 15 godina od rata u Zagrebu, u Večernjakovoj tiskari, a taj će njegov primjer potom slijediti i ostali. Uslijedile su još tri knjige (tiskane 1961., 1962. i 1963.) i to propovijedi, konferencija, kateheza, predavanja, članaka i aforizama. A potom teološka knjiga *Srce najveće Majke*, posvećena pobožnosti Srcu Marijinu, tiskana 1968. za Mirkov svećenički srebreni pir. Prema ocjeni književnih kritičara sve ove knjige je šira čitalačka publika dobro primila, a posebno ona zainteresirana za duhovne probleme i radikalnu kršćansku izgradnju. Također ističu da mu je „stil jasan, lagan, sažet i svakome pristupačan“, jezik čist, izraz koncizan, i da se sve „temelji na pozitivnim izvorima objave kršćanske nauke“ te da je više racionalan nego osjećajan. No, zamijetili su da se i u ovim radovima osjeća „dah poezije i zdravog rodoljublja“, te da je u tijeku suvremenih zbivanja, što će biti često dominantno u ostalim Mirkovim književnim djelima, prvenstveno u njegovim pjesmama.

Istovremeno Mirko je započeo i s izdavanjem svojih pjesama u kojima je izrazio i odjelotvorio puninu svoga talenta, i one, njih objavljenih preko 500, pokazuju da je on po svom pozivu ipak prije svega pjesnik.

Prva zbirka pjesama *Osmjesi čežnje*, objavljena već 1962. godine, predstavlja njegovu intimnu liriku. U drugoj zbirci pjesama objavljenoj 1965., spjevanoj u narodnom osmercu i desetercu, pod naslovom *Oj Promino*, Mirko pjeva o povijesti rodnog kraja i njegovim svetinjama, posebice Gospi Čatrnjskoj, majci Promine. Potom je do 1976. uslijedilo još pet zbirki pjesama, sa završnom šestom zbirkom *S mojih strništa*. Vrhunac tih dotadašnjih stvaranja nalazi se u zbirci *Izabrane pjesme*, objavljenoj 1976. godine, koju je uredio Marko Krmpotić, književni kritičar. Prema njegovom mišljenju neke pjesme iz tog razdoblja su antologijske, a lirika Mirkova u tih prvih 8 zbirci je emotivna, refleksivna, filozofska, religiozna, socijalna i patriotska. On dalje piše kako je lirizam pjesnika Mirka Validžića „čist, jasan, kristalan i produhovljen elementima patriotizma, refleksivnosti, filozofske misaonosti, kršćanske osjećajnosti, samaritanske blagosti i reljefnosti roda, doma

i užeg zavičaja; zatim pitoreskosti našeg plavog mora i maritimno pejzažnim ugođajima ostalih predjela lijepe naše domovine“.

U razdoblju od 1980. pa do 1989. Mirko je objavio sedam zbirki pjesama kojih su teme emotivne (prožete ljubavlju prema majci i prema domovini), refleksivne (imaju za temu čovjeka, što je čovjek, koji je smisao njegova života, a na poseban način čovjek u patnji i boli), religiozne (kojima je u središtu Krist, liturgijski blagdani, BD Marija) i domoljubne/patriotske (u kojima je opjevao svoj rodni zavičaj, Lijepu našu, plavi Jadran i znamenite ličnosti iz hrvatske povijesti, kulture i znanosti). Među zbirkama posebno se ističe pjesnička zbirka *Krolju i bolom brušeni*, objavljena 1983. koju se od svih dotadašnjih Mirkovih pjesničkih zbirki smatra najboljom. Prema pisanju Tomislava Heresa, književnog kritičara iz 1985., u njoj je Mirko „pročišćenim, pojednostavljenim i slutnjom smrti produhovljenim jezikom ostvario do sada svoj najviši domet. Ova zbirka jedna je od najboljih u pjesništvu krćanskoga nadahnuća“. To razdoblje je zaključeno knjigom *Dom i domovina - dohvat beskraj*. *Izbor iz domoljubne i lirske poezije*, prema izboru Emila Kazimira Žeravice, objavljenoj 1998. Žeravica, književni kritičar, piše: „Validžić putuje Domovinom, nosi je u srcu, u svakoj misli, u svakom koraku, a ona njega kao brižna mati sina, i po svjetlu i po mraku“.

U isto vrijeme Mirko je bio ustrajni putnik proputovavši gotovo čitavu Europu te dio Afrike (Egipat, Tunis) i Azije (Izrael, Kina). Usput gleda i bilježi rezultat čega je njegova knjiga putopis *Od Hrvatske do Kine* (1988.). Na početku te knjige Mirko pod naslovom *Tragovima hrvatskih stopa* piše o svom putu i dojmovima u našim hrvatskim biserima Ninu, Biskupiji i Visovcu, ne zaboravljajući ni našu Prominu pod naslovom *Uz rodno ognjište*, i njezinu staru crkvu Gospe Čatrnjske, čiju fotografiju donosi uz tekst. I na kraju knjige pod naslovom *Po dragomu kraju* Mirko opet piše o Biskupiji, proslavi 200 godina župne crkve Svetog Mihovila Arhandela u Oklaju, proslavi Sv. Roka i istoimenoj crkvi u Čitluku, Meštrovićevim Otavicama, putu do Visovca i posvećenju kapele i prvom svetkovanju blaženog Augustina Kažotića u prominskom Bogatiću, ilustrirajući sve to s 11

prigodnih fotografija. Odobito je vrijedna Mirkova knjiga pripovjesti *Ikavice dušo naša* (1982.) pisana na našoj dragoj hrvatskoj prominskoj ikavici. U njoj je opisano više istinitih događaja iz Mirkove obitelji, iz Čitluka i uopće iz Promine. Gotovo da nema Prominca koji nije za neke od ovih događaja čuo, kao npr. o Štroci. U svojim filozofskim djelima Mirko je na pristupačan, ali znanstveno utemeljen način dao pregled problematike filozofije povijesti, od starogrčkih filozofa do najnovijeg vremena.

Mirka je 1982. zadesio izuzetno težak udarac. Naime nemilo ga je zahvatila bolest, što je zaustavilo sve njegove raznovrsne poslove i aktivnosti te je morao biti pošteđen svakodnevnih svojih obveza svećenika i umirovljen. Na sreću, bolest nije zaustavila njegove izdavačke pothvate i pisanje. Tako 1987. izlazi za nas Promince posebno značajna Mirkova knjiga *Prominjske obljetnice*, s kojom on započinje obradu pojedinih segmenata bogate prominske povijesti. U njoj su dane četiri takove obljetnice i to: Crkva svetog Mihovila u Promini i njena 200. obljetnica (1784.-1984.); Osnutak i osamdesetogodišnji život Prominjske općine (1883.-1963.); Blagoslov hrvatske zastave novoosnovane Prominske općine 17. srpnja 1884. (stota obljetnica) i Prominjska duhovna slavlja i zavičajni susreti u Zagrebu od 1975. do 1985., kojih je Mirko bio jedan od glavnih inicijatora i organizatora. Tekstovi su popraćeni s 18 prigodnih foto priloga. Posljednja njegova knjiga *Od zore do sumraka* (1990.) je uspomena na 70. godina života (1920.-1990.) i 55. obljetnicu književnog rada (1935.-1990.) i sadrži 13 vedrih kratkih pripovjesti, od kojih se dio odnosi na ljude i događaje u Promini.³³

Potrebno je istaknuti veoma snažne patriotske i domoljubne preokupacije u skoro svim djelima Mirka Validžića, što evidentiraju svi oni koji su do sada o njemu pisali. Te patriotske i domoljubne preokupacije Mirkove posebno dolaze do izražaja kada pjeva ili piše o dragim krajevima, selima, mjestima i gradovima od naše Promine i Čitluka, pa preko Knina, Biskupije, Visovca, Šibenika, Solina, Dubrovnika i

³³ One koje zanima opširnije o navedenom životopisu i radu mogu pročitati na 154 stranice u knjizi: *Zdravko Dizdar i suradnici. Životni miljokazi Mirka Validžića Čelkanovića, prominjskog književnika i kamenovanog župnika*, Pazin 1996.

drugih mjesta do Zagreba, kako glavnog i najslavnijeg grada svih Hrvata. Također kad pjeva i piše o znamenitim ličnostima hrvatske povijesti, kulture i znanosti počev od hrvatskih banova i kraljeva, posebice spominje kralja Zvonimira i kralja Petra Krešimira IV., te svetog Nikolu Tavelića, Marulića, Gundulića, Kačića, Kvaternika i Starčevića. Oni koji pišu odmah uočavaju da je Mirkova „iskonska i nepomirljiva veza s rodnim tlom“, međusobno prožimanje i nadahnuće te da iz brojnih njegovih pjesama te proznih radova izvire beskrajna ljubav prema rodnoj prominskoj hrvatskoj grudi i svetoj domovini Hrvatskoj. To je ono što je podizalo vjeru, ponos i nadu te ljubav našim ljudima diljem domovine i svijeta, kojima su dosjela u ruke Mirkova djela. Na upit o tome utjecaju Promine i njezine neposredne okolice na njegov rad, te zašto o tome u svojim pjesmama pjeva i ostalim radovima piše, Mirko je odgovorio slijedeće: „Neki se čude što često pjevam o Promini, Hrvatskoj, vraćam se rodoljubivoj poeziji, opjevavam svoj napušteni dom, slavim davne oče. To je veza s izvorištem. Učvršćenje vlastitog bića. Ovjekovječenja. Izvorni govor, nepomućen, neokaljan, naš i samo naš“. U knjizi *Ikavice dušao naša*, o tome on piše: „Vraćam se trajno svome rodnom ognjištu, selu, mistu, svojim ocima, pređima, seljanima. To je moje, tu sam ja cilovit, čistokrvan, osmišljen, dugovičan, neuništiv. Bez određene zemlje, krvi, oca, majke, didova i pradidova, povisti, ponosa, ne možemo biti ljudi. A ja uvijek nastojim biti istinski potpuni čovik“.

Više Mirkovih pjesama je uglazbljeno i tako poznato široj slušalačkoj publici. Većinu je uglazbio skladatelj i profesor Vinko Glasinović (potpisuje se i kao Vinko M. Kovač Janjevac) među kojima je Pjesma Prominjaca i Gospi Čatrnjskoj. Tekst Mirkovih pjesama poslužio je i za šansonsku skladbu, a skladatelji su im A. Klobučar, A. Milanović, A. Srzić i M. Veršić.

Velikosrpska agresija JNA zajedno s pobunjenim Srbima na Hrvatsku, pa tako i na Prominu 1991. te njezina okupacija do kolovoza 1995., strahovito je pogodila Mirka. Brojna stravična ubojstva i masakriranja Hrvata u Promini, progonstvo gotovo svih ostalih Hrvata s rodničkih prominskih ognjišta, rušenje skoro svih crkava i crkvenih

objekata, i većine čitavih hrvatskih prominskih sela, čime su okupatori htjeli potpuno zatrti i uništiti sve što je hrvatsko u Promini, od naroda, kulture, povijesti, spomenika do vjere, bio je stravičan šok i za sve Promince. Mirko je spremno s njima podijelio tugu i bol, ali i pripomogao ne samo riječima i nekolicinom domoljubivih pjesama, nego i aktivnostima na organiziranju najneophodnije pomoći. Trebalo je mnogima od tih prognanih ljudi vratiti vjeru i nadu, ljubav i dostojanstvo, što će im dati snagu i nadahnuće da se, kao i toliko puta do sada tijekom povijesti, najodlučnije bore za svoja tisućljetna ognjišta, domove i domovinu Hrvatsku protiv osvajača do pobjede, što je preduvjet za njihov povratak u rodnu Prominu. Odmah nakon agresije i okupacije jugovojske na Republiku Hrvatsku i okupacije Promine, mnogi prominski Hrvati su se spremno, jedinstveno i odlučno uključili u njezinu obranu. U toj borbi za slobodu i oslobođenje, 23 hrvatska branitelja Prominaca, pripadnika Hrvatske vojske i policije položili su svoje živote, a 43 civila Promine tijekom okupacije izgubilo je živote, dok je Promina 5. kolovoza 1995. oslobođena. S oslobođenjem stvoreni su preduvjeti za povratak u spaljenju i razrušenu Prominu iako s nizom poteškoća kako onih naslijeđenih od prije, sada i novih izazvanih ovim strašnim stradanjima, izgubljenim ljudskim životima i svekolikim razaranjima. Župnik fra Marko Duran o tome piše: „U Domovinskom ratu Promina je bila spaljena zemlja. Spaljeni su domovi, spomenici kulture, spaljene su crkve u kojima su se na nas slijevale rijeke duhovnih milosti. Ali neprijatelj nije mogao spaliti ni uništiti vjeru i ljubav prema rodnoj grudi. Ta se ljubav očitovala u obnovi Promine, posebno sakralnih objekata nakon Domovinskog rata. U dvije godine osposobljene su tri crkve za službu Božju te župna kuća u Čitluku. Obiteljske kuće, školu, javne ustanove obnovila je ljubav i vjera prominskog puka. Prominci su posebno bili ponosni na svoje crkve za koje su davali obilnu materijalnu pomoć.“ U te aktivnosti se uključio i Mirko.

Na kraju možemo zaključiti kako je Mirko Validžić Čelkanović bio vrlo plodan književnik i u razdoblju od 1961. do 1998. s 35 objavljenih manjih i opširnijih knjiga (i to 18 knjiga pjesama, 4 govorništva,

4 filozofije, 2 drame, 2 književne proze, te po 1 teologije, misli, povijesti, putopisa i reportaža, i 1 jubilarno izdanje) i preko 500 različitih bibliografskih priloga, objavljenih u više od 30 listova, časopisa, revija, zbornika, godišnjaka i novina. Iskazi u tim njegovim književnim ostvarenjima svjedoče da je Mirko kao svećenik i domoljub čitav svoj život posvetio Bogu i hrvatskom narodu. U jednom od najstarijih hrvatskih kulturnih društava HKD sv. Jeronima bio je član Upravnog odbora i suradnik njegovih glasila od najmlađih dana. Većina knjiga i priloga inspirirana je temama iz rodnog zavičaja te posvećena prominskoj povijesti, životu, kulturi i obljetnicama, kao i temama, događajima i ličnostima iz hrvatske povijesti i kulture. Prominski zavičajni klub „Petar Svačić“ u Zagrebu dodijelio je Mirku Validžiću Čelkanoviću 1. ožujka 1997. zahvalnicu za njegov samoprijegoran, ustrajan i uspješan rad i „za doprinos u razvoju PROMINSKOG KRAJA“. A za svoje rodoljublje i stvaralaštvo dr. sc. Franjo Tuđman, predsjednik Republike Hrvatske, odlikovao ga je 1997. godine Redom Stjepana Radića. Umro je u svećeničkom Domu na Kaptolu u Zagrebu 30. IX. a sahranjen 3. X. 1998. na groblju u Oklaju na mjestu gdje je bio kamenovan.

Dr. sc. Zdravko Dizdar

From Don Mirko's Bag (Devotional Folk Poems from Promina)

Abstract

In this foreword, Friar Ivan Maletić shares a remarkable story. Six months earlier, he received unexpected news that Don Mirko Validžić Čelkanović (b. 1920), who had passed away nearly thirty years earlier, had left him two bags as part of his inheritance. Upon receiving these bags, Friar Ivan discovered they were a treasure trove of historical and cultural significance. Within them, Don Mirko had preserved an invaluable collection of devotional folk poems, gathered over many years from the region of Promina. This serendipitous discovery inspired the title of this collection: *From Don Mirko's Bag*. Friar Ivan reflects on the prayers he first heard in his childhood, recited by his grandmother Maša and his mother Ana, many of which are noted here. He also recalls how his mother surprised him by effortlessly reciting these old devotional poems when he asked if she still remembered them.

With the release of this compilation, Friar Ivan hopes that younger generations will take up the mantle of field research, preserving these cultural treasures before they are lost to time.

In the notes accompanying the collection *Devotional Folk Poems from Promina (near Knin)*, Don Mirko recounts how, at the suggestion of his professor, Dr. Mirko Čović, he began recording devotional poems on Christmas Day in 1934. He passed some of these early recordings to Dr. Čović the following Christmas. After Dr. Čović left Croatia during World War II, the poems were later included in the *Anthology of Croatian Devotional Folk Poems* under the label "Č," a reference to Čović's collection. These were then submitted to the Institute of Folk Art in Zagreb, where they remain archived under catalog number 210/56.

Don Mirko also notes that his second opportunity to collect devotional poems came in the autumn of 1958, when illness brought him back to his birthplace for nearly two and a half months. It was during

this time that he compiled a collection of poems, reflecting his deep love for his homeland.

In his work titled *With the Folk Devotional poems 'From Don Mirko's Bag'*, Professor Dr. Marko Dragić reflects on the history of Croatian religious oral lyric poetry, which, to date, can be traced back to the 13th century.

The collection *From Don Mirko's Bag* includes 174 devotional folk poems, which the editor has classified according to themes:

- **I. Poems of the Lord** (22)
- **II. Marian Poems** (26), including Our Lady's First Lamentation (16)
- **III. Angelic Poems** (11)
- **IV. Poems of the Saints** (28), including:
 - St. John the Baptist (5)
 - St. Joseph (4)
 - St. Nicholas (2)
 - St. Simeon (4)
 - St. Catherine, Martyr (5)
 - St. Clare (2)
 - St. Francis (1)
- **V. Prayers of the Holy Triduum**, including:
 - Prayers for Maundy Thursday (6)
 - Good Friday (9)
 - Holy Saturday (8)
- **VI. Bedtime Prayers** (23)
- **VII. Verse dialogues** (18)
- **VIII. Prayers to Holy Sunday** (9)
- **IX. Prayers Upon Rising, Entering, and Leaving Church** (3)

Don Mirko's manuscript does not include titles or numbers for the poems, so the editor assigned them based on the first verse or, if the poem shared the first verse, the most recognizable line from the poem.

Additionally, Don Mirko incorporated 14 devotional poems from Promina, from *Dalmatian Devotional Folk Poems and Legends*, published by Lujo Plepel in 1930. These poems were originally identified by numbers rather than titles, so the editor has provided titles based on the opening verses.

Following the poems, the collection also includes an explanation of “Unknown or Less Known Words.”

The book concludes with a biography of Don Mirko written by Dr. Zdravko Dizdar.

Don Mirko Validžić Čelkanović (May 31, 1920 – September 30, 1998), born in Čitluk, Promina, began his journey of recording devotional folk poems in 1934 at the encouragement of Dr. Čović, his professor. His most significant influence was Friar Lujo Plepel, under whose guidance he served as an altar boy. After completing his theological studies in Makarska, Don Mirko was ordained a priest in 1943, on the day of the Assumption of Mary.

He served as parish priest in birthplace, Promina from 1944 to 1946. After surviving an attack by members of the local SKOJ (League of Communist Youth of Yugoslavia), at the “directive” of District Committee of the Communist Party of Croatia in Drniš, on February 17, 1946, he moved to Zagreb, where he graduated from the Theological Faculty in 1947. His ministry later took him to various towns, including Zaoštrog (Podaci, Drvenik), Imotski, Sinj, Šibenik, and, from 1958, Zagreb. While serving as parish priest in Proložac (1951-1952), Don Mirko publicly protested against a teacher who interfered with religious education, leading to his imprisonment for several months. He served his sentence in the Imotski prison from September 25 to December 10, 1952.

In 1958, Mirko left the Franciscan Order, received a dispensation from his solemn vows, and moved to Zagreb. After a 14-year hiatus, he returned to poetry and literary work. In 1959, he was granted permission to transfer from the Franciscan community to that of diocesan priests, thereafter known as Don Mirko. He joined the Archdiocese of Zagreb and served as assistant parish priest in the historic parish of

St. John the Baptist in Nova Ves for 29 years, until his retirement due to illness in 1988. It was in Zagreb that Don Mirko entered a period of remarkably intense poetic and literary creation. Renowned for his powerful sermons and lectures, he earned the nickname "*The Oak of Promina*." Beginning in 1961, Don Mirko embarked on a highly successful publishing endeavor, averaging one book per year, almost all of which were self-published. His body of work includes approximately 500 published poems.

